

BELGISCHE SENAAT

VERGADERING VAN 15 JUNI 1939.

Verslag uit naam der Vereenigde Commissiën van Justitie en van Binnenlandsche Zaken belast met het onderzoek van het Wetsontwerp houdende instelling van een Raad van State.

(Zie de n^{rs} 211, 299 (zitting 1936-1937), 4 (buitengewone zitting 1937), 110 (zitting 1937-1938) en de Handelingen van de Kamer der Volksvertegenwoordigers, vergaderingen van 19 en 20 October, 17 November 1937; 6, 7 en 12 April 1938; n° 147 (zitting 1937-1938) van den Senaat.)

Aanwezig : De heeren VINCK, voorzitter; BUISSET, COOLS, COULONVAUX, CROKAERT, DE CLERCQ (J.-J.), DE CLERCQ (J.), Graaf DE LA BARRE D'ERQUELINNES, Ridder DESSAIN, DEWALS, DISIÈRE, FLAGEY, HARMEGNIES, LABOULLE, LEGRAND, LEURQUIN, LONGVILLE, PHOLIEN, ROMBAUT, TEMMERMAN, TIROU, VERHEYDEN, YERNAUX en William VAN REMOORTELE, verslaggever.

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

Bij den Senaat is een wetsontwerp aanhangig dat de Kamer der Volksvertegenwoordigers op 12 April 1938 heeft aangenomen.

De oprichting van een Raad van State is tevens van belang voor de wetgevende en voor de uitvoerende macht. De afdeeling wetgeving moet medewerken aan het opmaken van de wetten en van de algemeene organieke besluiten en reglementen, terwijl de andere afdeeling tot taak zal hebben de wettelijke werking van al de raderwerken van het bestuur te verzekeren.

Het geldt een hervorming waarvan de noodzakelijkheid meer en meer geboden is en waarvan de juristen, de parlamentsleden en de beheerders sedert lang de verwezenlijking wenschen.

*
*
*

Het ontwerp vindt zijn oorsprong in een wetsvoorstel uitgaande van Graaf Henri Carton de Wiart, Volksvertegenwoordiger en Minister van State. Deze diende het driemaal herhaaldelijk in : op 15 Mei 1930, op 26 Januari 1934 en op 29 October 1936. Tot tweemaal toe verviel het tengevolge van de ontbinding van de Kamers. Intusschen, waren rechtskundigen behoorende tot de vier rechtsfaculteiten bijeengekomen tijdens « Universitaire dagen », waaraan de indiener van de voorstellen deelnam. (Luik, 15 Maart 1933; Brussel, 23 April 1934; Leuven, 8 December 1934; Gent, 25 Mei 1935 en Luik, 7 December 1935.) Deze werkzaamheden hebben geleid tot een gewijzigden tekst die er

toe strekt een Hof voor administratieve geschillen in te stellen, dat een echt rechtscollege zou zijn, beschikkende onder meer over het recht de akten te vernietigen die behept zijn met machtsmisbruik en vergoedingen te verleenen in de gevallen in dewelke de gewone rechtbanken onbevoegd zijn.

Aan den anderen kant diende de Regeering op 24 Maart 1937 een ontwerp in, houdende instelling van een Raad van State omvattende een afdeeling voor wetgeving en een afdeeling voor administratieve zaken. Deze laatste moest geen vonnissen wijzen maar eenvoudig adviezen uitbrengen.

De Kamer gelastte een *bijzondere commissie* de twee ontwerpen te onderzoeken; deze commissie kwam tot besluiten er toe strekkende aan den Raad van State een jurisdictioneel karakter te geven in sommige zaken. De Regeering stemde met deze zienswijze in en wijzigde derhalve den tekst van haar ontwerp — met dien verstande dat de sectie wetgeving werd gehandhaafd en dat de afdeeling administratie gelast werd advies uit te brengen en in enkele bepaalde gevallen uitspraak te doen bij arrest.

* * *

De Kamer en haar commissie bespraken breedvoerig de teksten en de amendementen ingediend door verschillende Volksvertegenwoordigers. Aldus werden tot eenieders voldoening de netelige taalvraagstukken geregeld, terwijl aan den anderen kant de commissie het ontwerp wijzigde, naar aanleiding der bekendmaking van het koninklijk besluit houdende regeling van het statuut van het Staatspersoneel.

Verder zullen wij de volgens ons gegronde kritiek uiteenzetten van den Koninklijken Commissaris voor de bestuurshervorming, in verband met de bepalingen aangenomen naar aanleiding van voormeld Koninklijk besluit. Doch wij staan erop te verklaren dat de *Kamer en haar bijzondere commissie aan den Raad van State een lofwaardige en langdurige aandacht hebben gewijd en erin geslaagd zijn sommige moeilijke vraagstukken op te lossen.*

* * *

Het ons voorgelegde ontwerp is al te voorzichtig. De zaak is niet nieuw; de eischen zijn vooropgezet en de gegrondheid ervan is sedert lang bewezen. Derhalve — en ondanks een zekeren begrijpelijken doch verouderden weerstand — lijkt het ons dat het Parlement het vraagstuk moet regelen met *meer stoutmoedigheid inzonderheid door het aannemen van de regeling der geschillen aangebracht voor nietigverklaring.* Zoo men gelooft aan de noodzakelijkheid van den Raad van State, past het een wet te maken zonder de zoo verwachte oplossing tot later te verschuiven. Daarom hebben wij aan uw vereenigde commissiën kritieken en voorstellen voorgelegd die de goedkeuring der aanwezige leden mochten wegdragen.

Sommige onzer collega's waren vooreerst geneigd het door de Kamer overgemaakt ontwerp eenvoudig en onverwijld te bekrachtigen mits het, na enkele jaren werking van den Raad van State, te wijzigen. De meerderheid der leden van de vereenigde commissiën deelde deze meening niet; zij oordeelen terecht dat het beter is onmiddellijk de klaarblijkende leemten van het ontwerp aan te vullen, op gevaar af de in-werkingtreding van het nieuw organisme ietwat te vertragen. Dit organisme wordt weliswaar sedert ongeveer eene

eeuw verwacht, maar het is niet de schuld van den Senaat noch van de senatoren zoo België tot nog toe van dit hooge rechtscollege is beroofd gebleven. Wij zullen zeggen welke lofwaardige en herhaalde pogingen door talrijke leden van de Hooge Vergadering werden gedaan met het oog op de instelling van dezen Raad; ongelukkig moesten deze pogingen steeds schipbreuk lijden tegenover het verzet van de Kamer der Volksvertegenwoordigers of van de Regeeringen. Nu dat een overeenkomst mogelijk schijnt, zal de Senaat het zich tot eer rekenen het werk te volmaken, al ware het ten koste van een verzending naar de Kamer en van een gering uitstel. Aldus zal de Senaat zijn actie in het verleden bekronen, welke trouwens beantwoordt aan de wenschen herhaaldelijk uitgedrukt door de rechtskundigen.

Wij mogen niet nalaten er bij te voegen dat Koning Albert in een welbekenden brief dien hij richtte tot Eersten Minister de Broqueville, zich heeft uitgesproken ten voordeele van de hervorming.

* * *

Vooraleer het ontwerp omstandig te onderzoeken meent uw verslaggever dat het nuttig is hieronder te uwen gerieve den tekst samen te vatten die door de Kamer der Volksvertegenwoordigers werd aangenomen. Deze ontleding zal gevolgd worden door een algemeene kritiek waaruit duidelijk zal blijken dat de eenvoudige bekrachtiging onmogelijk was.

Doch in de eerste plaats wil uw verslaggever in herinnering brengen dat uw vereenigde commissiën van Binnenlandsche Zaken en van Justitie, zijn eerste uiteenzetting hebben gehoord in Juli 1938, en dat de leden reeds in de maand September daaropvolgend, een voorontwerp van verslag hebben ontvangen. Dit stuk werd medegedeeld aan de Regeering en sedertdien zijn de Minister van Binnenlandsche Zaken, zijn medewerkers en uw verslaggever, herhaaldelijk in voeling getreden. De politieke gebeurtenissen en een betreurenswaardig verkeersongeval hebben de gedachtenwisseling, die de h. Merlot met uw commissiën moest hebben, merkkelijk vertraagd. Deze bijeenkomst had plaats op 2 Februari 1939. Intusschen, en nadien, heeft uw verslaggever het vraagstuk verder onderzocht in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandsche Zaken en hij heeft het genoegen U te kunnen mededeelen dat er een overeenkomst werd bereikt over een groot aantal amendementen die aan het wetsontwerp moeten worden toegebracht.

De Parlementsontbinding en de algemeene verkiezingen van 2 April 1939 hebben het onderzoek van dit verslag vertraagd, dat reeds in proefdruk stond op dat oogenblik. Maar, na de samenstelling van den nieuwen Senaat en de vorming der huidige Regeering, werd de studie voor uw Commissies hervat. De heer Devèze, minister van Binnenlandsche Zaken, woonde twee hunner vergaderingen bij, en namelijk deze van 6 Juni, tijdens dewelke hij het standpunt der Regeering uiteenzette en de volgende voorstellen deed :

- 1° Zich houden aan het stelsel der adviezen inzake vergoedingen;
- 2° Aan de Regeering de zorg overlaten de geschillen van bevoegdheid tusschen de ministerieele departementen te regelen;
- 3° Aan het oordeel van den Raad van State zekere zaken onderwerpen die reeds voorkomen in artikel 15 van het ontwerp goedgekeurd door de Kamer;
- 4° Geen bijzondere Balie bij den Raad van State instellen ;
- 5° De mogelijkheid voorzien de leden der afdeeling Administratie te wraken;

6° Geen dienst van rekwestmeesters inrichten, gezien de auditeurs klaarblijkelijk kunnen volstaan om de dossiers op te maken en verslag uit te brengen ;

7° Een gedeeltelijke driejaarlijksche beurtwisseling in voege brengen tusschen de leden der afdeeling Wetgeving en deze der afdeeling Administratie.

Uw vereenigde Commissiën onderzochten in den loop hunner latere vergaderingen de Regeeringsvoorstellen. Zij besloten de meeste ervan aan te nemen (zegge het 2^e, 3^e, 4^e, 5^e en 7^e), doch hielden slechts gedeeltelijk rekening met het 1^e en het 6^e voorstel.

Beknopte ontleding van het door de Kamer overgemaakte ontwerp.

AFDEELING WETGEVING :

De Raad van State omvat een afdeeling voor wetgeving die geroepen is om bij de wetgevende Kamers en bij de Regeering advies uit te brengen over de ontwerpen en voorstellen van wet, de amendementen, de ontwerpen van decreten, van besluiten en van reglementen.

De Eerste Minister kan de afdeeling wetgeving belasten met het opmaken van de voor-ontwerpen van wetten, van amendementen, van decreten, enz.

De uitvoerende en de wetgevende macht zijn vrij al dan niet het advies van den Raad van State in te winnen. Zij moeten zich niet noodzakelijk daarbij aansluiten.

* * *

AFDEELING ADMINISTRATIE :

De Ministers mogen haar advies inwinnen omtrent vraagstukken en aangelegenheden van administratieven aard.

Artikel 6 somt enkel bij wijze van voorbeeld tien soorten zaken op.

Art. 7. — De Ministers moeten het advies van de afdeeling inwinnen in acht soorten zaken die in het artikel limitatief worden opgesomd.

Art. 8. — Ieder belanghebbende mag zich beroepen op het advies van de afdeeling in de gevallen opgesomd onder de artikelen 6 en 7.

Deze opsomming is beperkend, terwijl voor de Ministers artikel 6 enkel als voorbeeld dient.

* * *

GEBIEDEN DOOR ARTIKEL 6 VAN HET ONTWERP BEDOELD.

1° *Artikel 77 der gemeentewet*, 2°, 4° en 6° : Genot van het weiland, den hout-hak en de vruchten der gemeente; stoppelweide; buurt- en voetwegen.

2° *Gemeentewet, artikelen 88, 132, 150, 151 en 152* : Zenden van een commissaris door de Bestendige Deputatie of den Gouverneur ; verplichte uitgaven onder de gemeenten te verdeelen ; rechtsgedingen door een inwoner der gemeente uit naam van zijn gemeente ingespannen ; scheidsgrenzen en oprichting van gemeenten.

3° *Wet van 10 Maart 1925 op de levering van elektrische energie.* — Artikelen 16, lid 2; 7, lid 3; 8, lid 4 en 5; 11, 1^e lid : Vergunningen en tarieven; plaatsen van geleidingsdraad.

4° *Aanvragen om vergoeding* aan den Staat, de provinciën en de gemeenten, in de gevallen waar de rechtbanken onbevoegd zijn een rechtsvordering in te willigen.

5° *Klachten of eischen* tegen de overheden die zich onthouden een besluit te nemen of het vertragen.

6° *Geschillen van bevoegdheid onder besturen.*

7°, 8°, 9°, 10° *Vragen om bestuursdaden of -reglementen nietig te verklaren.*

GEBIEDEN DOOR ARTIKEL 7 VAN HET ONTWERP BEDOELD.

1° *Wet van 21 December 1927, artikel 13* : Tucht der aangestelden van de gemeenten en de daarvan afhangerende besturen.

2° *Organieke wet op het lager onderwijs, artikel 25* : Tucht der onderwijzers.

3°, 4°, 5° *Statuut van de Staatsambtenaren* : Ernstige tuchtstraffen; beschikbaar stellen wegens afschaffing van bediening of ontheffing van bediening in het belang van den dienst; einde van bediening wegens bepaald vastgestelde beroepsbekwaamheid.

6° *Wet van 3 Augustus 1919, 21 Juli 1924 en 28 December 1931* : Voorrechten der verminkten, oudstrijders, gemobiliseerden, enz., van den oorlog 1914-1918, inzake officieele bedieningen.

7° *Gemeentewet, artikel 87* : Gevallen waarin de gemeenten hun bevoegdheid te buiten gaan of de wet overtreden.

8° *Kolonie* : Artikel 7 van het ontwerp voorziet de *mogelijkheid* waarbij een decreet den Minister van Koloniën zou verplichten de Afdeeling Administratie van den Raad van State te raadplegen.

* * *

Het ontwerp laat aan den Koning de zorg over te bepalen in welke voorwaarden de belanghebbenden mogen worden bijgestaan.

* * *

Het ontwerp schrijft, inzake te volgen procedure en termijnen, enkele regelen voor die door den Koning kunnen aangevuld worden.

* * *

Artikel 11 laat de openbare bekendmaking en de mededeeling der adviezen aan de belanghebbenden toe, tenzij de afdeeling oordeelt dat zulks in strijd is met het algemeen belang.

* * *

De beslissingen van de uitvoerende macht, die niet strooken met een advies van de afdeeling, moeten dit advies vermelden, dat in sommige gevallen zelfs moet bekend gemaakt worden (beschikkend gedeelte, *redenen uitgezonderd*).

* * *

Artikel 15 kent aan den Raad van State de macht toe uitspraak te doen bij arrest in sommige zaken die thans tot de rechtsbevoegdheid behooren van den Koning of van de Regeering.

* * *

De Raad van State zou een *vonniswijzend* rechtscollege zijn (en niet alleen meer voor *advies*) in acht gevallen.

* * *

VOORWERPEN BEDOELD BIJ ARTIKEL 15 VAN HET ONTWERP.

Gemeentewet, artikelen 85, 85bis, 93, 109, 114bis en 122 : Ernstige tuchtstraffen tegen loontrekkende bedienden der gemeenten, bescherming van de bedienden van den ambtenaar van den burgerlijken stand; schorsing en afdanking van gemeentesecretarissen en -ontvangers; vermindering van de wedden dezer ontvangers.

Wet van 21 December 1927, artikel 7 : Sancties tegen aangestelden van de gemeenten en ondergeschikte besturen in geval van overtreding van een gemeentereglement waarbij uitoefening van een handel of beroep verboden wordt.

Wet van 6 Augustus 1909 : Tucht van de bedienden der instellingen van openbaren onderstand en der banken van leening.

Gemeentelijke kieswet : Verhaal inzake verkiesbaarheid en klachten tegen de verkiezing.

Wet van 11 October 1919 en 23 Juli 1924 : Betreffende sommige contracten vóór of tijdens den oorlog gesloten; verhaal van het concessiegevend bestuur bij de Regeering met het oog op de vermindering van de weggelden.

Koninklijk besluit van 10 Augustus 1933; artikelen 15 en 26 : verhaal van de hoofden van hinderlijke of ongezone bedrijven bij de Bestendige Deputatie en den bevoegden Minister.

Wet van 27 November 1891 op den openbaren onderstand; artikelen 19 en 33 : verhaal bij den Koning, door de belanghebbenden of door de betrokken gemeente inzake krankzinnigen, blinden, doofstommen en behoeftigen, of geschillen tusschen de openbare besturen betreffende het domicilie van onderstand.

Wet van 1 Maart 1925 op den openbaren onderstand, artikelen 19, 22 en 88 : benoeming van werkende en plaatsvervangende leden in de gemeentelijke en intercommunale commissiën van onderstand; hun verhaal in geval van afzetting; geschillen op het stuk van onderstand tusschen gemeenten, tusschen gemeenten en commissiën van onderstand, of tusschen commissiën.

N. B. — *Kolonie* : Nihil.

* * *

Artikel 24 verleent een zeker recht van toezicht (wegens vormgebrek of onbevoegdheid) aan het Hof van Verbreking.

* * *

Titel III regelt het taalgebruik in den Raad van State.

* * *

Titel IV handelt over de inrichting van den Raad van State (samenstelling, aanwerving, inrichting der twee afdeelingen, bezoldiging en pensioenen, onbevoegdheid, tucht).

OVERGANGSBEPALINGEN :

Het ontwerp bepaalt het vertrekpunt (in den tijd) van de bevoegdheid van den Raad van State.

Het bevat de bepalingen voor de noodige eerste benoemingen.

* * *

Artikel 65 verleent den Koning opdracht « al de noodige aanvullende organieke maatregelen te nemen welke ter uitvoering van de wet noodig zijn ».

ADDITIONEELE BEPALINGEN :

De artikelen 67 tot 73 wijzigen den tekst van sommige wetten ingevolge de rechtsbevoegdheid door artikel 15 aan den Raad van State toegekend over zaken die thans door den Koning of de Regeering berecht worden.

Artikel 74 laat den datum van de inwerkingtreding der wet door den Koning bepalen.

Algemeene kritiek van het ontwerp door de Kamer overgemaakt.

AFDEELING WETGEVING.

De uitvoerende macht *moet*, in geen enkel geval, haar advies inwinnen.

AFDEELING ADMINISTRATIE.

Zij is slechts volledig bevoegd in de enkele gevallen opgesomd bij artikel 15.

Voor het overige kan zij worden verzocht *adviezen* uit te brengen die de Uitvoerende Macht vrij is al dan niet te volgen. Dit is nl. het geval wat betreft de aanvragen om schadeloosstelling; met andere woorden wordt door het ontwerp geen raad voor *geschillen inzake schadeloosstelling* opgericht.

Een Raad voor geschillen aangebracht voor nietigverklaring, die het essentiele is van een ernstige hervorming van den Raad voor administratieve geschillen, wordt niet opgericht.

De openbaarheid van de beslissingen van den Raad van State (gronden en beschikking) die onmisbaar is voor het opmaken van de ons ontbrekende administratieve rechtspraak, wordt ook niet geregeld. Integendeel, de artikelen 11 en 13 zijn daarvoor een hinderpaal. Het is kenschetsend op te merken dat de redenen aangevoerd door den Raad van State aan het publiek zouden verzwegen worden ingeval van verschil met een beslissing van den Ministerraad.

De toekenning aan den Raad van State van de regeling der geschillen in de enkele gevallen opgesomd bij artikel 15 geeft ons geen voldoening; zij is slechts een schroomvallige erkenning van de noodzakelijkheid een Raad voor administratieve geschillen op te richten, die zou verschillen van de onvoldoende en onsamenhangende instelling die wij bezitten.

VERBREKING.

Men is verwonderd de controle te zien invoeren van het Opperste Gerechtshof enkel ten aanzien van de bevoegdheid en den vorm.

De bevoegdheid kan worden bepaald bij toepassing van de Grondwet. (geschillen van bevoegdheid geregeld door het Hof van Verbreking). De vorm is van weinig belang en een verbreking uit dien hoofde zal praktisch geen ander gevolg hebben dan een uitstel, dat even nadeelig voor het Bestuur als voor de burgers is.

ORGANISATIE.

Voor het auditoraat is geen hiërarchie voorzien. Er worden geen rekwestmeesters voorzien, belast met de voorbereiding van de dossiers.

* * *

Balie. — Het wetsontwerp richt den bijstand van partijen door een advocaat niet in.

* * *

Het ontwerp voorziet dat zes leden van den Raad van State *jaarlijks* door den Koning zullen worden aangewezen om deel uit te maken van de afdeeling wetgeving.

Het denkbeeld van een beurtwisseling die al de raadsleden zou toelaten deel te nemen aan de werkzaamheden dezer afdeeling, is verlokkelijk, doch men dient erover te waken dat de magistraten door den Koning aangewezen tijd zouden hebben om zich aan dit speciaal werk aan te passen. Het mandaat zou een langeren duur moeten hebben.

* * *

Het ontwerp rept niet over de inrichting van een dienst waarin gespecialiseerde wetgeleerden de wetten en koninklijke besluiten zouden bijhouden

en samenschakelen. Dergelijke dienst is evenwel onmisbaar en zijn documentatie zal de beide afdelingen ten goede komen.

* * *

Het ontwerp bevat niets over het ambtsgewaad, den voorrang en de eerbewijzen. Men zou toch ten minste een koninklijk besluit moeten voorzien om hen te bepalen.

* * *

Het ontwerp zegt niets over het tarief der rechtspleging, dat evenwel bij koninklijk besluit zal moeten worden bepaald, met de verzachting van het *Pro-Deo* voor de behoeftigen.

* * *

De tekst betreffende de *adviezen* is zeer lang. Hij lijkt heel wat en zegt feitelijk niets. *Een enkel artikel*, waarbij de Raad van State het recht van vernietiging krijgt, ware honderd, ja duizendmaal doelmatiger en zou die omstandige uiteenzetting overbodig maken. Dat is oogenbedrog.

De geschillen die het ontwerp (art. 15) tot voorwerp maakt van de *arresten* van den Raad van State, zijn ontoereikend in aantal en in belang. Van 1° tot 3° gaat het over verhaal van bedienden en beambten van de gemeentebesturen en de daarvan afhangende openbare instellingen. Dergelijk verhaal is geen nieuwigheid; het wordt enkel aan den Raad van State *overgedragen*.

Van 4° tot 8° (slot van het artikel), eenvoudige overdracht van bestaande verhalen.

Hoe heeft men deze verhalen gekozen? Op goed valle 't uit, en eenvoudig om te kunnen zeggen dat de Raad van State, vanaf zijn ontstaan, de bevoegdheid van een rechtsmacht heeft. Dat is weinig, dat is veel te weinig, voor een rechtscollege met zulke hooge waarde, vooral in vergelijking met de uitgebreide stof die daaraan slechts voor « advies » zal worden voorgelegd.

HISTORISCH OVERZICHT VAN DE HERVORMING

Wie zegt « Raad van State » denkt noodzakelijk aan een organisme in den zin van de Fransche « Conseil d'Etat », d.w.z. aan een korps met de bevoegdheid van een rechtscollege, doch bovendien gelast, bij wijze van advies, mede te werken aan het voorbereiden der wetten en aan het algemeen bestuur.

Men moet evenwel doen opmerken dat men, onder die benaming, soms gedacht heeft aan een hulporganisme van de Wetgevende Macht en van het Bestuur, en onbevoegd om recht te spreken.

Sommige politieke mannen en sommige juristen daarentegen, dachten enkel aan de oprichting van een Hoogen Raad voor Administratieve geschillen.

Daar de studie en het initiatief van beiden geleid hebben tot het ontwerp dat wij thans onderzoeken, zoo mogen wij ze *grosso modo* in herinnering brengen, zonder in bijzonderheden noch overbodige nauwkeurigheden te treden.

Onze collega's die zich grondiger zouden wenschen te documenteeren zullen met vrucht het belangrijk werk lezen van den heer Henri Velge, *L'Institution d'un Conseil d'Etat en Belgique*, verschenen in 1930. Wij hechten eraan te wijzen op het overwegend aandeel dat deze geëerde hoogleeraar genomen heeft in de doctrinale besprekingen over het voorwerp van onderhavig verslag.

*
* *

DE BELGISCHE GRONDWET (7 Februari 1831).

Onze grondwetgevers, zonder eenigszins de oprichting van administratieve rechtscolleges te verbieden, onthielden zich ervan de instelling van een Raad van State uit te vaardigen of aan te bevelen. Bezorgd met de beperking van de rechten der uitvoerende macht, herinnerden zij zich de houding der Raden van State van Napoleon en van Nederland, die steeds bereid waren den despotischen wil van den Vorst te dienen. Zij gaven er zich geenszins rekenschap van dat zij aldus aan de administratieve willekeur zouden toelaten vrijen loop te nemen zonder controle.

De gewone rechtbanken zijn immers ontwapend tegenover de uitvoerende macht, buiten de gevallen dat een betwisting betreffende een burgerlijk of een politiek recht hun wordt voorgelegd. De administratieve rechten waren dus overgelaten aan de beslissing van het bestuur zelf. Het verhaal dat in sommige gevallen door onze wetten wordt voorzien bij de hoogere administratieve overheid, laat den bestuurde staan tegenover den bestuurder, die vaak rechter en partij is. Een bepaald rechtscollege van administratieven aard is een verkozen politiek college; een ander herleidt zich tot een enkelen ambtenaar; een ander nog tot een politiek man bekleed met officieel gezag door het spel der verkiezingen en wegens zijn gehechtheid aan een partij. Welke ook de grondige eerlijkheid van ons volk weze, zou dergelijk gerecht geen voldoende waarborgen van onvooringenomenheid en onpartijdigheid kunnen bieden.

Aan den anderen kant, vermits de Grondwetgevers niet konden voorzien over welke steeds toenemende en oneindig uiteenloopende zaken er in de toekomst wetten zouden moeten gemaakt worden, achtten zij het niet nuttig aan de Kamers een bestendig medewerkend organisme toe te voegen, bestaande uit rechtsgeleerden van beroep. Hieruit volgde dat onze verbindende teksten vaak en meer en meer afweken van deze mooie klaarheid die men kan bewon-

deren in de artikelen van het Burgerlijk Wetboek. Meer nog, de wetten gaan vaak mank aan onderlinge coördinatie. Verder in dit verslag halen wij er tal van voorbeelden van aan.

* * *

Reeds in 1832, stelde de heer de Gorge-Legrand, senator voor Bergen, in het Parlement voor, den Raad van State opnieuw op te richten. Op 30 Mei diende hij een voorstel in. Dit werd overgenomen door senator Graaf Duval de Beaulieu, na het overlijden van den indiener.

In 1833, hield Rogier, Minister van Binnenlandsche Zaken, zich bezig met de noodzakelijkheid een Raad van State op te richten, belast met de voorbereiding van het wetgevend werk. Het koninklijk besluit, dat hij in dit verband overwoog, is nooit verschenen...

In 1834 (op 13 Maart), legde de heer de Haussy het verslag over het voorstel van Graaf Duval de Beaulieu ter tafel. Hij stelde de gebreken in de voorbereiding der wetten vast. Hij was gekant tegen de toekenning van een rechtsmacht aan den Raad van State. De h. Lebeau, Minister van Justitie, steunde het initiatief van den senator. Het voorstel werd op 5 Mei 1834 goedgekeurd en overgemaakt aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers. De Verslaggever van de Kamer diende zijn verslag in op 29 Maart... 1844! Hij besloot tot de overbodigheid en tot verwerping van het voorstel.

In Juli 1853, legde Rogier aan den Ministerraad een nieuw ontwerp voor. Op 15 December besloot deze laatste dat, «gezien de uiterste moeilijkheid, om niet te zeggen onmogelijkheid, iets duurzaam en volledig te verwezenlijken», geen gevolg zou worden gegeven aan het ontwerp en dat men aan het parlementair initiatief vrijen teugel zou laten...

In 1855, diende senator Baron d'Anethan een nieuw voorstel in; de Regeering bestreed het, maar de Senaat keurde het niettemin goed met een zwakke meerderheid. Door de ontbinding van de Kamers verviel dit voorstel.

In 1910, nam de h. Berryer de bespreking der begrooting van Justitie te baat om in zijn verslag te vragen dat er administratieve rechtbanken zouden worden opgericht.

Pas in 1921, naar aanleiding der tweede herziening van de Grondwet, hernam het Parlement de studie van het vraagstuk.

* * *

Intusschen had de rechtsleer zich daarvan meester gemaakt.

De noodzakelijkheid het wetgevend werk te verbeteren, werd eenparig erkend. De advocaat-generaal R. Janssens, in een openingsrede van het rechterlijk jaar, uitgesproken in 1902, voor het Hof van Verbreking, verdedigde de gedachte van de instelling van een Raad van State. Vóór hem had Edmond Picard, in de *Pandectes belges*, een lange lijst bekendgemaakt van dwalingen waarmede sommige wetten behept zijn.

Op 3 December 1911, legde de h. Carton de Wiart, Minister van Justitie, aan den Koning een besluit voor, houdende instelling bij zijn Departement van een Raad voor Wetgeving. Deze heeft uitstekende diensten bewezen, maar hij kon den vloed wetten en besluiten, die slecht zijn opgesteld of die geen juridische logica en samenhang vertoonen, niet indijken.

* * *

De oprichting van een Hof voor administratieve geschillen won meer en meer voorstanders.

Edmond PICARD, die in 1880 de inleiding tot Deel IV zijner *Pandectes* opstelde, had de gedachte vooropgezet en gewezen op de administratieve willekeur. « Onze wetgeving, zoo schreef hij, zal enkel een ernstige eenheid, een stevig geheel, ten aanzien der rechtsmacht en der waarborgen, die er voor de rechten van derden uit voortvloeien, vormen, wanneer de administratieve rechtsmacht, in al haar toepassingen en in alle graden, den samenhang en de harmonie onzer gewone rechtbanken zal hebben. »

Hier dient er opgemerkt dat tot aan het merkwaardig arrest van het Hof van Verbreking dd. 5 November 1920, de partikulieren benadeeld door den Staat, of de overige besturen, vaak zonder gerechtelijk verhaal bleven. Een verkeerde opvatting der zelfstandigheid van de Staatsmachten, ontleend aan de Fransche leer, bracht er de rechtbanken toe hun bevoegdheid van de hand te wijzen wanneer de schadelijke daad werd bedreven in de uitoefening van de openbare macht — van het *imperium*. Welnu in deze laatste gevallen vond de benadeelde partikulier in Frankrijk gehoor bij den Raad van State, terwijl bij ons de noodlottige rechtspraak van de rechtbanken hem verwees naar den aanrichter van de schade.

Het arrest van 1920 had voor gevolg dat onze rechtbanken zich bevoegd erkenden om de in hunne burgerlijke rechten geschade rechtzoekenden schade-loos te stellen, welke ook de hoedanigheid van den verweerder zij. Deze merkwaardige vooruitgang van onze rechtspraak laat evenwel de rechtzoekenden ontwapend wanneer zij een administratief recht willen doen gelden of wanneer hunne belangen worden geschaad door een daad of zelfs door het in gebreke blijven van het Bestuur.

Onder « rechtzoekenden » verstaan wij niet alleen de privaatrechtelijke personen (partikulieren, ambtenaren, vennootschappen) maar ook nog de provinciale, de plaatselijke of de ondergeschikte besturen, de instellingen van openbaar nut, de vereenigingen zonder winstoogmerken, de stichtingen, de kerkfabrieken, enz.

* * *

Welke oplossing diende er gegeven aan dezen anti-juridischen toestand? De specialisten van het Staatsrecht hebben er langdurig over getwist. De bibliografie gevoegd bij dit verslag, zal onze collega's toelaten de onderscheidene voorgestelde stelsels grondig te onderzoeken.

Sommige schrijvers, zooals Errera, zagen het redmiddel in de uitbreiding van de bevoegdheid der gewone rechtbanken en zij raadden aan de berechting van de geschillen aangebracht voor nietigverklaring van de akten behept met overschrijding van macht, toe te vertrouwen aan het Hof van Verbreking.

Anderen, en o. m. Marcq en Vauthier, stelden voor (althans als bijkomende oplossing) de oprichting van een administratief rechtscollege dat beter strookt met ons regiem van zelfstandigheid der Staatsmachten.

* * *

Op het einde van het jaar 1912 werd de Regeering in het bezit gesteld van een wetsontwerp opgemaakt door den Raad voor wetgeving. Desaangaande werd er geen beslissing getroffen.

* * *

Bij de tweede herziening van de Grondwet, in 1921, werd bij het Parlement een voorstel aanhangig gemaakt tot wijziging van artikel 105 van onze grondwet met het oog op de instelling van een Hof en van Rechtbanken voor administratieve geschillen.

Terwijl een extra-parlementaire commissie het vraagstuk onderzocht, werd Volksvertegenwoordiger Mechelynck tot verslaggever der Commissie van de Kamer aangesteld. Zijn vrij oppervlakkig werk (zooals de h. H. Velge te recht schrijft) maar dat de positie zijner collega's moest bepalen, draagt het kenmerk van een stelselmatig vijandige gezindheid tegenover iedere hervorming.

De Regeering van haar kant zou bij de Kamer het ontwerp hebben kunnen aanhangig maken dat op haar verzoek werd opgemaakt door de extra-parlementaire Commissie; dit deed zij evenwel niet.

In den loop van de openbare bespreking deed de heer Carton de Wiart, Eerste Minister, opmerken dat de verslaggever, na de gedachte te hebben afgevoerd de vorderingen tot nietigverklaring aan te brengen voor het Hof van Verbreking, zich al te weinig had bekommerd om de bijkomende oplossing die er in bestond, een Hof voor administratieve geschillen op te richten. De heer Carton de Wiart bewees de noodzakelijkheid dit rechtscollege aan te stellen, maar hij deed geen enkel voorstel. Aldus, vermits de Kamer geen enkelen tekst voor zich had, moest zij geen positieve uitspraak doen. Zij hoorde redevoeringen inzonderheid van den heer Franck, sprekende uit naam van de Regeering, waaruit kon worden afgeleid met min of meer zekerheid dat de parlamentsleden den gewonen wetgever bevoegd achtten om het vraagstuk op te lossen.

Toen het vraagstuk bij den Senaat werd aanhangig gemaakt, deden de heer Braun en de Commissie het belang van een grondwettelijke hervorming uitschijnen, maar, ten aanzien van de klaarblijkende onmogelijkheid om in de Kamer de vereischte bijzondere meerderheid te verkrijgen, legde de Hooge Vergadering zich bij den toestand neer.

Aldus lieten de Grondwetgevende Kamers van 1921 een vraagstuk zonder oplossing waarvan Rogier in 1853 reeds kon getuigen dat het *een zeer oud en lastig vraagstuk was, dat zoo vaak reeds werd besproken, en steeds werd uitgesteld.*

* * *

Toen de jeugdige Koning Leopold III den troon besteeg, sprak hij een redevoering uit waarvan gij dezen kapitalen volzin niet hebt vergeten : « onze instellingen zijn ruim en soepel genoeg om zich aan te passen in de orde en de wettelijkheid aan de veranderlijke noodwendigheden van de tijden ».

Oordeelkundige bewering die toepasselijk is op het voorwerp van dit verslag. Inderdaad, het was niet noodig zijn toevlucht te nemen tot den ingewikkelden omweg eener herziening om het gebouw der juridische waarborgen van onze democratie te bekronen. De geest zelf van de Grondwet moest den wetgever aanzetten een klaarblijkende leemte aan te vullen. België is een Rechtsstaat; niets kan er worden gedaan in weerwil van de wet. Derhalve is het noodig dat rechters iedere inbreuk op dit elementair beginsel kunnen bestraffen. En, vermits de gewone rechtbanken een streng afgebakend actiegebied hebben, in strijd met hetgeen gebeurt in de Angelsaksische landen, is de oprichting van administratieve rechtscolleges even gewettigd als noodzakelijk.

In haar verslag aan de Kamers over de uitvoering van het programma vervat in de Regeeringsverklaring van 24 Juni 1936, heeft de Regeering als een belangrijke hervorming de oprichting van een Raad van State vermeld.

Herhaaldelijk hebben de Eerste Ministers het vraagstuk in herinnering gebracht.

* * *

Van hun kant bleven de rechtsgeleerden niet werkeloos : de professoren in de rechten van de vier universiteiten verbeterden en verdedigden andermaal den tekst waardoor de h. Carton de Wiart zich had laten leiden.

Het studiecentrum voor de hervorming van den Staat onderzocht het vraagstuk, met de medewerking van onzen collega, den heer Soudan, gewezen Minister van Justitie (verslag 1937, blz. 189 en volgende).

Andere senatoren, de heeren P. M. Orban en H. Speyer, hadden reeds werken uitgegeven die respectief handelden over de administratieve geschillen en over de wetgevingstechniek.

De vrucht rijpte en de oude leerstelsels weken voor de nieuwe gedachten en voor het voorbeeld van het buitenland.

* * *

Er zou zich op 5 December 1938 een gebeurtenis van het hoogste belang voordoen : de heer Louis Wodon, op wiens meening de Regeering en de verslaggever van de Kamer zich hadden gesteund om van den Raad van State een rechtscollege voor advies te maken, behoudens de enkele punten vermeld onder artikel 15, erkende en bewees zijn dwaling in een mededeeling aan de Koninklijke Academie. Dank zij de welwillendheid van den uitstekenden rechtskundige hebt gij den tekst van zijn uiteenzetting ontvangen. Het is zeker dat ten aanzien van dezen tekst de Regeering en de Kamer niets anders zullen kunnen doen, dan zich aan te sluiten bij een radikale oplossing van het vraagstuk, dit wil zeggen bij de oprichting van een Raad van State, voorzien van de noodige rechtsmacht en inzonderheid van het recht tot vernietiging der onwettelijke administratieve akten.

* * *

De zeer langdurige en zeer afdoende proefneming in Frankrijk — waar de Raad van State sedert 1872 rechtsmacht bezit — zal eindelijk ophouden een doode letter te zijn voor ons land, waarvan het recht zooveel gelijkt op dit van de groote naburige democratie.

De schuchtere, fractionnaire en ietwat bespottelijke formule die U ter beraadslaging wordt voorgelegd, zal plaats maken voor een stoute en totale oplossing, kortom voor een echte hervorming. Het betaamt een Hof voor administratieve geschillen in te stellen dat overeenstemme met de belangrijkheid van den Raad van State, en dat de verwachtingen niet te leur stelle.

Het tijdperk van twijfel, van voorloopige oplossingen, van proefnemingen is voorbij; er bestaat geen reden meer om toe te geven aan de tegenstanders en om een vergelijk te zoeken. Denken wij integendeel aan het woord van onzen betreurden meester Edmond Picard, beroemd rechtsgeleerde die ook senator was : *de middelmaat is niet de juiste maat.*

DE AFDEELING VOOR WETGEVING.

Zekerheid is de eerste waardigheid van de wet.

Francis BACON, Kanselier van Engeland
(1561-1626).

Zij die een vernuft bezitten dat uitgebreid genoeg is om aan hun land wetten te kunnen geven, moeten een zekere aandacht schenken aan de wijze van opmaken dezer wetten. De kunst van het opmaken der wetten wordt niet geïmproviseerd. Zij wordt enkel verworven na langdurige en geduldige studiën; noch de goede wil, noch het verstand, noch het talent kunnen dit verhelpen.

P. FABREGUETTES,

Voorzitter van de Rechtbank voor Geschillen
en Raadsheer bij het Hof van Verbreking in Frankrijk.

(*La logique judiciaire et l'art de juger.* Parijs 1926.)

In het stelsel aangenomen door de Kamer der Volksvertegenwoordigers, is de raadpleging van de sectie voor wetgeving van den Raad van State louter facultatief.

Uw vereenigde Commissiën van Binnenlandsche Zaken en van Justitie, oordeelen daarentegen U een tekst te moeten voorleggen die, in sommige gevallen, de Ministers verplicht het advies van het nieuw organisme in te winnen.

* * *

De kunst van wetten te maken is niet gemakkelijk. De wetten moeten klaar zijn en begrijpelijk voor de magistraten, maar ook voor de rechtzoekenden (iedereen wordt geacht de wetten te kennen).

Zij moeten worden ingegeven door de beginselen van ons Recht. Zij mogen zich onderling niet tegenspreken.

De wetgevingstechniek is een zaak van beroep. De voorzichtigheid eischt dat voor het opmaken van de wetsteksten beroep worde gedaan op een gespecialiseerd bestendig korps dat de teksten gemeenschappelijk bespreekt — terwijl de organen van de wetgevende macht meester zijn over de fundamenteele gedachten van de wet, en alleen bevoegd zijn om te beslissen over de gepastheid harer goedkeuring.

* * *

Lang reeds wordt er in België gewezen op de gebrekkige methode waarmee de wetten en de besluiten worden opgemaakt.

Reeds in 1881 haalde Edmond PICARD, in de inleiding tot deel IV der *Pandectes Belges*, een betreuenswaardige lijst aan van wetsteksten waarin leemten, dubbelzinnigheden en tegenstrijdigheden voorkwamen. Hij bracht in herinnering dat LAURENT zelf in zijn werk, *Principes de Droit civil*, soortgelijke opmerkingen had gemaakt.

Sommige wetten zijn zoo duister, schreef Picard, dat de voorbereidende werkzaamheden alleen de beteekenis kunnen doen uitschijnen die men daaraan heeft willen geven. Interpretatieve wetten die gemis van klaarheid vertoonen, deden betwistingen ontstaan, zooals een slecht toegediend geneesmiddel een

nieuwe ziekte uitlokt. Na tal van gebrekkige wetten te hebben opgesomd, en te hebben verklaard dat er nog tal van andere zijn, maar dat hij zich moet beperken, wees de auteur het redmiddel aan : de oprichting van een Raad van State, die medewerkt aan de voorbereiding van de wetten.

De h. Raymond Janssens, advocaat-generaal ontwikkelde dezelfde thesis bij de plechtige terechtzitting van het Hof van Verbreking, op 1 October 1902. (Zie *Journal des Tribunaux*, 16 October 1902, kolom 1019.)

Deze kritiek is al te zeer gegrond en diegenen onder u die met het recht vertrouwd zijn hebben vaak dubbelzinnige of verkeerde teksten ontmoet.

*
* *

Dient hier in herinnering gebracht het gemis van overeenstemming dat vaak wordt vastgesteld tusschen den Franschen en den Nederlandschen tekst van de wetten ?

*
* *

Wat denken de plaatselijke bestuurders over artikel 76, 1°, der gemeentewet, waarbij de vervreemdingen van onroerende goederen, enz., tot een waarde van 50,000 frank enkel worden afhankelijk gesteld van de goedkeuring der Bestendige Deputatie alswanneer de provincie zelf moet beroep doen op de goedkeuring van den Koning voor soortgelijke verrichtingen boven een waarde van 10,000 frank (Provinciewet, 86 B) ?

Gemis van logica bij gebrek aan samenordering.

*
* *

De ambtenaren van den burgerlijken stand kennen artikel 75 van het Wetboek (gewijzigd bij de wet van 7 Januari 1908) dat hun bij het sluiten van een echtverbintenis de verplichting oplegt hoofdstuk VI van den titel over het huwelijk betreffende de wederkeerige rechten en plichten van de echtgenooten, voor te lezen. Dit voorschrift sloeg op de artikelen 212, 213 en 214 van het Wetboek van Napoleon, en de lezing daarvan kon vlug geschieden. Maar een wet van 20 Juli 1932 had voor gevolg artikel 213 en meer nog artikel 214 zoodanig uit te breiden dat deze teksten thans meer dan 100 regels van de Wetboeken Servais en Mechelynck beslaan. De wetgever van 1932 heeft zich geen rekenschap gegeven van het verband van zijn werk met voormeld artikel 75. Gevolg : De ambtenaren van den burgerlijken stand geven lezing van een beknopten tekst, hetgeen zeer praktisch is, maar niet al te best strookt met de regelen betreffende de substantieele formaliteiten waarvan de weglating ernstige gevolgen kan hebben.

Nogmaals gemis van samenordering !

*
* *

In 1912, op 15 Mei, verscheen de belangrijke wet op de *kinderbescherming*. Artikel 60 van deze wet straft met gevangenisstraf en met geldboete « de aangenomen ouders die *hun kind* in de behoefte verlaten, enz... ». Ziedaar een edelmoedige ingeving. Maar (er is immers een maar) de wetgever heeft uit het oog verloren dat men krachtens artikel 346 van het Burgerlijk Wetboek slechts

een meerderjarige kan aannemen. (Een aan den Senaat voorgelegd wetsontwerp strekt er toe dit te wijzigen). En men meene niet dat artikel 60 zou kunnen toepasselijk zijn op den dienstwilligen voogd : in strafzaken mogen de teksten niet extensief worden geïnterpreteerd.

Eens te meer gemis van samenordering !

* * *

De tweede alinea van artikel 265 van het Wetboek van Koophandel (Boek II, Titel VIII over den bijstand en de redding ter zee) werd ingetrokken bij artikel 88 der wet van 5 Juni 1928, houdende herziening van het tucht- en strafwetboek van de koopvaardij en de zeevisscherij. Welnu, de wet van 30 Juli 1926 houdende instelling van een Raad voor zeevaartonderzoek had vroeger reeds in haar artikel 6 bedoelde alinea ingetrokken.

Steeds gemis van coördinatie !

* * *

Hieronder zult gij tal van andere voorbeelden vinden aan dewelke gij zult kunnen toevoegen, indien gij gesteld zijt op merkwaardigheden, de veelvuldige teksten waarvan het *Journal des Tribunaux* de onvolmaaktheden opsomt in de rubriek : « Wetgevingskroniek ».

Laten wij onze opsporing voortzetten en lezen wij de *wet op de verzekering tegen ouderdom en vroegtijdigen dood van 15 December 1937.* (*Moniteur* van 18).

« Art. 67. — Wordt gestraft met een geldboete van 1 tot 25 frank : De werkgever of zijn aangestelde die..., enz...

» Art. 73. — Bij afwijking van artikel 100 van het Strafwetboek zijn hoofdstuk VII en artikel 85 van het eerste boek van dit Wetboek toepasselijk op de overtredingen voorzien bij de artikelen 67,... van deze wet. »

Het gaat in artikel 67 om een *overtreding*, vermits dit artikel slechts een straf van 1 tot 25 frank kent. Welnu, de artikelen 66 en 67 van het Strafwetboek, vermeld in hoofdstuk VII van Boek I, beoogen alleen de *misdaaden* en de *wanbedrijven*. En artikel 85 van het Strafwetboek laat, in geval van verzachtende omstandigheden, toe de *correctioneele* straffen te verminderen !

Bedoelde tekst draagt de handteekening van den Minister, wat ons de gelegenheid geeft er op te wijzen dat men groot ongelijk zou hebben de vergissingen der wetgeving alleen aan de parlementairen toe te schrijven. Dezen arbeiden soms in de overhaasting en de verwarring van rumoerige vergaderingen, hetgeen dwalingen kan verklaren. De kantoren, daarentegen, werken in de kalmte; doch deze kan, zooals men ziet, ook sommige fouten van samenordering laten ontsnappen.

* * *

Een advocaat, bijzonder beslagen in de studie der verkeersregelen, Mr L. Buydens, heeft onlangs voor de leden der Kamer van Koophandel te Brussel een lezing gehouden, getiteld « Paradoxes », waarin hij de gebreken onzer reglementen en de fatale dwalingen die er voor de weggebruikers kunnen uit voortvloeien, doet uitschijnen. Zoo zette hij uiteen dat het koninklijk

besluit van 1 Februari 1934 volstrekt verschillende regimes van voorrang voor het oversteken bepaalt, naar gelang men in agglomeraties of in het vlakke veld rijdt. De tekst omschrijft echter niet wat door agglomeratie dient verstaan, zoodat de rechtbanken hebben geoordeeld dat «indien de aanwezigheid van enkele huizen niet volstaat om te beslissen dat men in een agglomeratie rijdt, zij evenwel doet besluiten dat men niet meer in het vlakke veld is ». Waar staat men dan ten opzichte van het uit te voeren rijmanoeuvre, en van de toepassing der strafwet?...

De voordrachtgever haalde ook sommige zonderlinge kanten van de wet zelf aan : de werkgevers zijn verantwoordelijk jegens den Staat voor de geldboeten opgelopen door de in hun dienst zijnde voerders. Zulks is in strijd met het rechtsbeginsel van het persoonlijke der straffen. Hoe heeft de wetgever het kunnen vergeten? Door een ongegronde vergelijking met een geheel verschillende stof; het voorbereidend werk van de wet doet inderdaad uitschijnen dat men zich heeft laten leiden door... het Boschwetboek ! Welnu, dat (art. 173 der wet van 19 December 1854) stelt juist de echtgenooten, ouders, voogden en lastgevers verantwoordelijk voor de geldboeten, terugbetalingen, schadevergoeding en kosten voortvloeiend uit vervolging, vermits de bedrieglijke daden hun hadden gebaat (diefstal van hout, enz.). De toestand is geheel anders op gebied van overtreding der wet op het rijverkeer.

Het rijverbod is een ondergeschikte straf en slechts een straf (Hof van Verbreking, *dixit*), hoewel het een maatregel van sociale bescherming moest zijn.

Gevolgen :

1° Het rijverbod zal voorwaardelijk zijn wanneer de hoofdstraf het ook is. Het verbod zal dus maar toegepast worden na een tweede ongeval, d.w.z. wat laat...;

2° Het vervallen van de voorwaardelijke veroordeeling, door een nieuwe veroordeeling, en dienvolgens het rijverbod, zullen automatisch geschieden zelfs ingevolge een vergrijp dat het verkeer niet betreft.

Practische toepassing :

Mevrouw X..., veroordeeld tot een geldboete van 300 frank \times 7 met rijverbod gedurende een maand, had een opschorsing van drie jaar genoten. Een jaar later werd zij wegens overspel veroordeeld tot 50 frank geldboete. De voorwaardelijke veroordeeling verviel, en de schuldige moest tijdelijk van het stuur afzien !

*
* *

Ziehier een ander voorbeeld van verkeerde wetgevingstechniek : Een onzer wetten draagt voor titel : « Wet van 6 Maart 1818 betreffende de straffen op te leggen voor overtredingen van de algemeene maatregelen van binnenlandsch bestuur, alsook de straffen die kunnen uitgevaardigd worden door de reglementen van de provinciale of gemeentelijke overheden ».

Welnu elk van de vier artikelen dezer wet werd gewijzigd door een latere wet (provinciale wet, gemeentewet en wet van 5 Juni 1934).

Er blijft dus niets van de wet over, tenzij de titel. Het behoud hierin van den datum van 6 Maart 1818 is een ongerijmdheid. De rechtskundige of de rechter kan er toe gebracht worden de *Pasinomie* van 1818 te raadplegen, hij zal er een

ouden, feitelijk totaal weggevallen tekst vinden. Het is dus een oorzaak van mogelijke vergissingen.

*
* *

De Senaat heeft op 30 November 1938 een wetsontwerp besproken dat door de Kamer aangenomen was, en dat voor doel had de « verlenging van de wet van 11 April 1936, ter aanvulling van de wetten op de onteigeningen te algemeen nutte en van toepassing op de werken uitgevoerd om ledige arbeidskrachten te werk te stellen ». De wet diende na amendeering naar de Kamer weergezonden te worden. Onze collega's, de heeren Temmerman en Crokaert hadden inderdaad doen opmerken dat de wet van 11 April 1936 opgehouden had te bestaan — krachtens haar eigen tekst — twee jaar na haar bekendmaking. Het ontwerp beoogde de verlenging van een niet-bestaande wet !

Op 30 Maart van hetzelfde jaar moest de Senaat bij hoogdringendheid stemmen over een door de Kamer overgemaakte tekst, getiteld : *Wetsontwerp betreffende de tijdelijke herziening en de verbreking der handelshuurovereenkomsten*. Hij moest op staanden voet worden goedgekeurd om den terugkeer tot het gemeenrecht vanaf den volgenden dag te voorkomen ! Welnu deze tekst moest worden geamendeerd, althans wat den titel betreft, vermits hij volstrekt niets behelsde over de verbreking der huurovereenkomsten; daarin was er enkel spraak van de vermindering van sommige pachtprizen.

*
* *

Men herinnert zich nog wel de besprekingen die plaats hadden in den Senaat, in Juli 1938, over de strafbepalingen voor wie schuldig is aan verlaten van familie. Deze debatten zijn zeer leerrijk; zij doen uitschijnen dat drie wetten noodig waren om de bestraffing te verzekeren van al de schuldenaars die zich vrijwillig onttrekken aan een burgerlijk vonnis in zake jaargeld tot onderhoud. De eerste, die uitging van het Parlement, werd aangenomen op 14 Januari 1928. Zij was zeer onvolledig, hoewel ontstaan uit twee voorstellen ingediend bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers. Om de leemten ervan aan te vullen, stelde een senator de tweede wet voor en verkreeg er de goedkeuring van (30 Mei 1931). De verbetering was ongelukkig maar gedeeltelijk. De Regeering ondernam ten slotte de vollediging van de wet en de Minister van Justitie diende op 22 Juni 1938 een tekst in, opgemaakt door zijn Departement. Doch de studie die uw bevoegde Commissie er aan wijdde bewees dat men nog sommige schuldenaars vergeten had ! Zoodat de tweede « verbeterende » wet er een derde zou hebben uitgelokt, zoo de Senaat de onvolmaaktheid van het Regeeringsontwerp niet had opgemerkt. De onderteekenaar van dit verslag was toen ook verslaggever; hij werd door de Commissie van Justitie gemachtigd te verklaren : « Wij meenen dat dergelijk aanslepen en verbeteren zullen kunnen vermeden worden wanneer de Regeering en de Kamers hun toevlucht zullen nemen tot de medewerking van een Raad van State, die een afdeling voor wetgeving telt ». (*Gedr. St.* n^r 234-7 Juli 1938).

Bij het einde van de openbare bespreking, (zie *Parlem. Hand.*, Senaat, 19 Juli 1938, blz. 1698, links) stelde de Regeering een spraakkundig onjuisten tekst (die werd aangenomen), tegen dien van de Commissie. Het verslag luidt als volgt :

« DE VOORZITTER. —...

» De Commissie stelt ten slotte voor het vierde lid te doen luiden :

» Dezelfde straffen zijn van toepassing op den echtgenoot die zich vrijwillig gedurende meer dan twee maanden onttrekt aan de gevolgen van de machtiging door den rechter gegeven krachtens artikel 214b van het Burgerlijk Wetboek, nadat deze machtiging *opgehouden heeft* vatbaar te zijn voor hooger beroep of verzet. »

Anderdeels stelt de Regeering den volgende tekst voor :

« Dezelfde straffen zijn van toepassing op den echtgenoot die vrijwillig, aan de uitwerking van de krachtens artikel 214 b van het Burgerlijk Wetboek door den rechter verleende machtiging de door die machtiging voorziene inkomsten, schuldvorderingen of opbrengsten van den arbeid geheel of gedeeltelijk onttrekt, en wel nadat tegen die machtiging *geen* verzet of beroep *meer openstaat*. »

De verslaggever over het ontwerp in de Kamer wees op deze fout in het opstel, doch weet haar ten onrechte aan de senatoren.

* *

Onze verbindende teksten krioelen van stelfouten. De artikelen zijn vaak al te lang, tot het uiterste onderverdeeld of bezwaard met bijzinnen die het lezen en begrijpen bemoeilijken. Nauwkeurigheid en klaarheid zijn nochtans onmisbare vereischten voor een wet. Het is buiten kijf dat het vaak overhaast werk van het Parlement, vooral tegen de sluiting van de zitting — den wetgever belet de onvolmaakte teksten te verbeteren die onder meer onder den vorm van amendementen worden ingediend. Het zal nuttig zijn deze voor te leggen aan de afdeeling wetgeving van den Raad van State — wat geen vertraging in de parlementaire werkzaamheden voor gevolg zal hebben, vermits het nieuw organisme bestendig zetelen zal.

* *

Wij hebben aldus enkele slecht gemaakte wetten overzien, door de schuld van de Kamers, doch meer nog door die van de Uitvoerende Macht, die talrijke ontwerpen indient. Wij hebben gezien hoe de parlementaire controle wetsteksten soms kan verbeteren en aanvullen. Dit geldt niet voor de besluiten die in de kantoren worden opgesteld.

Wij bedoelen namelijk de koninklijke besluiten tot inrichting of reglementering, genomen ter uitvoering der wetten (Grondw. 67).

De door Uw Vereenigde Commissiën goedgekeurde tekst zal voortaan de Ministers verplichten eerst den Raad van State te raadplegen. Door dergelijke maatregel zal worden voorkomen dat de Koning — of zij zelf — teksten zouden onderteekenen die niet overeenkomstig zijn met de Grondwet of de wetten, en die de rechtbanken derhalve moeten weigeren toe te passen (Grondw. 107).

* *

In een onlangs bij Larcier (1939) verschenen werkje onder den titel *Technique de l'Arbitraire, ou le « Statut » des Etrangers en Belgique*, wijst de heer F. Cuvelier op koninklijke besluiten genomen op grond van een wet... die werd ingetrokken en als zoodanig, op 13 Januari 1848, door het Hof van Verbreking erkend.

* *

Op 12 November 1938, op de openingszitting van de Jonge Balie te Gent, handelde de spreker over de vrijheid der pers. Hij wees op de inbreuken op dit grondwettelijk recht gemaakt door de koninklijke besluiten van 1926 en van 1934, waarvan hij de ondoelmatigheid en de ongrondwettelijkheid onderstreepte.

* *

Ziehier een besluit met een valsch gegeven : het is het besluit gedagteekend 31 Januari 1920 en betreffende het toezicht op het lager onderwijs. Op zekere plaats verwijst het naar de artikelen 13 en 14 van het koninklijk besluit van 12 Maart daaropvolgende. Wij weten wel dat het eerste besluit pas in het *Staatsblad* van 14 April is verschenen; het ware dus gemakkelijk geweest dergelijke ongerijmdheid te vermijden...

* *

Het koninklijk besluit tot samenschakeling der met het zegel gelijkgestelde belastingen (29 September 1938, *Moniteur* van 21 October) vermeldt, bij artikel 200, artikel 76, paragraaf 2 van het Strafwetboek, dat werd ingetrokken sedert de wet van 9 April 1930 op de sociale bescherming (art. 31).

Afgezien van deze fout, is het besluit goed opgesteld. Wat bewijst dat daar enkel de controle is tekort geschoten van wetgeleerden met de noodige algemeene juridische kennis en een flink bijgehouden documentatie.

* *

De heer H. Speyer, gewezen senator, heeft de waarde onderzocht van de besluiten genomen krachtens de bijzondere machten. Hij heeft een lange lijst opgemaakt van besluiten tot verbetering die bewijzen hoe het werk van de uitvoerende macht, die wetten maakt, vaak onvolmaakt is. (*Corporatisme ou parlementarisme réformé ?* Etablissements Bruylant, Brussel, 1935).

In het *Journal des Tribunaux* van 12 Juni 1938, vindt men het historisch overzicht van sommige besluiten die de Regeering door de Kamers deed goedkeuren, nadat zij ze zelf eerst had ingetrokken ! Daarentegen, de verplichtingen vergetend door de wetten der bijzondere machten opgelegd, verwaarloosde zij er andere te doen bekrachtigen, — zoodanig dat de boetstraffelijke rechtbank van Bergen onlangs een vervolgd handelaar vrijsprak, na te hebben vastgesteld dat het besluit waarop het Parket zich beriep, vervallen was.

* *

Een besluit krachtens de bijzondere machten genomen (n^r 231 van 16 December 1935) trok de gewijzigde wet in van 20 October 1919 op het fiscaal regime der tabak, en verving ze.

Een wet van 28 December 1937 (*Moniteur* van 31) bevat deze formule : « Artikel 2 (nieuw), paragraaf 2, littera a, der wet van 20 October 1919 wordt vervangen als volgt... »

Feitelijk had de wet de bepalingen moeten wijzigen van besluit n^r 231. Dit s geen enkel parlamentslid opgevallen. Geen enkel organisme heeft daarop de aandacht getrokken.

Doch het is waar dat besluit n^r 231 van 16 December 1935 een slotbepaling inhield luidende : « Dit besluit wordt bindend met ingang van den datum welken de Minister van Financiën zal bepalen. » Het ministerieel besluit is evenwel nog niet verschenen. Dus is besluit n^r 231, nog niet van toepassing; daaruit volgt dat het de wet van 20 October 1919 niet kon intrekken. Zoodat, op slot van zaken, de gewone wetgever gelijk heeft. Doch is dit niet het gevolg van het toeval en van de inconsequentie van den « bijzonderen » wetgever ?

* * *

Deze bloemlezing besluiten wij met een vermakelijk geval; het geldt een koninklijk besluit van 3 Mei 1934 houdende het reglement op den handel in eieren en in geconserveerde eieren (*Moniteur* van 31 Mei). Daarin vindt men volgende grap :

« Art. 3. — De vermelding *secunda* of het cijfer 2 ter hoogte van ten minste 1 centimeter dient aangebracht op :

» 1° Eieren met een luchtkamer van meer dan 6 millimeter diepte.

» Voor de toepassing van dit besluit geldt als bovenvermelde afmeting de helft van de som der hoogten van de loodlijnen, opgetrokken van uit de meest verwijderde en tegenover elkaar liggende verbindingpunten van de twee scheidingsvliezen der luchtkamer tot aan een vlak op het buitentoppunt van de schaal boven de luchtkamer te vormen. »

Deze tekst, waarvan de lezing luidop een buitengewonen adem vergt, wordt bekrachtigd door straffen (art. 14). Dit beteekent dat hij moest verstaanbaar zijn voor de eierenhandelaars, de rechters en de beambten belast met het toezicht (veeteelt-consulenten, veeartsen-inspecteurs, controleurs van het Nationaal Verbond der Pluimveekweekers, Rijksinspecteurs en -afgevaardigden, belast met het toezicht op de naleving der wets- en reglements-bepalingen betreffende de eetwarenvervalsching) (*sic*).

Uw verslaggever was tamelijk verrast door de lezing van het besluit en vroeg zich vooreerst af of de luchtkamer der kippeneieren wel twee wanden bevat. Naar zijn ondervinding schijnt er slechts één scheidingsvlies te zijn. Maar laten wij dit terzijde, want vooral de juistheid diende nagegaan van een schijnbaar wetenschappelijke taal, waarvoor de ondergeteekende geenszins bevoegd is om over te oordeelen. Hij raadpleegde dus een wiskundige van de faculteit der wetenschappen der Vrije Universiteit van Brussel. Deze onderzocht den tekst, dien hij trouwens onderwierp aan twee zijner collega's, gewone hoogleeraars zooals hij. Deze experts kwamen tot het besluit dat de « pseudo-geometrische taal van artikel 3 van het koninklijk besluit van 3 Mei 1934 onbegrijpelijk is ».

Stippen wij aan dat onze zegslui niet de eerste de beste zijn, op verre na niet : de eene is een zeer geleerd landmeter, de andere een sterrekundige met wereldfaam, en de derde de man die de eerste in België de relativiteitstheorieën van Einstein begreep en uitlegde...

Men zou nog veel meer kunnen schrijven over bedoeld besluit. Maar het zou gaan over de gegrondheid der « zes millimeter » en over den vorm (vlak, bol of hol?) van het vlies, hetgeen buiten het raam onzer opmerkingen valt. Bepalen wij er ons bij te wijzen op het onbegrijpelijke van een tekst waarover de steller

ongetwijfeld zeer voldaan was, vermits hij niet gearzeld heeft hem aan zijn minister te onderwerpen, dewelke, op zijn beurt, hem door het Staatshoofd deed onderteekenen.

* * *

Zoo de koninklijke besluiten soms onvolmaakt zijn, dan mangelt het de ministerieele besluiten vaak aan klaarheid, samenordering en juridische waarde. Hier ook is de raadpleging van een gespecialiseerd organisme geboden.

DE OPLOSSING.

Wij hebben aldus het kwaad aangetoond, of liever in herinnering gebracht. Trachten wij nu het middel te vinden om het opmaken van wetten en besluiten te verbeteren.

Ontegensprekelijk ligt dit in de oprichting der Afdeeling voor wetgeving bij den Raad van State, op voorwaarde dat men ze regelmatig raadplege. Want indien men haar advies slechts af en toe inwint, zal het kwaad amper verminderen; nevens enkele goede teksten zullen de gebrekkige bepalingen nog welig tieren, en anderdeels zal de samenschakeling steeds ontbreken.

Alleen de *verplichte* raadpleging van den Raad van State (wanneer zij, wel te verstaan, kan opgelegd worden zonder inbreuk te plegen tegenover de Grondwet) zal dit verhelpen. Het spreekt vanzelf dat het alleen een raadpleging betreft voor wat aangaat de redactie, evenals over de waarde en de juridische gevolgen der ontwerpen. De grondgedachte en de gepastheid der ontwerpen moeten het natuurlijk voorrecht blijven van de wetgevende of van de uitvoerende macht, — volgens het geval.

* * *

De talrijke buitenlandsche wetgevingen kennen het verplichte inwinnen van het advies van een Raad voor Wetgeving. In verschillende landen is het Parlement zelf verplicht er beroep op te doen (zie de Bijlagen van dit verslag).

Het spreekt vanzelf dat in België het beginsel van de zelfstandigheid der Staatsmachten alle dergelijke verplichting voor de Kamers uitsluit. Door toedoen van hun voorzitter, zullen deze dus vrijwillig hun licht bij de Afdeeling voor Wetgeving opsteken. Laten wij hopen dat er van die vrijheid ruim gebruik zal gemaakt worden, in tegenstelling met wat in Frankrijk gebeurt. Hier wordt het advies van den Raad van State verplichtend ingewonnen voor de reglementen van openbaar bestuur; wat de wetsvoorstellen en -ontwerpen echter betreft, moet men met spijt vaststellen dat geenerlei gebruik van de vrijheid van raadpleging meer wordt gemaakt. De Minister van Justitie, de h. Marchandau, voorzitter der algemeene vergadering van het Conseil d'Etat op 8 November 1938, heeft laten doorschijnen dat na een belangrijke hervorming deze Hooge Vergadering eerlang « een voornamere rol in den Staat zal moeten vervullen ».

Een meer geregeld beroep op den Raad van State, voor den wetgevendenden arbeid, aldus verklaarde hij, zal zonder de prerogatieven der politieke vergaderingen eenigszins tekort te doen, hen toelaten zich uit te spreken over rijp overwogen teksten, die duidelijk den wil van den wetgever vertolken.

De Minister voegde eraan toe dat *op het oogenblik dat een ontzaglijke inspanning tot economische herstelling en inrichting geboden is, de Raad van State rechtstreeks moet verbonden worden aan den Economischen Nationalen Raad voor de voorbereiding der hervormingen.*

Ons oud medelid, de h. Speyer, vaststellende dat het Parlement, bij ons zooals elders, lijdt onder een overlast van werk in hoeveelheid en in hoedanigheid, heeft voorgesteld daaraan de medewerking van raadplegende raden te bezorgen, en nl. van een *Juridischen Hulpraad* (*op. cit.*, en *La Réforme de l'Etat en Belgique*, établ. Bruylant, Brussel, 1927). De schrijver vermeldt het precedent van den Kolonialen Raad in België.

De XXXIVe Conferentie van de Interparlementaire Unie, gehouden te Den Haag, in Augustus 1938, heeft het nut erkend van de raadpleging van een bestendige niet-parlementaire inrichting voor den vorm der wetsontwerpen en der amendementen.

* * *

De Grondwet verbiedt geenszins dat een wet de Uitvoerende Macht zou verplichten een in het kader der bestuurskorpsen ingestelde inrichting te raadplegen, zooals de Raad van State het zal zijn. De raadpleging van de Afdeeling voor Wetgeving moet regel zijn voor de voor-ontwerpen, voor de ontwerpen van decreet (Kolonie), voor de ontwerpen van koninklijke uitvoerings-, organieke of reglementaire besluiten en voor de ministerieele reglementaire besluiten, met uitsluiting van alle overige besluiten of bestuursakten. De tekst van het advies moet bij het voorbereidend werk gevoegd worden.

De ministers moeten de spoedeisende voorontwerpen en ontwerpen noch de zuivere wetgevende begrootingsbepalingen aan het advies van de Afdeeling voor Wetgeving voorleggen. De voorzitters van beide Kamers behouden stellig het recht het in te winnen. Dit zal nl. het geval zijn wanneer blijkt dat de hoogdringendheid van een ontwerp niet volkomen geboden is of indien in een begrootingswet een bepaling van een anderen aard geslopen is. Het is niet mogelijk noch noodig een andere sanctie te voorzien, wat de wetten betreft.

De besluiten welke geen algemeen kenmerk dragen — uitvoerings-, organieke of reglementaire — moeten niet aan het advies van de Afdeeling voor Wetgeving onderworpen worden. De beslissingen welke op bijzondere gevallen slaan kunnen aan de Afdeeling voor administratie onderworpen worden in de veronderstelling bij artikel 6 van het ontwerp voorzien.

* * *

De Uitvoerende Macht blijft meester over de beslissing; zij moet zich geenszins gedragen naar het advies van den Raad voor Wetgeving. Wij zullen echter verder uiteenzetten hoe de Raad van State zal gewapend zijn om de onwettelijke bestuursdaden nietig te verklaren.

* * *

Er is geen sprake van de opdracht van den Kolonialen Raad in te krimpen, die nl. zijn advies bij den Koning moet uitbrengen over de ontwerpen van decreet, — tenzij voor de dringende gevallen. Deze ontwerpen moeten echter vervolgens aan den Raad van State voorgelegd worden. Benevens het feit dat

het noodig is aan geheel onze wetgeving — koloniale en moederlandsche — de eenheid en den juridischen samenhang te verzekeren, waarvan wij de veelvuldige afwezigheid hebben aangetoond, moet men het geval voorzien dat de Koloniale Raad zou kunnen samengesteld zijn uit minder juridisch bevoegde personaliteiten dan de huidige leden, in welke wij gaarne uitmuntende rechtskundigen erkennen.

Wat de ontwerpen van decreet betreft, die voorgelegd worden aan de koninklijke handteekening, met een ongunstig advies van den Kolonialen Raad, is de noodzakelijkheid ze verplichtend aan den Raad van State voor te leggen vanzelfsprekend.

Blijven de decreten bij hoogdringendheid genomen (zonder tusschenkomst van den Kolonialen Raad) en de *ordonnantie-wetten* in geval van hoogdringendheid door den Gouverneur-generaal genomen; hier is de voorafgaande tusschenkomst van de Afdeeling voor Wetgeving van den Raad van State niet geboden. Laten wij evenwel zeggen dat de Afdeeling voor Administratie bevoegd is om te getuigen of de akte niet door een ongegronde inroeping van hoogdringendheid ongeldig werd gemaakt.

* * *

Het is van belang een precedent aan te halen en wel dit van het koninklijk besluit van 7 Februari 1938, houdende inrichting bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs van twee cultuurraden. Dit besluit werd genomen op voorstel van de Regeering van den heer P.-E. Janson. Naar luid van artikel 5, 1°, « is de *Minister van Openbaar Onderwijs gehouden het advies van de Raden in te winnen voor elk ontwerp van koninklijk besluit te nemen ter uitvoering van de wetten op het gebruik der talen in het bestuur van het openbaar onderwijs en in het onderwijs zelf* ».

Vermelden wij ook den Hoogen Raad voor Financiën, ingesteld bij koninklijk besluit van 31 Januari 1936. Dit raadgevend organisme licht den Minister in over al de vraagstukken die hij hem voorlegt. Zijn leden hebben recht van initiatief. Het telt een afdeeling voor wetgeving, onder meer belast met het onderzoek der vraagstukken inzake verbetering der wetten op de Staatscomptabiliteit.

Eveneens, den Hoogen Raad van Arbeid en Sociale Voorzorg die door de Regeering kan gelast worden ontwerpen van wet en van besluiten voor te bereiden. (K. B. van 8 November 1935, art. 5).

* * *

Thans beschikken de ministerieele departementen over rechtskundige adviseurs, zelfs over raadsliden, waarop zij kunnen beroep doen, namelijk voor het opstellen der verbindende teksten. Wanneer de Raad van State zal in werking treden, zal het mogelijk zijn hun aantal in te krimpen. De raadpleging van een eenig en vast organisme zal bovendien toelaten onze wetten en besluiten beter samen te ordenen.

De Raad van State zal beter gedocumenteerd zijn dan de thans overal verspreide Raadgevende comités. De Koninklijke Commissaris voor de Bestuurshervorming heeft bij den Eerste-Minister verslag uitgebracht over de oprichting van een Consultatieve Dienst van documentatie en wetgeving. Dit

verslag bevat zeer belangwekkende aanduidingen betreffende de uitrusting van bedoeld organisme, hetwelk — onnoodig het te zeggen — zal werken binnen het kader van den Raad van State ; het zal kostbare diensten bewijzen aan zijn beide afdeelingen.

* * *

Een laatste opmerking, alvorens tot wat anders over te gaan : Het ontwerp van de Kamer voorzag dat het inwinnen van advies zou behooren tot de bevoegdheid van den Eerste-Minister. Welnu, de Eerste-Minister legt geen wetsontwerpen neer. Gewoonlijk geschiedt dit — evengoed als de voorbereiding der besluiten — door de Ministers of de gansche Regeering. Daarom verkozen wij artikel 2 op te stellen zonder het Regeeringshoofd te vermelden noch uit te sluiten ; volgens artikel 3 zal hij evenwel de Afdeeling Wetgeving kunnen belasten met het opmaken der voorontwerpen van teksten van wetten of besluiten.

DE AFDEELING ADMINISTRATIE.

Wij hebben hierboven het stelsel van de Kamer uiteengezet. Moest het aangenomen worden, dan zou de Afdeeling Administratie van den Raad van State slechts een juridictioneele rol hebben, beperkt tot de enkele gevallen aangehaald onder artikel 15 van het ontwerp. In deze gevallen zou zij een opgedragen rechtsmacht bezitten en uitspraak doen bij arresten. Voor het overige zou de Raad van State tot opdracht hebben eenvoudige adviezen uit te brengen, die geenszins verbindend zijn.

Uw Commissiën stellen U integendeel voor aan den Raad van State een meer uitgebreide juridictioneele bevoegdheid toe te kennen, die als volgt kan samengevat worden :

1° Geschillen inzake vergoeding, ter aanvulling der grondwettelijke onbevoegdheid van de gewone rechtbanken; in zekere gevallen die verband houden met een verhaal tot nietigverklaring (zie 3°) bezit de Raad van State volle rechtsmacht, terwijl hij in de overige gevallen beredeneerde adviezen zal uitbrengen;

2° Eigenlijke administratieve geschillen : gevallen die door de wet en andere bijzondere wettelijke bepalingen zullen voor den Raad van State gebracht worden, dewelke uitspraak doet in hoogsten aanleg, en vonnist in feiten als in rechten.

3° Geschillen aangebracht voor nietigverklaring, zich uitstreckende tot alle bestuurlijke handelingen, of zij van algemeene strekking wezen (zooals de uitvoeringsbesluiten en de reglementen) ofwel particuliere gevallen betreffen. Gevolgen der nietigverklaring : *erga omnes*.

Eenige uitzondering : de zoogezegde « Regeeringsdaden ».

In het raam van de geschillen aangebracht voor nietigverklaring komt wat men zou kunnen noemen de « administratieve verbreking », aangezien de Raad van State de controle heeft over de wettelijkheid der beslissingen uitgevaardigd door de reeds bestaande bestuurlijke rechtsmachten, uitspraak doende in hoogsten aanleg. Gevolgen der beslissing : *inter partes*.

4° Berechting der geschillen van bevoegdheid *tusschen besturen*.

* * *

Het stelsel voorgesteld door uw Commissiën is volstrekt overeen te brengen met de Grondwet, zooals verder uit dit verslag zal blijken.

Bij het lezen der *Bijlagen* zal men er zich kunnen van overtuigen dat België op dit gebied ten achter staat bij de andere Europeesche landen. Deze hebben over het algemeen, naar het voorbeeld van Frankrijk, een hoogere administratieve rechtsmacht ingesteld — althans deze landen waarvan de fundamentele wetgeving geen volledige bevoegdheid verleent aan de gewone rechtbanken, zooals dit onder meer het geval is voor Groot-Brittannië.

Het is niet van belang ontbloomt er hier op te wijzen dat China sedert vier-eneveertig eeuwen een instelling bezit genaamd « *instelling voor Censuur of Controle* ». De keizers konden er zich evenmin aan onttrekken als de overige ambtenaren

van de uitvoerende macht. De Republikeinsche Grondwet behoudt nog dit organisme, dat in de vroegste tijden opgericht werd door de wijsheid van een volk met oude beschaving.

* * *

**ZELFSTANDIGHEID DER STAATSMACHTEN.
BEPERKTE BEVOEGDHEID DER GEWONE RECHTBANKEN.
HOF VAN VERBREKING EN RAAD VAN STATE.**

Het beginsel van de zelfstandigheid der Staatsmachten, dat ten grondslag ligt aan onze openbare instellingen, is in onze wetten niet doorgevoerd met volstrekte strengheid. Wij zouden hier menig voorbeeld kunnen aanhalen waarin onze grondwettelijke machten dooreenloopen. Er zijn, bij voorbeeld, vonnissen die inschrijving of overschrijving gelasten in de boeken van den burgerlijken stand of van de hypotheekbewaring. En men zal anderdeels vaststellen bij de lezing der « Bijlagen » van dit verslag, dat de gewone rechtbanken bevoegd zijn voor vele gevallen die nochtans van het bestuur afhangen. Veel meer, artikel 107 van de Grondwet heeft haar tot opdracht gegeven de algemeene provinciale en plaatselijke besluiten en reglementen slechts toe te passen in zoover zij met de wet overeenstemmen. Aldus kan de rechterlijke macht reeds in zekere mate zich kanten tegen de willekeur van de uitvoerende macht.

Het is ten onrechte dat gedurende langen tijd de Belgische juristen de Fransche rechtsleer van de zelfstandigheid der Staatsmachten aanvaard hebben, zooals zij namelijk geformuleerd werd door HENRION DE PAUSEY. Zooals de heer LOUIS WODON het onlangs zegde, kwam dit neer op het miskennen, uit naam eener abstracte theorie die niet in onze Grondwet ligt, van de gedachten waardoor het Nationaal Congres zich laten leiden had ten aanzien van de betrekkingen van de rechterlijke macht met het bestuur.

Men weet dat gelukkig deze strengheid gemilderd is in de laatste jaren en het berucht besluit van het Hof van Verbreking dd. 5 November 1920 (*Pas.* 1920, I, 193) heeft de rechtspraak in een gunstigen zin doen keeren.

Voortaan moeten de openbare besturen hun daden verantwoorden vóór de gewone rechtbanken, zoodra een burgerlijk recht werd geschaad.

Aan den anderen kant mogen de burgers beroep doen op het gewoon gerecht voor de bescherming hunner politieke rechten (behoudens bijzondere wetten, Grondwet art. 93).

Het spreekt vanzelf dat uw Commissiën u geenszins voorstellen om het even wat te onttrekken aan de rechtsbevoegdheid der gewone rechtbanken. De Raad van State moet hun grondwettelijke onbevoegdheid aanvullen en met hen bijdragen tot de vrijwaring der rechten en der belangen van de enkelingen en van de collectiviteiten.

Daar de Grondwet aan de gewone rechtbanken de kennisneming heeft opgedragen van de *betwistingen* over burgerlijke en politieke *rechten*, volgt hieruit dat zij buiten de *betwistingen* onbevoegd zijn, en dat zij onbevoegd zijn om uitspraak te doen over de geschillen in verband met *administratieve rechten* of met *belangen*. Welnu, het geldt hier een uiterst uitgestrekt domein, waarop het bestuur en de onderhoorigen ofwel nog het bestuur en zijn bedienden tegenover elkaar kunnen komen te staan. Hoe dikwijls hebben de rechtbanken

zich niet onbevoegd moeten verklaren om te oordeelen over de aanvragen die echter in billijkheid gegrond schenen ! Hieruit zijn er beslissingen voortgevloeid die — in rechten gegrond — nochtans indruischen tegen den geest van rechtvaardigheid : *Summum jus, summa injuria*. Men moet dus onze wetten verbeteren, vermits zij nog dergelijke toestanden dulden.

* * *

Men heeft zich afgevraagd of er, na de oprichting van den Raad van State, aanleiding toe bestond de bevoegdheid van het Hof van Verbreking te verruimen en aan hetzelfde een recht van toezicht toe te kennen over de beslissingen van het hooge administratief rechtscollege. De Kamer deelde deze meening, terwijl zij tevens de controle beperkte tot de vraagstukken van *bevoegdheid* en van *vorm* (art. 24 van het overgemaakt ontwerp).

Dergelijk stelsel moet worden afgekeurd. In de veronderstelling dat het Opperste gerechtshof een beslissing van den Raad van State mocht verbreken wegens *gebrek in den vorm*, zal het enkel aan denzelfde de zaak kunnen terugsturen, die natuurlijk opnieuw zal gevonnisd worden op dezelfde wijze, *wat betreft den grond* waarover geenerlei censuur wordt overwogen. Louter tijdverlies, bijgevolg, zonder te gewagen van de gerechtskosten. Er mag trouwens niet uit het oog worden verloren dat de Raad van State slechts een enkele afdeling administratie zal tellen, verdeeld in drie Kamers uitsluitend wegens redenen van taalkundigen aard : vandaar onmogelijkheid naar een ander rechtscollege te verwijzen in geval van verbreking.

Het vraagstuk van *bevoegdheid* kan worden geregeld op grond van artikel 106 van de Grondwet (zie *infra* : Geschillen van bevoegdheid tusschen grondwettelijke machten). De Raad van State zal inderdaad werken in het kader van het bestuur.

Over den *grond* der beslissingen is het vanzelfsprekend onmogelijk een recht van controle toe te kennen aan het Hof van Verbreking, vermits de Raad van State juist zal te oordeelen hebben over de geschillen, die het domein der gewone rechtbanken te buiten gaan.

Een voorbeeld ontleend aan de geschillen aangebracht voor vernietiging : een administratieve daad *erga omnes* te vernietigen beteekent eenigszins deelneming aan het bestuur ; het komt neer op gerechtelijk bestuur. De Raad van State kan dit, terwijl de gewone rechtbanken hun tusschenkomst op dit gebied beperkt zien door artikel 107 van de Grondwet.

En wat gezegd over het geval dat de Raad van State bij arrest een geschil van loutere ambtsbevoegdheid onder besturen zou hebben beslecht?

De Raad van State zal dus het hoogste administratief rechtscollege zijn.

* * *

Het recht van controle van het Hof van Verbreking is trouwens niet algemeen. De tabel voorkomende in de *Bijlagen* van dit verslag zal u volledig inlichten. Maar laten wij van stonden aan verklaren dat tal van zaken — zelfs gerechtelijke zaken — zijn uitgesloten van het beroep in verbreking. Aldus de straffonnissen van de koloniale rechtbanken ; de maatregelen van vrijwillige rechtsmacht ; de beslissingen van het Hof van beroep te Brussel dat met vereenigde

Kamers uitspraak doet in zake prijzen. Er zijn trouwens talrijke andere gevallen waarin een bijzondere wet uitdrukkelijk bepaalt dat het beroep in verbreking niet bestaande is.

*
* *

Hier is evenwel het oogenblik gekomen om te verklaren dat het Hof van Verbreking zekeren voorrang zal hebben op den Raad van State, vermits het krachtens de Grondwet (art. 106) het recht bezit hem bevoegdheid in zake *geschil van bevoegdheid* te ontkennen of toe te kennen.

Er bestaat mogelijkheid van geschil tusschen de rechterlijke en administratieve overheden (met inbegrip van den Raad van State). Het geschil kan positief of negatief zijn naar gelang dat de twee overheden samen hun bevoegdheid zullen bevestigen of afwijzen. Het is het Hof van Verbreking dat met *vereenigde Kamers* zal beslissen (art. 132 der wet van 18 Juni 1869 op de rechterlijke inrichting).

Men zal met nut de studies lezen gewijd aan de geschillen van ambtsbevoegdheid door BELTJENS (*La Constitution belge révisée*); A. GIRON, *Dictionnaire de droit administratif et de droit public*; Deel I en de *Pandectes belges*, v^o *Conflicts*.

Men zal aldus vernemen dat sedert 1837 het bestuur opgehouden heeft gebruik te maken van het recht voorzien bij artikel 106 van de Grondwet, daar het verkoos zijn toevlucht te nemen tot den langen en kostelijken weg van de exceptie van onbevoegdheid, desnoods doorgedreven tot in verbreking. Het is waar dat de gewone wetgever de slotbepaling van dit artikel uit het oog heeft verloren, dat er toe strekte de procedure der geschillen van bevoegdheid te doen regelen door de wet. Ons ontwerp voorziet daarin. Merken wij evenwel op dat, tot in 1837, het Hof van Verbreking verzoekschriften had aanvaard, in den vorm gebruikt onder het Fransche regime.

GIRON schrijft uitstekend in verband met de geschillen tusschen de rechterlijke en de administratieve macht :

« *In de praktijk voorziet het bestuur in het geschil door middel van de exceptie van bevoegdheid. Wanneer het voor het gerecht wordt gedaagd om te antwoorden op een klacht, die niet tot de bevoegdheid van de gewone rechtbanken behoort, dan werpt het een afwijzing op en indien zijn exceptie wordt verworpen brengt het ze terug voor in hooger beroep. Indien de rechtbank in hooger beroep op de afwijzing niet ingaat, dan voorziet het zich in verbreking en aldus komt het, door den gewonen gang van de procedure te volgen, voor de overheid die de wet heeft gelast uitspraak te doen over de geschillen van ambtsbevoegdheid.*

» Dit *lapmiddel* is geen oplossing. De procedure die men volgt om langs den gewonen weg voor het Hof van Verbreking te geraken is langzaam en bezaaid met moeilijkheden, en deze traagheid kan sociale belangen onopgelost laten aan dewelke het dringend is voldoening te schenken, en, bij voorbeeld, de invordering van staatspenningen in gevaar brengen, de uitvoering van werken van openbaar nut vertragen, het begeven van studiebeurzen belemmeren, enz.

» *In deze onderscheidene gevallen moet de administratieve overheid et middel bezitten om haar onafhankelijkheid te vrijwaren, en om de zaak onmiddellijk*

aanhangig te maken bij het Hof van Verbreking zonder vooraf al de graden van de rechtsmacht te moeten doormaken. »

* * *

Wijzen wij er op dat er in Frankrijk en in andere landen een bijzondere rechtsmacht bestaat genaamd *Rechtbank voor Geschillen*, en dat het natuurlijk logischer zou zijn de geschillen van bevoegdheid te onderwerpen aan een organisme bestaande uit elementen genomen in de drie grondwettelijke machten. Dit ware echter slechts mogelijk naar aanleiding van een herziening van artikel 106 van de Grondwet. Wij zijn verplicht deze na te leven.

* * *

Wie kan bij het Hof van Verbreking een geschil van bevoegdheid aanhangig maken ?

Ieder belanghebbende (art. 19 van den aan den Senaat voorgestelden tekst), hetgeen beteekent de betrokken partijen en de Regeering.

* * *

Uit hetgeen voorafgaat blijkt dat het Hof van Verbreking den voorrang moet hebben op den Raad van State, zooals het logisch den voorrang zou moeten hebben op het Rekenhof vermits, krachtens de wet van 29 October 1846, sommige besluiten van het Rekenhof door den betrokken rekenplichtige kunnen worden onderworpen aan de controle van het Hof van Verbreking.

Nochtans, heeft de wet van 16 September 1807 bepaald dat beide Hoven dezelfde voorrechten genieten.

Er dient evenwel opgemerkt dat het niet mogelijk is twee korpsen op denzelfden rang te laten opmarcheeren in een openbaren optocht. Het zal dus logisch zijn in dergelijk geval den voorrang te verleen aan het Hof van Verbreking.

Op de vraag te weten of het decreet van Messidor den voorrang verleent aan den Raad van State op het Hof van Verbreking, moet ontkennend worden geantwoord.

De afdoende reden is deze welke moet worden afgeleid uit artikel 106 van de Grondwet; maar, men moet bovendien opmerken dat het decreet genomen werd op een datum (13 Juli 1804) toen er nog geen spraak kon zijn — en met reden — van verschillende wetgevende administratieve of rechterlijke lichamen die pas later werden opgericht. Dit gaf aanleiding tot tal van geschillen waarvan de geschiedenis wordt verhaald in de *Pandectes Belges* v^o, « Préséance ».

Ten einde elke moeilijkheid te vermijden wat betreft den toekomstigen Raad van State, zal het van belang zijn dat een koninklijk besluit zijn rang bepale alsmede de eerbewijzen op dewelke hij recht heeft en ook de ambtskleedij die zijn leden en medewerkers eventueel zullen dragen op de terechtzittingen en plechtigheden.

Wij oordeelen dat de Raad van State onmiddellijk na het Hof van Verbreking dient te komen.

Hij moet natuurlijk worden beschouwd als zetelende aan de spits van het Bestuur.

* * *

AFBAKENING VAN DE BEVOEGDHEID VAN DEN RAAD VAN STATE.

De Raad van State, hoogste rechtsmacht belast met de toepassing van het administratief recht, zal alleen bevoegd zijn om de geschillen van bevoegdheid te berechten welke kunnen rijzen tusschen een bestuur en een ander, ofwel tusschen de overheden of administratieve rechtsmachten en den Raad van State zelf.

Deze zal zelf zijn eigen bevoegdheid bepalen binnen het kader dat hem toegewezen wordt. Stippen wij aan dat het Hof van Verbreking met hetzelfde recht bekleed is wanneer het betreft het optreden af te bakenen van de rechterlijke macht, bij de Grondwet (art. 92 en 93) gelast de geschillen te beslechten betreffende de burgerlijke en de politieke rechten. Het doet ook in hoogsten aanleg uitspraak wanneer een geschil van bevoegdheid tusschen gewone rechtbanken moet geregeld worden.

Uitvoerige opgave der zaken die wij voorstellen aan de bevoegdheid van den Raad van State te onderwerpen.
(Afdeling Administratie)

1° De Afdeling zal *adviezen aan de Ministers* geven, op hun verzoek, in alle bestuurszaken, wanneer het vraagstuk niet betwist wordt. Het spreekt vanzelf dat, in geval van aanhangig geschil, de Raad van State zich slechts na debat op tegenspraak zou kunnen uitspreken.

* *

2° De Afdeling zal bij arrest uitspraak doen over de geschillen van bevoegdheid tusschen besturen.

* *

3° EIGENLIJKE DIENST VOOR ADMINISTRATIEVE GESCHILLEN.

Bijzondere wetsbepalingen zullen steeds aan den Raad van State het recht kunnen opdragen uitspraak te doen over de geschillen, die thans behooren tot de bevoegdheid van een of ander bestaand administratief rechtscollege. In dit geval zal de Raad van State uitspraak doen in feiten als in rechten.

Het ware gewis billijk sommige betwiste gevallen, waarin het minder past de beslissing op te dragen aan een politiek korps of zelfs aan een politiek man tijdelijk bekleed met alle administratieve ambten die rechtsmacht bedragen, aanhangig te maken bij een vast juridictioneel korps.

Tijdens de vergadering van 6 Juni 1939 uwer vereenigde Commissiën heeft de heer Devèze, minister van Binnenlandsche Zaken, namens de Regeering voorgesteld, gedeeltelijk den tekst terug op te nemen van art. 15, goedgekeurd door de Kamer der Volksvertegenwoordigers, derwijze dat van nu reeds aan den Raad van State de taak wordt opgedragen te oordeelen over de beroepen inzake gemeenteverkiezingen, inzake zekere contracten aangegaan vóór of tijdens den oorlog (wet van 11 October 1919, gewijzigd bij deze van 23 Juli 1924) en inzake openbaren onderstand. Uw Commissiën hebben zich daarmee eens verklaard. (Zie art. 10 van het nieuw ontwerp.)

* *

4° en 5° Ten slotte zal de Afdeling Administratie bevoegd worden verklaard voor de *betwiste zaken aangebracht voor vergoeding* alsmede voor de *betwiste zaken aangebracht voor nietigverklaring*, die wegens hun belangrijkheid de grondige studie vergen die hierna volgt.

DIENST MET VOLLE RECHTSMACHT OVER DE BETWISTE ZAKEN AANGEBRACHT VOOR VERGOEDING.

Uw Commissiën hebben breedvoerig het belangwekkend vraagstuk besproken van den dienst der betwiste zaken aangebracht voor vergoeding. Verschillende thesissen werden tegenover mekaar geplaatst. De meest radicale beoogde volledige rechtsmacht te verleenen aan den Raad van State om uitspraak te doen over alle aanvragen om vergoeding ten laste van een bestuur, wanneer de gewone rechtbanken onbevoegd zijn ; de Raad van State zou beslecht hebben bij *arrest*. De meest bescheiden thesis, ingegeven door bezorgdheden van financiële aard, voorzag integendeel slechts de opdracht, voor den Raad van State, om ter zake enkel *adviezen* uit te brengen. Uw Commissiën stellen U voor een *gemengd stelsel* te aanvaarden, bepaald in de artikelen 7 en 9 (al. 2) van hun ontwerp. Indien de Senaat hun voorstellen wil volgen, dan zal de Raad van State bevoegd zijn om zelf bij *arrest* vergoedingen te verleenen wanneer bij hem (in de voorwaarden vereischt door al. 2 van art. 9) een verzoek zal aanhangig gemaakt zijn samenhangend met een verhaal tot nietigverklaring. Het kan inderdaad gebeuren dat de nietigverklaring van een bestuursdaad in alle billijkheid het toekennen wettigt van een vergoeding aan den eischer, zelfs aan een derden persoon. In deze veronderstelling is het logisch dat de rechtsmacht bij wie het beroep op nietigverklaring is ingediend, belast worde met het toekennen der vergoeding, vermits zij het onderworpen geval grondig zal kennen. Uw Commissiën hebben dit stelsel met 20 tegen 4 stemmen goedgekeurd, krachtens hetwelk de Raad van State in de overige gevallen slechts *adviezen* zal kunnen uitbrengen over de verzoeken tot vergoeding.

Aldus zal de Raad van State bevoegd zijn om uitspraak te doen of raad te verstrekken (volgens het geval) in een domein dat thans overgelaten is aan den willekeur der besturen.

* * *

De bevoegdheid van den Raad van State zal op dit gebied residuair zijn. Zij moet immers voorzien in de onmogelijkheid in dewelke de gewone rechtbanken zich bevinden om uitspraak te doen wanneer een betwisting, die niet slaat op een burgerlijk recht, bij hen aanhangig wordt gemaakt.

Ofschoon sedert het arrest van verbreking van 5 November 1920, de kring der rechterlijke bevoegdheid aanzienlijk werd verruimd, bestaan er talrijke gevallen waarin de rechtbanken zich onbevoegd verklaren. Hun rechtspraak kan stellig nog evolueeren; maar het is onmogelijk te voorzien in welke richting, noch in welke verhouding. De bepaling van het burgerlijk recht is zeer kiesch en het is derhalve onmogelijk een afgebakende grens te trekken tusschen de bevoegdheid van de rechtbanken en deze van den Raad van State beslissende inzake vergoeding. Daarom — en daarin volgen wij de rechtskundigen van de vier universiteiten — hebben wij er met gelatenheid toe moeten besluiten de residuaire formule aan te nemen waarvan de rechtspraak de toepassingen nader zal bepalen.

Sommigen hebben zelfs beweerd dat burgerlijke rechten zijn, al degene die geen politieke rechten zijn. Dit schijnt ons wat te absoluut; wij blijven steeds

gelooven dat er een derde categorie rechten bestaat, namelijk de *administratieve* rechten.

Naast deze *administratieve rechten* zijn er ook *belangen* die niet worden erkend noch beschermd door wetsteksten maar die niettemin in billijkheid eerbiedwaardig zijn.

Wijzen wij in dit verband op de belangwekkende theorie van de *gelijkheid der lasten voor de onderhoorigen*, vooropgezet door MARCO, en die noodzakelijk leidt tot de vaststelling van een louter administratief recht dat dus ontsnapt aan de controle van de gewone rechtbanken.

* * *

De Belgische wetgeving biedt — of liever bood — een voorbeeld van geregelde beslechting van geschillen inzake vergoeding : de rechtbanken voor oorlogsschade; de inrichting van deze laatste vloeide voort uit het beginsel der gelijkheid van de burgers tegenover de lasten.

De Hoven en Rechtbanken voor oorlogsschade waren geen gewone rechtbanken, ofschoon de wet hun beslissingen in rechten onderwierp aan de controle van het Hof van Verbreking. Zij stelden de schade vast en schatten dezelve; zij kenden sommen geld toe.

De partikulier die een bijzondere schade had geleden ten gevolge van den oorlog, welke de gansche collectiviteit teisterde, zag zich dus een vergoeding toekennen, en niet een hulpgeld. De Belgische Staat was geenszins verantwoordelijk, krachtens de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, en dit sloot de bevoegdheid der gewone rechtbanken uit. Het ging om schade veroorzaakt door den vijand ofwel nog door de Belgische legers handelende in het belang van het land — en zulks buiten de gevallen waarin de wet reeds het *recht* op vergoeding had erkend (bij voorbeeld in zake krijgsvaardigheden en militaire opeischingen).

Het feit dat door een zonderlinge bepaling, die niet eenig is in onze wetgeving, een zekere bevoegdheid werd toegekend aan rechterlijke macht (rechter in kortgeding) om vergoedingen bij voorraad te verlenen, verandert niets aan den aard der geschillen inzake oorlogsschade.

* * *

Voor het oogenblik is bij den Senaat een verslag aanhangig uit naam van zijn Commissie van Financiën (*Stuk* n^r 250) over geschillen tusschen het Rekenhof en de Regeering, betreffende een zaak die van rechtswege voor den Raad voor vergoeding zou moeten worden aangebracht. De Ministerraad heeft gemeend de bedienden van het Departement van Spoorwegen, Zeewezen, Posterijen en Telegrafie schadeloos te stellen, die — wegens de oorlogsverklaring, — hun proeftijd pas na den wapenstilstand konden uitdoen of beginnen, ofschoon zij geslaagd waren in de wedstrijden gehouden vóór 4 Augustus 1914. Het Rekenhof weigerde zich aan te sluiten bij de vereffening van een pensioen, krachtens een beslissing van de Regeering. Het Hof redeneert in rechten; de Ministers naar billijkheid.

Hetzelfde stuk behandelt een ander geval, dat door het Bestuur zelf werd beslecht, zonder instemming vanwege het Rekenhof (schadeloosstelling aan

een aannemer waarvan de werken werden stilgelegd wegens laattijdige beschikbaarstelling van de gronden waarop schuilplaatsen moesten worden gebouwd).

* * *

Doch sommigen werpen op :

« *Het Hof, administratieve rechtsmacht, dat is op stuk van zaken, de Staat. De Staat zou dus in eigen zaak rechter zijn. Het Hof zou rekening houden met al de omstandigheden; zal het het bedrag van de schadeloosstelling verminderen, om te beletten dat de financiën van het verwerend bestuur zouden worden bezwaard?* »

Daarop antwoorden wij : dat thans de Staat oordeelt in eigen zaak, doch zonder eenigen waarborg. Het is een ambtenaar die, in de stilte van zijn kabinet, den Minister een oplossing voorstelt. In dergelijk geval kunnen politieke invloeden zich doen gelden.

Aan de billijkheid zal beter worden voldaan wanneer de Raad van State in dergelijke zaken zal tusschenbeide komen.

* * *

Onderzoeken wij thans een opwerping getrokken uit artikel 114 van de Grondwet.

Dit artikel bepaalt : *geen pensioen, geen gift ten laste van 's Lands kas kan worden toegekend dan uit kracht van een wet.*

Men heeft daaruit afgeleid :

« Daar de voor hun leven benoemde leden van het Hof voor betwiste zaken, de macht hebben *den Staat schuldenaar te verklaren van een schadeloosstelling wanneer de Staat deze niet verschuldigd is* (want zoo hij schuldenaar was zouden de Hoven en Rechtbanken bevoegd zijn), zoo beschikken zij in werkelijkheid over de Staatspenningen. *Het recht uit naam van den Staat geld toe te kennen behoort, krachtens de Grondwet, alleen aan de Kamers of aan de Regeering, mits goedkeuring vanwege de Kamers* (zie art. 114 van de Grondwet).

Daarop antwoorden wij dat nooit iemand de wettelijkheid heeft betwist van de Hoven en Rechtbanken voor oorlogsschade, en dat ons voorstel voor doel heeft het toekennen van vergoedingen toe te laten in juridisch volstrekt identieke omstandigheden.

Artikel 114 slaat bovendien op tegemoetkomingen die volstrekt het karakter niet hebben van een schadeloosstelling, doch veel meer van een gift.

In den tegenwoordigen stand der wet, is het de beheerder-rechter die de vergoeding toekent — terwijl, met het stelsel van artikel 9, al. 2, het de Raad van State zal zijn, — eveneens binnen het bestek van het bestuur. In het een geval als in het andere, is het duidelijk dat de Kamers ter beschikking van de Regeering het noodige geld voor de vereffening zullen moeten stellen.

* * *

Het feit dat de grens tusschen de rechtsvorderingen en de administratieve aanvragen voor vergoeding moeilijk te trekken is, doet bezwaren bij de rechtspraak op gebied van bevoegdheid vreezen. Zij kunnen zich gewis voordoen, maar wij hebben reeds gezien hoe de rechtspleging, inzake geschillen van bevoegdheid, desnoods zal toelaten exemplatieve gevallen te beslechten.

Bovendien, ziehier hoe over het algemeen de zaken praktisch zullen verloop: de belanghebbende, zal beginnen met tot het Bestuur een verzoekschrift te richten; zoo het weigert hem schadeloos te stellen, of zoo hij acht dat de geboden schadeloosstelling ontoereikend is, dan zal hij zich tot den Raad van State wenden. Zoo deze zich bevoegd verklaart, zal zijn uitspraak partijen binden. De gewone rechtbanken — gesteld dat men hetzelfde geschil voor hen mocht aanbrengen — zullen dus vaststellen dat er een gewijsde is; desnoods, zullen zij de beginselen toepassen van de aanhangigheid en de verknochtheid.

Het Bestuur over het algemeen, zal er geen belang bij hebben de bevoegdheid van den Raad van State af te wijzen vermits deze, (in tegenstelling met de rechtbanken) *zal rekening houden met al de omstandigheden van algemeen belang.*

Gesteld nu dat de particulier, zonder te hebben onderhandeld of na te verzoeken met het Bestuur te hebben onderhandeld, de zaak voor een gewone rechtbank aanbrengt. Zoo deze, zich bevoegd verklarend, een eindvonnis over den grond van de zaak wijst, dan spreekt het vanzelf dat de zaak niet meer bij den Raad van State kan worden aanhangig gemaakt, vermits deze slechts een residuaire bevoegdheid heeft. Zoo de rechtbank zich onbevoegd verklaart, kan de aanlegger de zaak voor den Raad van State brengen. Ingeval deze, op zijne beurt, zich onbevoegd mocht verklaren, ontstaat er een (negatief) geschil van bevoegdheid en kan de aanlegger de zaak bij het Hof van Verbreking aanhangig maken. Na arrest van dit laatste, wordt de zaak andermaal aangebracht voor het aangewezen rechtscollege.

* * *

Moeten wij hier, als voorbeeld, gevallen aanhalen die thans zonder gerechtelijke oplossing blijven, en die voortaan bij den Raad van State aanhangig zullen worden gemaakt? Ziehier :

Een groote stad heeft den Staat gedagvaard tot herstel van het haar berokkend nadeel door het lang stilleggen van spoorwegwerken door een wet voorgeschreven; het geding liep uit op een vonnis van onbevoegdheid dd. 4 Juni 1929.

Een kolonist wiens warmoestuin begrensd is door een kamp voor inheemsche arbeiders, heeft er de overheid herhaaldelijk op gewezen dat zijn goederen en de personen zijner familie in gevaar verkeerden wegens laakbare handelingen van sommige negers. De Kolonie neemt geen enkelen politiemaatregel. Een ernstige aanslag wordt gepleegd op de minderjarige dochter van den betrokkene. Deze wendt zich tot de gewone rechtbank, die zich onbevoegd verklaart.

Een particulier wordt gewond met de gemeentelijke politie een hulpzame hand te leenen. Hij zal kreupel blijven. Ofschoon hij werd opgevorderd op straf van de bepaling voorzien bij artikel 556, paragraaf 5, van het Strafwetboek, wordt hem door de gemeente elk pensioen, elke vergoeding geweigerd. Degene die de slagen toebracht is onvermogen. Het is geen geval van toepassing van het decreet van 10 Vendémiaire jaar IV. De rechtbanken zijn onbevoegd.

Wij konden menig ander voorbeeld aanhalen, uit onze professioneele of politieke ervaring. Doch het blijkt overbodig langer nadruk te leggen op de

noodzakelijkheid een onafhankelijk rechtscollege in de plaats te stellen van het bestuur, dat tevens rechter en partij is.

* * *

De Regeering schijnt beducht voor den financiëleen weerslag van de instelling van een Raad voor geschillen inzake vergoeding. Hooger hebben wij de redenen aangegeven waarom bij die overwegingen niet dient te blijven stilgestaan, vermits het ontwerp derwijze is opgesteld dat de Raad van State tevens rekening houden zal met het algemeen belang en met de billijkheid.

Het is hier de plaats om er op te wijzen hoe de Fransche Raad van State concreet de gevallen heeft bepaald waarin de schending voorkomt van het principe van gelijkheid der rechtsonderhoorigen ten overstaan der openbare lasten (rechtsonderhoorigen begrepen in den zin van individuën of gemeenschappen). De rechtspraak van dit hoog rechtscollege leidt naar de volgende algemeene formule: «*Moet beschouwd worden als een inbreuk op de gelijkheid der burgers tegenover de openbare lasten, elk abnormaal, uitzonderlijk nadeel, dat uit zijn aard of belang den hinder overtreft of de gewone opofferingen die het leven in de maatschappij en het vredelievend behoud dezer maatschappij vergen.*»

(DUEZ, Paul, deken der Rechtsfaculteit van de Universiteit te Rijsel: «*La Responsabilité de la puissance publique en dehors du contrat*», Paris, Dalloz 1938).

Ziedaar wat tot leidraad moet dienen voor onzen toekomstigen Raad van State en de rechtsonderhoorigen moet verhinderen zich gekke begoochelingen te maken.

* * *

Bovendien doen wij opmerken, aan het slot van dit hoofdstuk, dat het aantal geschillen niet zoo aanzienlijk zal zijn als men zou meenen. En wel om de volgende redenen :

1° Het Bestuur zal voortgaan met in der minne een groot aantal gevallen op te lossen;

2° De bestuurders zullen, met des te meer aandacht, trachten de belangen van de particulieren niet te schaden, daar deze voortaan gewapend zijn om de zaak voor een nieuw rechtscollege aan te brengen.

3° De rechtspraak die aanzienlijk in den loop dezer laatste decenniën werd verruimd, zou het arbeidsveld van de gewone rechtbanken nog kunnen vergrooten, met het begrip van burgerlijk recht op extensieve wijze te beschouwen;

4° De instelling van een Raad voor geschillen aangebracht voor nietigverklaring zal van dien aard zijn dat de oorzaken van schade aan belangen en administratieve rechten zullen worden uitgeschakeld.

DE GESCHILLEN AANGEBRACHT VOOR NIETIGVERKLARING.

In een rechtsstaat zooals België, worden de machten streng geregeld door de Grondwet en de wetten. Zoodra een gezag de grenzen van zijn bevoegdheid te buiten gaat, of een besluit neemt in strijd met de wet, bevindt men zich voor een uiteraard nietige handeling. Men weet dat de gewone rechtbanken bevoegd zijn om vast te stellen, en dat zij moeten weigeren de onwettelijk-

heid der besluiten en reglementen toe te passen op de gevallen die er bij betrokken zijn. Doch de gevolgen van het gewijsde overschrijden het kader van het geschil niet en slaan niet op de betrokken partijen. De onwettige handeling blijft voortbestaan. Het is dus onmisbaar een objectief verhaal te voorzien met het doel ze *erga omnes* nietig te doen verklaren.

Deze vordering tot nietigverklaring was ongelukkig niet voorzien in den tekst door de Kamer aangenomen. Vandaar, ook in dit opzicht, de noodzakelijkheid het ontwerp te amendeeren.

De ontworpen rechtsmacht van *advies* omvatte eenvoudig het recht den Raad van State te *raadplegen* over de gegrondheid der vorderingen welke de intrekking of de nietigverklaring van onwettelijke bestuursdaden beoogden.

De Regeering meende — en de Kamer sloot zich hierbij aan — dat het strijdig zou zijn met de grondwettelijke regelen het recht om nietigverklaring der daden van de uitvoerende macht te verleenen aan een rechtscollege, zelfs zoo dit binnen het kader van de administratie zou werken. Wij zullen verder zien dat zulks totaal verkeerd is. Het feit dat de beschouwingen, uitgedrukt in de Memorie van Toelichting, strookten met het advies van een Ministerieele Commissie verandert daar niets aan.

* * *

Vanaf 1912 werd de Raad voor Wetgeving (ingesteld bij het Ministerie van Justitie) belast met de studie van het vraagstuk. Hij had besloten tot de noodzakelijkheid van een hof voor geschillen van bestuur, met rechtsmacht bekleed. Zelfde besluit, in 1921, ditmaal uitgaande van een Commissie door de Regeering samengesteld. Het vraagpunt had daarbuiten de aandacht der Rechtsfaculteiten van de vier Universiteiten gaande gemaakt. Hun gemeenschappelijke werkzaamheden leidden tot de radicale oplossing die ten grondslag lag aan de wetsvoorstellen door den heer Carton de Wiart neergelegd. Wie zou gelooven dat de beste gespecialiseerde rechtskundigen van het land, na het vraagpunt in den loop van vijf « studiedagen » bestudeerd te hebben, een tekst zouden hebben kunnen aannemen die ongrondwettelijk is ?

* * *

De procureur-generaal Leclercq stelde voor, in den loop der werkzaamheden van de Commissie, ten tijde van de tweede herziening der Grondwet, de vorderingen tot nietigverklaring bij het Hof van Verbreking aanhangig te maken.

* * *

Sommigen overwogen de toekenning ervan aan den Koning « beraadslagend met zijn raad ». Aldus zou men feitelijk een organisme, dat vóór de onwentelingsperiode bestond, opnieuw ingevoerd hebben.

Dergelijke Raad van State was heel goed mogelijk onder het absolute koningschap; hij ware moeilijk aan te passen bij het politiek klimaat van onzen tijd, en men moet trouwens opmerken dat de ingewikkeldheid van het huidig bestuur, gevoegd bij het mogelijk groot aantal verhalen, pleit ten bate van een ander stelsel.

* * *

Men moet met zijn tijd meegaan en geen oplossingen uit het verleden opdiepen. Onze grondwetgevers hebben de Grondwet opgemaakt in een geest waardoor wij ons moeten laten leiden wanneer de letter zelf van het handvest er niet toe volstaat. Dit is hier het geval.

Het is wel waar dat men lang uit de stilzwijgendheid van de Grondwet zooals uit sommige harer beschikkingen, een ongunstige theorie heeft afgeleid tegen de oprichting van een Raad van State bevoegd om de vorderingen aangebracht voor nietigverklaring te berechten.

De Minister van Binnenlandsche Zaken, in zijn Memorie van Toelichting, en de verslaggever bij de Kamer hebben bijzonder gesteund op een meening uitgedrukt in 1916 (en uitgegeven in 1920) door den heer LOUIS WODON.

Deze had zich vergist en — iets wat uiterst zeldzaam is en werkelijk ontroerend — hij heeft besloten zijn vergissing in het openbaar te bekennen. Dit was het voorwerp van de belangrijke mededeeling welke deze uitmuntende rechtskundige op 5 December 1938 aan de Koninklijke Academie deed.

Ziehier de samenvatting van zijn thesis zooals hij zelf ze aangeeft als besluit van zijn uiteenzetting :

« 1. — *De Grondwet bekrachtigt de controle over de wettelijkheid der daden van de uitvoerende macht. Deze controle behoort tot de bevoegdheid van de gewone hoven en rechtbanken maar berust eveneens op de administratieve rechtscolleges, die het den wetgever vrijstaat op te richten om hun bevoegdheid toe te kennen voor de zaken die de Grondwet niet uitsluitend voorbehoudt aan de gewone rechtsprekende lichamen.*

» 2. — *In den huidigen stand van de wetgeving wordt deze controle slechts beperkt en toevallig en omzeggens onrechtstreeks uitgeoefend naar aanleiding van de gewone geschillen die bij de Hoven en Rechtbanken aanhangig worden gemaakt. Maar de wetgever die alles mag doen wat hem niet wordt verboden door de Grondwet, heeft het recht een procedure in te stellen die toelaat de daden die worden geacht te zijn behept met machtsoverschrijding, rechtstreeks aan te vallen om hun nietigheid te doen vaststellen en aldus de gevolgen onschadelijk te maken.*

» 3. — *De billijke en redelijke interpretatie van artikel 107 samen met de mogelijkheid voor de wet aan het beginsel van het gewijsde een beteekenis te geven, die de gewone grenzen der gevolgen van dit beginsel te buiten gaat, leidt tot dit besluit dat de wetgever zonder vrees voor overtreding van de Grondwet, in België de vorderingen kan regelen wegens machtsoverschrijding en de kennisneming daarvan kan opdragen aan den toekomstigen Raad van State uitspraak doende bij wijze van arresten.* »

* * *

Tot staving van zijn bewijsvoering haalt de heer WODON een procedure aan die thans is ingericht door onze wetten en die een precedent beteekent in zake nietigverklaring *erga omnes* van de administratieve daden. Het geldt het recht dat artikel 47 van het Kieswetboek verleent aan iederen kiezer om zich te voorzien in beroep (in zijn omschrijving) tegen inschrijving, schrapping, of weglating op de kiezerslijsten. Volgens artikel 52 van hetzelfde wetboek mag ieder burger die de burgerlijke en politieke rechten geniet, tusschenkomen in het geding.

In deze procedure wordt objectief de wettelijkheid betwist van daden van een administratieve overheid (het College van burgemeester en schepenen). De aanlegger eischt niet zijn subjectief politiek recht, zijn eigen inschrijving op, want hier zou hij handelen krachtens artikel 46 van het Kieswetboek.

Het feit dat over het verzoek uitspraak wordt gedaan door het Hof van Beroep wijzigt niets aan den aard van het beroep (trouwens krachtens artikel 93 van de Grondwet konden de betwiste kiezaken worden vorgelegd aan een administratief rechtscollege). Welnu, niemand heeft ooit durven beweren dat deze procedure tot nietigverklaring ongrondwettelijk zou zijn.

* * *

De regelen betreffende het gezag van het gewijsde dat enkel uitwerking heeft *inter partes*, vloeien niet voort uit de Grondwet, maar wel uit artikel 1351 van het Burgerlijk Wetboek. De gewone wetgever heeft dus het recht ze te wijzigen. De heer WODON haalt trouwens gevallen aan waarin de vonnissen van de gewone rechtbanken gevolgen hebben ten opzichte van personen die aan de zaak vreemd zijn. Bij voorbeeld op gebied van faillissement.

**ONDERZOEK VAN DE OPWERPING GETROKKEN UIT ARTIKEL 108, 5°
VAN DE GRONDWET.**

Onder de administratieve daden die het voorwerp kunnen uitmaken van een vordering tot nietigverklaring, dienen bijzonder vermeld de daden van de provinciale en gemeentelijke overheden. Immers de Grondwet (art. 108, 5°) voorzag de goedkeuring van wetten die de « *tusschenkomst van den Koning* » of van de wetgevende macht bekrachtigen, om te beletten dat de provincieraden » en de gemeenteraden hun bevoegdheid te buiten gaan en het algemeen belang » schaden ».

De gemeentewet (art. 86 en 87) en de provinciewet (art. 89, 116 en 125) hebben aan den Koning het recht van vernietiging toegekend. Hij mag daarvan gebruik maken, maar moet het niet. Bedoelde wetten hebben geen beroep van particulieren te dien einde voorzien.

Men heeft beweerd dat de Grondwet impliciter elk ander stelsel had verboden dat kon leiden tot een nietigverklaring.

Aldus miskent men de taak door artikel 108 opgedragen aan de wetgevende macht of althans oordeelt men verkeerdelijk dat de wetgevende macht haar recht zou hebben uitgeput door de goedkeuring van hoogerbedoeld artikel en van de provinciewet en van de gemeentewet.

Aldus verliest men ook uit het oog de leidende gedachte van de grondwetgevers, die eenvoudig een minimum van waarborgen hebben willen voorzien tegen het mogelijk misbruik van de gewestelijke en plaatselijke zelfstandigheid. Door aan dezen waarborg een nieuw verhaal toe te voegen, waardoor inzonderheid de particulieren worden beschermd, zal de wetgever het werk van de Grondwetgevers aanvullen. Deze hebben het algemeen belang verdedigd. De vordering tot vernietiging beantwoordt aan andere noodwendigheden.

Zulks was in 1921 de meening van de rechtskundigen der Commissie aange-
steld door de Regeering voor de studie van de juridische vraagstukken in
verband met de herziening van de Grondwet.

Vermelden wij de heeren P. LECLERCQ, L. WODON, M. VAUTHIER en NERINCKX.

* * *

Trouwens, de door de Kamer goedgekeurde tekst, (art. 15 van het ontwerp)
lost het vraagstuk principieel op door rechtsbevoegdheid te verlenen aan den
Raad van State, om bij wijze van arrest uitspraak te doen over zaken die het
voorwerp zijn geweest van beslissingen van de plaatselijke en provinciale
besturen.

* * *

Men moet trouwens het recht van vernietiging van den Raad van State
en dit van den Koning niet verwarren. Hun wezen is verschillend. Het eerste
strekt er slechts toe vast te stellen dat een bestuur een daad heeft gesteld die
wettelijk onbestaande is. Het tweede, is de uiting van een administratieve
voogdij : al was de daad wettig, dan nog kan de Koning ze vernietigen indien
hij oordeelt dat zij het algemeen belang schaadt.

**DE Vernietiging der Koninklijke Besluiten door den Raad van State
is niet strijdig met de Grondwet.**

Indien de Kamer impliciter de grondwettelijkheid heeft aanvaard van de
vernietiging der daden van de gedecentraliseerde overheden, heeft zij zich
niet in tegenovergestelden zin uitgesproken wanneer het de koninklijke besluiten
gold. Haar verslaggever schreef dat doorgaans wordt aangenomen dat de
Grondwet zich verzet tegen de invoering, langs wetgevenden weg, in ons open-
baar recht van een dienst van betwiste zaken aangebracht voor nietigverklaring
van de besluiten en reglementen getroffen door den Koning. (*Gedr. Stuk.*
Kamer 1936-1937, n^r 299, blz. 17.)

Thans zou integendeel dienen geschreven : « *doorgaans wordt aangenomen
dat de Grondwet zich niet verzet...* »

Hooger hebben wij de kenteringen uiteengezet die zich hebben voorge-
daan in de leerstelsels en inzonderheid de nieuwe positie ingenomen door den
heer L. WODON. De mededeeling van dezen laatste sloeg op de koninklijke
besluiten, maar zijn conclusiën moeten natuurlijk worden uitgebreid tot de
ministerieele besluiten die worden genomen bij delegatie van het hoofd van
de uitvoerende macht.

* * *

Sommigen doen nog opmerken dat, vermits de Koning grondwettelijk heel
de uitvoerende macht is, het onbegrijpelijk ware dat een Raad van State
uitgaande van den Koning, zijn daden zou nietig verklaren.

De Raad van State, ofschoon gelegen buiten het kader van de gewone recht-
banken en gehecht aan de orde der korpsen en overheden die het bestuur

vormen, zal niet een uitvloeisel van de uitvoerende macht zijn. Er bestaan verschillende soorten korpsen en administratieve overheden : de eene zijn eigenlijk uitvoerende en de andere raadgevende en ten slotte nog andere rechtsprekende. De Raad van State zal raad geven en recht spreken, maar hij zal geenszins deelnemen aan de uitvoerende macht. Aldus zal hij niet beschikken over het recht een administratieve daad te wijzigen; hij zal geen ander recht hebben dan de onwettelijke daad te niet te doen en de beroepen rechterlijke beslissing te verbreken.

Ware het anders, dan zou men aan ons ontwerp kunnen ten laste leggen dat het een nieuw gezag stelt *boven* de uitvoerende macht, hetgeen natuurlijk niet grondwettelijk zou zijn. De Raad van State zal hoogstens in de redenen zijner besluiten kunnen « ingeven » in welken zin het bestuur zal moeten handelen om zich in regel te stellen met de wettelijkheid.

* * *

De uitvoerende macht van den Koning wordt streng beperkt door de Grondwet (art. 78). Deze voorziet zelfs een tusschenkomst van den wetgever tot beperking van de koninklijke macht tot benoeming (art. 66, alinea's 2 en 3). De Belgische Vorst bezit niet hetgeen men noemt « het overschot van souvereiniteit » op gebied van inrichting van het Staatsbestuur.

De grondwetgever RAIKEM heeft over de beteekenis van de slotbepaling van artikel 66 uitleg verstrekt die den wil van het Congres toelicht : *bij wijze van voorbeeld* haalt hij het Rekenhof aan. De leden van deze instelling, die toezicht uitoefenen over de ten uitvoerlegging der begrootingswetten, en de openbare rekenplichtigen worden niet benoemd door den Koning, maar wel door de Kamer der Volksvertegenwoordigers. Raikem heeft uitdrukkelijk het nut van andere uitzonderingen voorbehouden, te bepalen door den gewonen wetgever. Dit beteekent dat er in onze administratieve inrichting korpsen kunnen zijn wier opdracht alle afhankelijkheid van het eigenlijk uitvoerend bestuur uitsluit.

Het feit dat de Koning zal gelast worden de Raadsheeren te benoemen zal daaraan niets veranderen. Hij benoemt ook de magistraten van de gewone rechtbanken die krachtens artikel 107 van de Grondwet de tenuitvoerlegging kunnen stopzetten van de onwettelijke beslissingen of reglementen getroffen door den Vorst zelf.

* * *

Artikel 67 der Grondwet geeft den Koning opdracht de *noodige* reglementen en besluiten te maken voor de uitvoering der wetten; dit wordt in zeer strenge bewoordingen nog beklemtoond door het slot van het artikel. Elk besluit getroffen buiten het wettelijk kader is dus van geen waarde. Een bestuurlijke rechtsmacht zal, door het vaststellen dezer ongeldigheid (zooals de rechtbanken het reeds kunnen doen), geenszins inbreuk plegen op de macht die de Koning krachtens de Grondwet bezit.

Met artikel 107 goed te keuren hebben de grondwetgevers bewezen dat zij een controle wenschten in te stellen op het gebruik dat de Koning zou maken van de uitvoerende macht. Door een bijkomende controle in te richten, onder den vorm van een Raad van State, bekleed met de macht om de onwettelijke

daden dezer macht te vernietigen (of nietig te verklaren, wat op hetzelfde neerkomt), zal de gewone wetgever de Grondwet niet schenden; hij zal wetten maken overeenkomstig haar geest.

* * *

Op te merken valt dat een wet de rechtbanken reeds toegelaten heeft daden van bestuur nietig te verklaren. Wij hebben het voorbeeld aangehaald, door den heer WODON uit de geschillen inzake verkiezingen gelicht. Hier nog een ander : de Hoven van Beroep kunnen de fiskale beslissingen der provinciale directeurs van belastingen nietig verklaren. Welnu, deze beslissingen hebben een bestuurlijk en geen rechterlijk karakter, zooals het Hof van Verbreking herhaaldelijk verkondigde. En de directeurs van belastingen zijn overheden die afhangen van den Koning.

Wat de Hoven van Beroep nu reeds doen, zal de Raad van State in alle bestuurlijke zaken kunnen doen, des te meer daar de opwerping gesteund op de machtscheiding hier niet kan gelden, gelet op de inschakeling van den Raad van State in het kader der bestuurlijke korpsen en overheden.

* * *

Maar er werd een nieuwe opwerping naar voren gebracht : is de nietigverklaring der koninklijke en ministerieele besluiten (de ministers handelen als afgevaardigden van den Koning) niet onvereinigbaar met het zedelijk gezag van den Vorst ?

De heer WODON, eere-staatssecretaris van het Huis des Konings, heeft daarop geantwoord als volgt :

« *In waarheid zijn het aanzien en de waardigheid der Kroon, zoo goed als haar zedelijk en politiek gezag, van heel wat anders afhankelijk dan van de uitoefening van het bestuurlijk ambt dat de Vorst vervult in zijn hoedanigheid van hoofd der uitvoerende macht of, om een kenmerkende uitdrukking van de Fransche Grondwet van 3 September 1791 (titel II, hoofdst. IV, art. 1) weer te geven, in zijn hoedanigheid van opperhoofd van het algemeen bestuur van het Rijk.*

» *Ware het niet zoo, dan zou men moeten erkennen dat thans reeds eenigszins afbreuk wordt gedaan aan den koninklijken voorrang, van zoodra een door den Koning onderteekend besluit door de Hoven en Rechtbanken onwettelijk en nietig verklaard wordt. Welnu, daar is niets van aan.*

» *Het is niet de Koning die de verantwoordelijkheid draagt der onwettelijkheid waarmede een koninklijk besluit zou kunnen zijn behept, doch wel de Minister die het besluit medeonderteekent (Grondwet, art. 64). Welnu, buiten de uiterst zeldzame gevallen van grove en in 't oog springende wetsovertreding waarbij de Koning zou weigeren te onderteekenen, is het duidelijk dat het Staatshoofd moet veronderstellen dat zijn Ministers, bijgestaan door de raadgevingen van een bekwaam en betrouwenswaardig geacht bestuur, geen akten ter onderteekening zouden voorleggen die in strijd zijn met het recht. Het is dus niet het gezag van den Koning dat in het gedrang komt wanneer de wettelijkheid van een besluit betwist wordt en dit besluit aan de gerechtelijke censuur onderworpen wordt : het is alleen het gezag van den Minister; en dit is het normaal spel van het politiek stelsel in een grondwettelijke en parlementaire monarchie.*

» Wanneer de Koning een akte onderteekeut, medeonderteekeut door een Minister,
 » dan vervult hij zijn juridische opdracht. Maar, afgezien van deze opdracht,
 » komt de hoogere moreele en politieke rol naar voren die hem toekomt in onze
 » inrichting en die den Vorst plaatst boven het plan waarop de andere grond-
 » wettelijke organen zich bewegen.

» De akten onderteekeut door den Koning en medeonderteekeut door de Ministers
 » zijn juridische akten bestemd om juridische uitwerkingen te hebben. Bij de
 » vervulling der hoogste plichten die den Koning behooren, gaat het niet meer om
 » juridische akten onderworpen aan de ministerieele mede-onderteekening. Het
 » geldt eigenlijke persoonlijke tusschenkomsten, onder vorm van advies, raad,
 » aanbeveling, waarschuwing, scherp verwijt desnoods, die de Koning richt,
 » nu eens tot de Ministers individueel in de betrekkingen die hij voortdurend
 » met hen onderhoudt, dan tot de Regeering in haar geheel, langs den Eersten
 » Minister om, ofwel rechtstreeks wanneer hij den Ministerraad voorziet, of nog
 » tot de Natie zelf, in redevoeringen aangepast aan de noodwendigheden van het
 » oogenblik. Op deze wijze vindt de Vorst het — volstrekt grondwettelijk — middel
 » om zijn eigen meening uit te drukken, niet om haar op te dringen door de brutale
 » macht, zooals een onbeperkt monark of een dictator van de nieuwe school zou
 » doen, maar om te trachten ze te doen ingang vinden door de zedelijke kracht der
 » overreding. In zulk geval doet de Koning beroep op het gevoelen der Natie,
 » op haar gezond verstand, haar practischen geest, haar liefde voor waarheid en
 » rechtvaardigheid, haar edelmoedigheid, haar vaderlandsliefde.

»

» Als hoofd der uitvoerende macht, is de Koning slechts de eerste der openbare
 » ambtenaren en zijn rol is omschreven door wel bepaalde rechtsregelen. Zijn
 » bevoegdheden worden geregeld door de samenstelling en de werking van het
 » overige raderwerk van den Staat. De juridictioneele controle, die tot taak heeft
 » den eerbied voor het recht te handhaven in de politieke inrichting, is geenszins
 » abnormaler wanneer ze uitgeoefend wordt ten overstaan der daden van het
 » hoofd der uitvoerende macht, gedekt door zijn verantwoordelijke Ministers, dan
 » wanneer zij werkt ten aanzien van eenige andere overheid. Maar dit toezicht
 » raakt niet aan het moreel en sociaal meesterschap van den Vorst; rechtuit gespro-
 » ken staat dit meesterschap in een sfeer waar de gedachte zelf van eenigerlei
 » juridische controle voor dwaas zou aangezien worden.

» Men ziet daaruit dat de Koning meer is en iets anders dan het hoofd der
 » uitvoerende macht. Hij is het hoofd van den Staat en beschikt als zoodanig over
 » voorrechten die zijn hoogere rol aanduiden.

» Het past, niet te vergeten dat sommige dezer voorrechten, die over het algemeen
 » op overal erkende en geëerbiedigde gebruiken berusten — en ons Staatsrecht
 » is grootendeeld een gewoonterecht — uitdrukkelijk of stilzwijgend voorzien
 » zijn door grondwettelijke teksten. Zonder op dit gebied in bijzonderheden te
 » treden, zal ik er mij bij bepalen naar artikel 68 der Grondwet te verwijzen,
 » dat aan den Koning het opperbevel der weermacht verleent. De uitoefening van
 » dit opperbevelhebberschap, verschillend van het eigenlijk militair bestuur
 » (hetwelk werkt onder de verantwoordelijkheid van den Minister van Lands-
 » verdediging), bestaat in een reeks strategische of tactische bepalingen of bevelen,
 » die ons in een heel ander gebied brengen dan de juridische daden; waarvan
 » de geldigheid ondergeschikt is aan de ministerieele medeonderteekening. Als
 » oppergeneraal handelt de Koning alleen, in volle onafhankelijkheid.

»

» In denzelfden gedachtengang moet men ook letten op het beteekenisvol karakter » der eedformule van den Koning (Grondwet, art. 80) : « Ik zweer de Grondwet » en de wetten van het Belgische volk na te leven, 's Lands onafhankelijkheid » te handhaven en het grondgebied ongeschonden te bewaren. »

» De draagkracht van den eed reikt dus verder dan het naleven van de Grondwet » en de wetten. De handhaving van de nationale onafhankelijkheid en van het onge- » schonden grondgebied maakt deel uit van de militaire functies van den Koning, » en vandaar, van bijzondere plichten inzake internationale betrekkingen, voorbe- » houd gemaakt onder dit oogpunt voor de rechtshandelingen — zooals de ver- » dragen — waarvoor de medeondertekening door een Minister vereischt wordt, » ten zelfden titel als voor de gewone daden van het bestuur en met dezelfde gevolgen.

* * *

» Tenslotte spreekt het vanzelf dat men zich het juridictioneel toezicht alleen » kan voorstellen voor de (juridische) bestuurlijke akten; het slaat nooit op de » daden, gezegd Regeeringsdaden. Ik meen dat het overbodig is daarop te drukken : » dit wordt niet betwist en is onbetwistbaar. »

* * *

Wij geven hieronder enkele voorbeelden gelicht uit den tekst van de Grondwet, om wel het begrip te doen vatten van de koninklijke daden die aan de censuur van den Raad van State zullen ontsnappen :

Art. 65. — De Koning benoemt en ontslaat zijn ministers.

Art. 68. — Hij voert het bevel over de gewapende macht, verklaart oorlog, sluit de verdragen.

Art. 70, 71 en 72. — Hij roept de Kamers bijeen, ontbindt en verdaagt ze; hij sluit de gewone zitting.

Art. 73. — Hij heeft het recht om gratie te verleenen.

Art. 75. — Hij verleent de brieven van adeldom.

HUIDIGE TOESTAND VAN DE GESCHILLEN VAN BESTUUR.

Onze geschillen van bestuur vormen een verschrikkelijken chaos. Wij geven er in de Bijlage van dit verslag een overzicht van. Wij zeggen met opzet « overzicht », daar wij een document dat wellicht niet volledig is, niet inventaris durven betitelen. Men dient te weten dat de administratieve beroepen nog niet verzameld noch ingeschreven zijn. Sommige universiteitsseminariën hebben zich voor de taak gespannen, maar zijn nog niet ver gevorderd.

De heer J. LESPÈS heeft in 1935 in de *Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique*, een beknopte samenvatting gegeven van de te dien tijde bestaande betwiste zaken; deze samenvatting beantwoordt niet meer aan den huidigen toestand.

Een oppervlakkig onderzoek van ons administratief recht doet het onsamenhangende en het gemis van logisch stelsel van den dienst voor betwiste zaken

uitschijnen. Abnormaal en onverklaarbaar verschil tusschen de termijnen van beroep, gemis van beroep voor belangrijke zaken, en dubbel verhaal tot bescherming van geringere belangen; recht van beroep dat soms bestaat voor de hoogere overheid terwijl het wordt geweigerd aan het onder voogdij staande bestuur; verscheidenheid van rechtspraak; overdreven theorie van discretionnaire daden die ontsnappen aan ieder gerechtelijk toezicht onder voorwendsel van openbare veiligheid.

Dit alles druischt in tegen de billijkheid en het gezond verstand. Er zal daarin orde dienen gebracht, maar deze taak is weggelegd voor de toekomst. De onmiddellijke taak moet erin bestaan dit uiteenlopend administratief gebouw te bekronen met een eenig hooger organisme dat de wettelijkheid van de daden controleert en diegene doet verdwijnen die strijdig zijn met de wetten.

In den huidige toestand van ons recht kan de burger de onwettelijkheid van een reglement of van een besluit van het bestuur enkel bewijzen wanneer hij gerechtelijk wordt vervolgd. Kwetsende en tergende toestand die nadeelig is voor de zedelijke en geldelijke belangen van de onderhoorigen. Echte aansporing tot strafbare handelingen in sommige gevallen : vermelden wij als voorbeeld de overtredingen begaan om verzet aan te teekenen tegen de niet-naleving van de taalwet.

Wie zou het behoud durven aanraden van een stelsel in hetwelk — zonder eenige mogelijke controle of gerechtelijke schadeloosstelling — plaatselijke-, politie-of bestuursoverheden het sloopen van een gebouw, het sluiten van een zoo genaamd ontuchthuis, de inschrijving van een vrouw op de registers van de prostitutie kunnen gelasten ? In afwachting dat er voor deze zaken een beroep worde ingesteld zooals is gebeurd voor gevallen die van oneindig minder ernstigen aard waren, past het de vordering tot nietigverklaring voor den Raad van State in te voeren.

AARD VAN HET BEROEP.

Ziehier hoe L. MOUREAU denzelve bepaalt :

« Een geregeld middel van klacht, met algemeen karakter, tot nietigverklaring » van onwettelijke administratieve daden, opengesteld bij een plaatselijke overheid » buiten de administratieve hiërarchie, maar verband houdend met het Bestuur. »

De oorzaken van vernietiging worden vermeld onder artikel 9 van ons ontwerp : de overtreding van de vormen, het misbruik of de afwending van gezag.

In werkelijkheid hadden wij ons ertoe kunnen bepalen de vernietiging « wegens overschrijding van gezag » voor te stellen. Immers, zoodra een administratieve daad om eenige reden niet strookt met de wetten, bestaat er overschrijding van gezag. Wij hebben evenwel geoordeeld dat de omstandige formule (aanbevolen door de « Journées Universitaires ») iets goeds heeft, in zoover zij den Raad van State zal helpen om het toepassingsgebied van het beroep af te bakenen. *Quod abundat, non viciat...*

Zijn macht overschrijden is een daad stellen waartoe men niet bevoegd is bij de wet (onbevoegdheid) ofwel nog deze daad zoo stellen dat men de essentiele vormen, waarmede deze daad moet zijn ingekleed, verwaarloost. Voorbeelden : een koninklijk besluit wordt getroffen zonder wettelijken grond; een ander reglementeert de voortbrengst van sommige goederen, waar de wet alleen

op hun verdeling sloeg; een aanneming werd aan iemand toevertrouwd buiten het reglementair beroep op de mededinging of in weerwil van de geheimhouding der verrichtingen die aan de aanbesteding voorafgaan.

Een gezag afwenden is een daad van zijn ambt stellen met al de voorgeschreven vormen doch waardoor een heel andere uitslag wordt bereikt, dan deze door de wet bedoeld. Met den geest van de wet te overtreden heeft men het gezag waarmede men is bekleed van zijn echt doel afgeleid. Voorbeeld : een gemeentelijke overheid, onder den schijn van een politiereglement, knevelt in werkelijkheid de vrijheid van handel, de vrijheid van de drukpers, de vrijheid van meening en van eeredienst of het recht van vereeniging.

* * *

De Raad van State zal dus kennis hebben te nemen van de uitwendige en inwendige wettelijkheid van de administratieve daden.

Uitspraak doende in rechten, en niets dan in rechten, wanneer bij hem een vordering tot nietigverklaring is aanhangig gemaakt, zal hij niet bevoegd zijn om te oordeelen over de *gepastheid* van een daad. De gemeenteraden en de provincieraden zoomede het Parlement behooren toezicht uit te oefenen op de daden der bestuurlijke macht, ten aanzien van het belang der collectiviteit en van de regeeringsbeginselen die moeten worden toegepast. Bovendien, heeft de Koning krachtens artikel 108, 5° van de Grondwet, het recht de ongepaste daden van de gedecentraliseerde besturen die het algemeen belang krenken, te niet te doen.

De nietigverklaring door den Raad van State zal in zekeren zin een *verbreking* van administratieven aard zijn. Hij zal zich enkel bezighouden met het « feit » om na te gaan of het « recht » daarop al dan niet nauwkeurig werd toegepast. Zijn weldoende controle zal slaan op al de algemeene en reglementaire, bijzondere en juridictioneële beslissingen.

Terwijl hij aan de willekeur een einde zal maken, zal hij een rechtspraak tot stand brengen, die samen met onze wetsteksten en reglementen een verzameling van administratief recht zal vormen die ons ontbreekt. Hij zal ertoe bijdragen een eenige en beredeneerde leer in de plaats te stellen van de fantazij, de verscheidenheid en het gemis van samenhang, die thans heerschen.

* * *

Het spreekt vanzelf dat de Raad van State evenmin als de gewone rechtbanken, zal bevoegd zijn om te oordeelen over de grondwettelijkheid van de wetten.

* * *

De vordering tot nietigverklaring is begrijpelijk in geval een *overheid*, gelast een beslissing te treffen, *in gebreke* blijft. Indien deze overheid er zich bij voorbeeld van onthoudt, uitspraak te doen over een hiërarchische vordering ingediend tegen een onwettelijke administratieve daad, dan komt haar stilzwijgen neer op het verwerpen van dit verhaal. Impliciter bestaat er beslissing van verwerping; deze zal eventueel kunnen worden nagestreefd voor den Raad van State.

AAN WIE BEHOORT DE VORDERING TOT NIETIGVERKLARING ?

Het antwoord moet zijn : aan ieder belanghebbende.

De Memorie van Toelichting van het wetsontwerp liet aan de rechtspraak van den toekomstigen Raad van State de zorg over de criteria der hoedanigheid van belanghebbende nader te bepalen.

De heer KLUYSKENS, verslaggever in de Kamer, schreef op bladzijde 18 van stuk n^r 299, dat men zich ruim, zoo ruim mogelijk moet toonen wat betreft deze criteria en dat men vertrouwen moet stellen in de nieuwe instelling voor de bescherming van de zedelijke en stoffelijke belangen.

Wij sluiten ons bij deze gevoelens aan, maar tevens meenen wij echter enkele begrippen nader te moeten omschrijven.

a) Om ontvankelijk te zijn, moet men natuurlijk de juridische bevoegdheid bezitten die kan geëischt worden om zich in rechten te voorzien.

b) Men moet er belang bij hebben de vordering tot nietigverklaring in te dienen. Het volstaat dit belang te hebben.

Het zal aan den Raad van State behooren eventueel het gemis van belang vast te stellen. In dit opzicht zal hij, in de rechtspraak van den Franschen Raad van State, veelvuldige en rijke lessen vinden.

Om gerechtigd te zijn, zijn verhaal te nemen, moet men niet noodzakelijk zijn vermeld in de handeling waartegen beroep wordt ingesteld. Een lastenbetaler zal een klacht kunnen aanhangig maken bij den Raad van State over de wettelijkheid van een fiscaal reglement, vooraleer zelfs dat het Bestuur hem heeft verzocht zijn aandeel in een belasting te betalen. In dit geval beschikt hij bovendien over een gelijklopend beroep.

c) Geldt het een beroep dat in zekeren zin een voorziening in verbreking is tegen de beslissing van een administratief rechtscollege, dan spreekt het vanzelf dat alleen zullen ontvankelijk zijn de partijen die bij het geschil betrokken waren.

d) De tusschenkomst en het verzet van derden zullen evenwel, hoe dan ook, worden toegelaten.

e) De provinciale en de plaatselijke overheden, de vereenigingen van gemeenten, de openbare instellingen of de instellingen van algemeen nut (in de ruimste beteekenis van het woord), de commissiën van onderstand, de kerkfabrieken, de rechtspersonen van allen aard, zullen ontvankelijk zijn, tenzelfden titel als de natuurlijke personen.

MOET ER EEN BEROEP WORDEN INGESTELD IN HET BELANG VAN DE WET ?

Men weet dat er voor het Hof van Verbreking een bijzonder beroep bestaat dat in het belang van de wet behoort aan de Regeering en aan den Procureur-generaal. Dit verhaal kan genomen worden zelfs wanneer de termijnen verstreken zijn voor de partijen of voor het Openbaar Ministerie.

Het schijnt geenszins nuttig een dusdanig beroep tot nietigverklaring door den Raad van State te overwegen. Krachtens artikel 108, 5° van de Grondwet, en krachtens de provinciewet en de gemeentewet, heeft de Koning een eigen recht van vernietiging voor de administratieve handelingen van de gedecentraliseerde besturen. Wat het Hoofdbestuur betreft, spreekt het vanzelf dat dit het nooit zou aandurven zelf zijn eigen handelingen te onderwerpen aan de censuur van den Raad van State. Het zal zijn advies inwinnen indien het eenigen twijfel heeft over de wettelijkheid van een reglement of van een besluit en het zou dit intrekken of desnoods zelf wijzigen, aldus voorkomende dat een belanghebbende de vernietiging ervan zou vorderen.

GELIJKLOOPENDE EN VOORAFGAANDE VORDERINGEN.

Men moet zich afvragen of de vordering tot nietigverklaring zal worden geschorst of zelfs uitgesloten door een ander beroep.

Indien de belanghebbende niet den hiërarchischen weg heeft uitgeput, dus de procedure van verzoekschrift tot de hoogere overheid, zal hij dan gerechtigd zijn de zaak aanhangig te maken bij den Raad van State? Zonder eenigen twijfel; immers het zal niet meer onontbeerlijk zijn om de tusschenkomst van een beschermende overheid te verzoeken wanneer een gerechtelijk verhaal zal zijn voorzien. Men zal er trouwens belang bij hebben elke traagheid af te schaffen.

Anders zal het gesteld zijn, wanneer de belanghebbende in de wet een beroep *inzake betwisting* zal vinden bij een hoogere overheid of bij een ingericht administratief rechtscollege. In dit geval zal hij de wettelijke instantiën moeten uitputten, vooraleer zich te wenden tot den Raad van State die alsdan de rol van een administratief Hof van Verbreking zal vervullen.

Er kan zich een andere mogelijkheid voordoen: de belanghebbende wordt vervolgd voor een gewone rechtbank op grond van een reglement dat hij verkeerd acht; ofwel nog is hij aanlegger of verweerder op exceptie in een burgerlijke zaak waarvan de uitspraak afhangt van de geldigheid van eenige administratieve handeling. Moet de Raad van State, bij wien het beroep tot nietigverklaring wordt aanhangig gemaakt, de zaak uitstellen? Ofwel moet de rechtbank op zijn arrest wachten?

Dergelijke toestanden kunnen zich vaak voordoen, immers tal van zaken hebben een administratieve zijde en bovendien een burgerlijk of strafrechtelijk, ja zelfs een fiscaal of politiek karakter.

Volgens ons zal het uitstel niet verplichtend zijn, in beginsel althans. (Zie ORBAN, *Dr. admin.*, 2e édit., p. 418.) De gewone rechtbanken zullen vrij beslissen of het van belang is het arrest van den Raad van State af te wachten, namelijk te weten of dit hoog rechtscollege al dan niet de administratieve handeling zal nietig verklaren, die tot grondslag dient voor de overeenkomst, de exceptie, de vervolgingen.

TEGENSTRIJDIGHEID VAN VONNISSEN.

Maar sommige onder onze collega's hebben in den schoot der vereenigde Commissiën doen opmerken dat er een *tegenstrijdigheid van vonnis* zou kunnen rijzen tusschen een arrest van den Raad van State, waarbij een administratieve

bepaling wordt *geldig verklaard*, en een vonnis gewezen door een gewone rechtbank en waarbij de onwettelijkheid van deze zelfde bepaling wordt afgekondigd en waarbij de rechtbank derhalve weigert deze bepaling in een bepaald geval toe te passen.

* * *

Merken wij vooreerst op dat dezelfde tegenstrijdigheid zou kunnen rijzen ingeval de Raad van State slechts het recht zou hebben *adviezen* uit te brengen over een vordering ertoe strekkende een reglementaire bepaling van het hoofdbestuur of van de provinciale en plaatselijke besturen te zien intrekken of nietig verklaren wegens onwettelijkheid, enz.

* * *

Het is waarschijnlijk dat meeningsverschillen tusschen de gewone rechtbanken en den Raad van State weinig talrijk zullen zijn in de praktijk, en dit om de volgende redenen :

1° De vordering tot nietigverklaring biedt aan de rechtzoekenden een meer rechtstreekschen waarborg (vóór de tenuitvoerlegging der handelingen) en staat open voor ieder belanghebbende; derhalve zal de Raad van State, in het algemeen, de eerste zijn om kennis te nemen van het vraagstuk der wettelijkheid van de betwiste handeling. Welnu, indien hij deze handeling nietig verklaart, zullen de Hoven en Rechtbanken ze niet meer hoeven toe te passen. Hetzelfde zal gebeuren in geval van besluit tot niet-vervolgung, d.w.z. wanneer het bestuur, de gegrondheid van het beroep erkennend, de gewraakte daad spontaan zal intrekken of hervormen.

2° De verwerping van het verhaal door den Raad van State zal niet noodzakelijk gelijk staan met een verklaring van wettelijkheid, in alle opzichten geldig, van de betwiste daad. Slechts in het geval waar het verhaal verworpen wordt als ongegrond (en niet alleen als niet ontvankelijk), zal de verwerping gunstige beoordeeling van de wettelijkheid der daad inhouden, en deze beoordeeling van wettelijkheid zal trouwens slechts het bepaald gebrek van onwettelijkheid, dat door den aanzoeker aan de daad verweten en door het arrest van den Raad van State overgenomen wordt, van de hand wijzen. Er valt hier op te merken dat alle middelen tot nietigverklaring niet van ambtswege moeten vermeld worden. Een gewone rechtbank zal dus kunnen weigeren dezelfde bestuursdaad toe te passen om verschillende redenen, en ze onwettelijk kunnen verklaren in het geval dat haar voorgelegd wordt zonder dat er eenigerlei tegenstrijdigheid is tusschen haar uitspraak en het arrest van den Raad van State dat het verhaal verwerpt.

3° *Het arrest van den Raad van State zal op de eindbeslissing van de gewone rechters vooruitloopen.* Deze hebben meer dan eens last wanneer de beoordeeling van de wettelijkheid van een bestuursdaad hun wordt voorgelegd. De heer WODON kon schrijven dat zij artikel 107 slechts toepassen wanneer er geen middel is anders te doen. (*Contrôle juridictionnel*, blz. 98). Zij zullen dus zeker rekening houden met het arrest van den Raad van State, vooral wanneer deze op denzelfden grondslag zal beraadslaagd hebben.

4° Bovendien *verleent de huidige rechtspraak der Hoven en Rechtbanken aan art. 107 geen onbeperkte strekking.* Doch het is kenschetsend dat de Hoven

en Rechtbanken niet gaarne terugkomen op de wettelijkheid der daden van hogere overheden die uitdrukkelijk of zelfs stilzwijgend de uitspraken wettigen van overheden die onder hun gezag staan. Zij meenen dat in dergelijk geval de ondergeschikte overheden een soort rechtsmacht uitoefenen en dat *hun beslissingen eenigszins een « administratief gewijsde »* in zich sluiten. (Cass. 29 Januari 1906, *Pas.* 1906, I, 114 en de beslissingen van den Procureur-generaal Terlinden). « Aangezien, leest men in een vonnis van de Rechtbank van *Tongeren* dd. 15 Maart 1927, *Pas.* 1927, III, 128, dat de regelmatigheid der aanbesteding erkend werd door de bevoegde bestuurlijke overheden en dat de onderhavige vordering niets minder beoogt dan aan de rechtsmacht de verbreking te vragen van een definitief geworden beslissing der bestuurlijke macht ». Kan men denken dat de Hoven en Rechtbanken op deze rechtspraak zullen weerkomen wanneer de wettelijkheid der bestuursdaad, in plaats van uitgesproken te zijn door een overheid van uitvoerend bestuur, het zou zijn door een korps van bestuurlijke rechtsmacht, samengesteld uit rechtskundigen bijzonder bevoegd de wettelijkheid van bedoelde daad in al de noodige vormen na te gaan? Zie ook over dit vraagpunt ORBAN (*Droit adm.*, 2^e uitg., blz. 418), die oordeelt dat sommige vragen van wettelijkheid van zuiver bestuurlijke daden, *vooraf te wijzen vraagstukken* zijn, die de Rechtbanken nopen *het geding te schorsen en zich onbevoegd te verklaren tot de beslissing van het Bestuur over die wettelijkheid is gevallen*.

* * *

De tegenstrijdige rechtspraak, in de veronderstelling dat zij zich voordoet (zooals in Frankrijk gebeurd is) over teksten door straffen bekrachtigd, zou stellig kunnen voorkomen als schadelijk voor de openbare orde. Het zou zich ook kunnen voordoen dat, nadat de Raad van State de geldigheid van een reglement heeft uitgevaardigd, de gewone rechtbanken die beoordeeling verschillend opvatten. In dergelijk geval zal het Bestuur er belang bij hebben over te gaan tot « verhaal in het belang der wet », voor het Hof van Verbreking. Aldus zal het, binnen korten termijn, een bepaalde meening hebben over de wettelijkheid van het arrest en de eventueele noodzakelijkheid het in te trekken.

* * *

Twee waarborgen zijn beter dan eene; bij de controle van de gewone rechtbanken zal nog deze van den Raad van State worden gevoegd.

De bezwaren, waarop wij daareven wezen, worden ruimschoots opgewogen door de voordeelen die de rechtzoekenden en de besturen zelf zullen kunnen halen uit de vordering tot nietigverklaring.

QUID VAN DE VERWORVEN RECHTEN ?

Men heeft ons gevraagd welke de gevolgen zullen zijn van de nietigverklaring van een reglement of van een administratieve handeling op grond waarvan de zaak zou aanhangig zijn gemaakt bij de gewone rechtbanken of deze zelfs reeds sommige burgerlijke rechten zouden hebben erkend, veroordeeld tot geldboete, gevangenisstraf of betaling van taxes.

Met andere woorden, wat gebeurt er met de verworven rechten en met de definitieve uitspraken van de rechtbanken ?

Aangezien de vernietigde akte *ab initio* als gebrekkig moet beschouwd worden, moet men er het volgende uit besluiten :

1° De geldelijke gevolgen van een *strafrechtelijke of fiskale veroordeeling* moeten worden uitgewischt. Hier staat het maatschappelijk belang op het spel.

In geval van vrijheidsstraf, die reeds is uitgeboet, zal het beroep van den belanghebbende op den dienst voor betwiste zaken, aangebracht voor vergoeding, ontvankelijk zijn. (Merken wij op dat artikel 474 van het Wetboek van strafvordering de schadeloostelling van den veroordeelde voorschrijft in geval van herziening van sommige strafrechtelijke veroordeelingen — hetgeen voortvloeit uit het beginsel zelf).

Het is wel de Staat, die den belanghebbende zal moeten schadeloos stellen, vermits het nietig verklaard administratief reglement ofwel werd uitgevaardigd, ofwel goedgekeurd door het centraal gezag.

2° *In geval van burgerlijke of handelsgedingen staat het maatschappelijk belang niet op het spel.*

Indien het geding niet definitief is berecht, spreekt het vanzelf dat de bevoegde rechtbanken zullen moeten vaststellen dat het beroepen reglement of de beroepen handeling werd nietig verklaard en dat deze dus worden geacht nooit te hebben bestaan. Zij zullen dienvolgens oordeelen.

Indien de partijen geen gebruik maken of maakten van al de wettelijke beroepen tegen een rechterlijke beslissing, moet men aannemen dat het uitgesproken vonnis of arrest gelde als verbindende transactie bekrachtigd door het gerecht. Dit voorziet thans onze wetgeving wanneer zij beschikt in verband met de burgerlijke gevolgen van de voorziening in verbreking in het belang van de wet.

ANDERE GEVOLGEN.

Het kan gebeuren dat de Raad van State een beslissing nietig verklaart waarbij een wedde of een tegemoetkoming werd verleend die reeds werd uitbetaald. In dit geval zal het betrokken bestuur natuurlijk het recht hebben het *wederrechtelijk ontvangen bedrag terug te vorderen voor de gewone rechtbanken*. Het zal wel te verstaan te dezer zake moeten handelen met inachtneming van de omstandigheden en van de billijkheid. Dit gebeurt thans reeds in geval van administratieve nietigverklaring.

Indien de Raad van State de benoeming van een bediende vernietigt, *nadat deze reeds sommige diensten heeft verstrekt, dan ware de terugvordering van de wederrechtelijk ontvangen bedragen geenszins gewettigd*, daar het bestuur natuurlijk den belanghebbende moet schadeloosstellen voor zijn tijd en voor het werk dat hij heeft geleverd. *De Raad van State zal in zijn arrest moeten verklaren of hij daartoe wordt aangezocht.*

Dit verschaft ons de gelegenheid te verklaren dat de Raad van State — in de rol hem door onzen tekst toegekend — soms zal staan tegenover een geschil waarvan de oplossing tevens behoort tot de bevoegdheid van den dienst voor betwiste zaken, aangebracht voor nietigverklaring, en van den dienst voor betwiste zaken inzake vergoeding. Hij zal, zoo mogelijk, uitspraak doen bij een enkel arrest.

* * *

Sommige eenzijdige bestuurlijke daden, voortvloeiend uit de vernietigde beslissing, zullen zelf getroffen worden door de nietigverklaring. Voorbeeld : een bevordering gemaakt na een onwettelijke benoeming.

* * *

Soms zal het bestuur, na een besluit tot nietigverklaring, de wettelijkheid herstellen, zoodoende dat de beslissing van den Raad van State slechts bestuurlijke gevolgen zal hebben.

Maar heel dikwijls zal het anders gaan. Wordt een aanbesteding nietig verklaard, bij voorbeeld, dan dienen alle formaliteiten herbegonnen, en derden zullen uit deze procedure voordeel kunnen trekken.

DE RECHTSPRAAK.

Vooraleer dit hoofdstuk te sluiten achten wij het gepast te verklaren dat de leden van den Raad van State talrijke bijzondere gevallen moeten berechten die uiteraard in dit verslag niet kunnen behandeld worden. Zij zullen vaak groot nut trekken uit de rechtspraak van den Franschen Raad van State. Vestigen wij van stonden aan hunne aandacht op het werk van den h. R. OCKRENT, eerste gerangschikt in den universitaireren wedstrijd 1936-1937, voor politieke en administratieve wetenschappen. Deze memorie was een antwoord op de volgende vraag : « *Bijaldien er een Hof voor administratieve betwiste zaken in België mocht worden opgericht, in welke maat zou het dan nut kunnen trekken uit de rechtspraak van den Franschen Raad van State ?* »

Het zeer belangwekkend werk van den heer LÉON MOUREAU, geaggregeerde van de Universiteit te Luik, en getiteld « *L'Institution du Recours pour excès de pouvoir en Belgique* » behelst een grondige studie van de Fransche uitspraken inzake nietigverklaring; de auteur heeft op de toestanden van het Belgisch recht de algemeene beginselen toegepast die het hoog bestuurlijk rechtscollege van Frankrijk heeft doen uitschijnen.

DE RAAD VAN STATE EN HET STATUUT VAN HET PERSONEEL DER OPENBARE DIENSTEN.

Terwijl de Kamer het wetsontwerp besprak, werd er een koninklijk besluit getroffen, waarbij het statuut van het personeel der openbare diensten werd vastgelegd volgens de wenken van den h. Camu, koninklijk commissaris voor de bestuurshervorming. De Kamer trachtte het ontwerp in overeenstemming te brengen met het statuut en keurde derhalve het 3°, 4° en 5° van artikel 7 goed.

In het stelsel van de Kamer moet het advies van den Raad van State verplichtend worden ingewonnen door den bevoegden Minister in een reeks gevallen betreffende erge straffen. Bij het lezen van bedoelde paragrafen stelt men vast dat de Raad van State eigenlijk als rechtsmacht van *advies* zou worden toegevoegd aan diegene welke het statuut voorziet. Meer nog, de Raad van State zou dienen geraadpleegd (art. 7, 5°) in geval van individueele beschikbaarstelling wegens afschaffing van betrekking, in geval van onttrekking van ambt in het belang van den dienst en in geval van voorstel tot opheffing van ambt wegens definitief vastgestelde beroepsonekwaamheid.

Het ligt voor de hand dat dit stelsel de tucht zal schaden door de bestrafing van de fouten te vertragen en dat het de ministerieele verantwoordelijkheid zal verminderen; aan den anderen kant, zal het een werkelijken hinderpaal vormen voor de bestuurshervorming waarvan de h. Camu de studie voortzet.

De talrijke verhalen, van stonden aan ingesteld ten bate van het personeel der openbare diensten, schijnen ons te volstaan, en wij meenen niet dat de tusschenkomst van den Raad van State daaraan nog dient te worden toegevoegd — *buiten de gevallen van onbevoegdheid, overschrijding of afwenning van macht*. Voor deze gevallen, zooals wij hooger zegden, stellen wij voor hem het recht van nietigverklaring toe te kennen. *Er is geen betere, geen doeltreffender waarborg voor de burgers, de bedienden der openbare diensten of de collectiviteiten.*

Ten overstaan van dit recht van nietigverklaring, wat beteekent een « *advies* » van den Raad van State, dat het bestuur trouwens niet zou verplicht zijn te volgen ?

En is het niet dwaas bij den Raad van State verplichtend aanhangig te maken (en, laten wij het zeggen, *hem daarmede te overstelpen*) tal van voorstellen tot tuchtmaatregelen, *alswanneer zelfs de belanghebbende niet wenscht gebruik te maken van een verhaal?*

Het is tot dit betreuenswaardig stelsel dat men is gekomen, omdat men geweigerd heeft den dienst der betwiste zaken, aangebracht voor vernietiging, in te stellen. Het voorgestelde stelsel zou het bestuur bezwaren, de beslissingen vertragen en zou gevaar loopen te leiden tot een echte lamlegging van de uitvoerende macht op gebied van tucht.

De betwiste zaken aangebracht voor vernietiging laten daarentegen aan het bestuur zijn volle verantwoordelijkheid en het recht van beslissing; het komt pas *a posteriori* tusschenbeide en in de gevallen waarin de wet werd overtreden, de macht overschreden of afgewend.

Merken wij op dat de dienst der betwiste zaken aangebracht voor vernietiging, aan den bediende der openbare diensten zal toelaten iederen maatregel tot afschaffing van betrekking, beschikbaarstelling of intrekking van ambt

te bestrijden. Hier zal de Raad van State in zijn rol van rechtsmacht blijven, terwijl het 3°, 4° en 5° van artikel 7 van het ontwerp ertoe zouden leiden er een *tweeslachtig bestuursorgaan* van te maken.

* *

Wij houden er aan te verklaren dat de uitgebrachte kritiek strookt met de meening van den h. Camu.

* *

Wijzen wij er ten slotte op dat het ontwerp der Kamer (art. 15) aan de gemeentebedienden het voorrecht verleent *berecht* te worden door den Raad van State, in geval van erge inbreuken op de tucht, terwijl voor soortgelijke gevallen voor het Staatspersoneel slechts een *advies* zou uitgebracht worden. Deze afwijking kan gewis verklaard worden door het feit dat de eersten deel uitmaken van onder voogdijschap staande besturen; degenen die zich zouden benadeeld achten, zouden niettemin verzet aantekenen.

DE RAAD VAN STATE EN DE KOLONIE.

Merken wij op dat geen enkel der gevallen, opgesomd bij artikel 15 van het door de Kamer overgemaakte ontwerp, de Kolonie aanbelangt. Met andere woorden, het ontwerp geeft geenerlei rechtsbevoegdheid aan den Raad van State, wat Congo betreft, en dit spijs den zeer algemeenen tekst van het eerste artikel. Deze onverklaarbare leemte moest worden aangestipt.

* *

Al de redenen, die pleiten ten bate van de instelling van een Raad van State in het Moederland, gelden voor de Kolonie. Wij zullen zelfs zeggen dat een administratief rechtscollege nog meer noodig is in Congo dan in België, en wel wegens de volgende redenen :

a) ingewikkeldheid van het koloniaal bestuur, dat geroepen is om nog meer uitbreiding te nemen met de toeneming van het kolonaat. Het Departement van Koloniën concentreert bedrijvigheden die voor het Moederland zijn verdeeld over al de overige ministeries;

b) gemis, in de praktijk, van een controle der openbare meening; verwijdering van het Parlement; rudimentaire drukpers; niet-bestaande verkiezingen; bijna volstrekt gezag van den Gouverneur-generaal, nog versterkt door de centraliseerende herinrichting van 1934, die aanleiding gaf tot de afschaffing der vier vroegere vice-gouvernementen generaal;

c) er bestaat in Congo geenerlei administratieve rechtspraak. Vage precedentes, onbekend van het publiek, leiden het bestuur, wiens beslissingen evenwel verschillen volgens de schommelingen van een noodgedwongen onbestendig personeel;

d) de toestand is erger nog voor den inboorling, wien wij een bescherming moeten verzekeren gelijk aan deze welke de blanken moeten genieten.

* *

Het moederlandsch of centraal bestuur (Ministerie van Koloniën) en de Kolonie (plaatselijk bestuur), kunnen beide ertoe gebracht worden gebrekkige en vernietigbare administratieve daden te stellen. Het zal gebeuren dat de Kolonie zal handelen bij speciale delegatie van het Moederland.

* * *

Hier nog zal de dienst der betwiste zaken, aangebracht voor vergoeding, toelaten toestanden te verhelpen die indruischen tegen de billijkheid. Evenals voor België, zal deze dienst « residuair » zijn.

Wijzen wij er bij deze gelegenheid op dat de rechtspraak der gewone Congolesche rechtbanken gelijk is op deze van het Moederland, ofschoon zij deze is voorafgegaan in het bijtreden der thesis die ten grondslag ligt aan het arrest van verbreking van 5 November 1920.

Zij verklaren zich enkel bevoegd, in de geschillen waarin een ambtenaar en het bestuur tegenover elkaar staan, indien zij erkennen dat een *burgerlijk* recht werd geschaad.

Merken wij evenwel op dat, op 21 September 1932, de rechtbank van eersten aanleg te Leopoldville is teruggekeerd tot de vroegere opvatting der machtenscheiding, door te beslissen dat « wanneer de Staat handelt als soeverein korps, zijn handelingen ontsnappen aan de beoordeeling van de rechterlijke macht. Daarentegen, wanneer hij handelt als burgerlijk wezen, behooren zijn handelingen tot de bevoegdheid van deze macht ». (*Journal des Tribunaux*, 1932, kol. 633.)

* * *

Er bestaat echter in Congo een particulariteit in de inrichting van het grondregime.

Artikel 61 van het Burgerlijk Wetboek (B. II, « Over de goederen ») luidt als volgt : « *De beslissingen van den conservator (N. B. der grondditels) mogen worden bestreden door middel van een verhaal vóór de rechtbank van eersten aanleg. Het verhaal wordt ingediend bij wijze van dagvaarding van dezen ambtenaar...* »

Doch de rechtspraak verschilt over de vraag te weten of de rechtbank hem kan opleggen over te gaan tot een of andere inschrijving of schrapping in zijn registers. Welnu de conservator loopt gevaar vergissingen te begaan die nadeelig zijn voor de onderhoorigen, bij voorbeeld door slecht de wetten te interpreteren, die beschikken ten opzichte van de registratie der overdrachten van eigendom, of door een verkeerde heffing van rechten te boeken. Daar er werd geoordeeld « dat de conservator niet zou kunnen worden veroordeeld tot schadevergoeding tenzij in geval van bedrog of grove dwaling, die gelijkstaat met bedrog, » (Beroep, Leopoldville, 9 Februari 1928), geeft men zich reken-schap van het voordeel dat zal kunnen voortvloeien uit de instelling van het verhaal bij den Raad van State, bevoegd voor de betwistingen inzake vergoeding.

De dagbladen der maand Juni 1938 hebben ons de echos gebracht van een zonderling geding, dat werd bepleit vóór de rechtbank te Costermansville : een kolonist had voorloopige toelating bekomen om een grond te bezetten op de boorden van het Kivumeer, in afwachting van een beslissing over zijn regelmatige aanvraag. Welnu, een gedeelte van dezen grond werd vroeger geconcedeerd aan derden ! De kolonist werd verzocht de plaats te ruimen. Hij diende een vordering tot schadevergoeding in, die de rechtbank niet-ontvan-

kelijk verklaart door zich te beroepen op de machtenscheiding. Bij gemis van een Raad van State, blijft deze particulier, die natuurlijk geschaad werd, zonder verhaal.

* * *

Buiten deze gevallen, die enkel raken aan de stoffelijke belangen, kunnen wij niet nalaten te vermelden dat het koloniaal bestuur buitensporige rechten bezit tegenover de enkelingen. Wij denken niet alleen aan het recht van relegatie, doch ook aan dit van uitdrijving, en aan dit van den Gouverneur-generaal tot ontzegging van het grondgebied, zelfs aan Belgische burgers.

De juridictioneele controle van den Raad van State zal zeer gunstig tegen deze almacht opwegen, indien zij van haar wettelijk doel mocht afwijken.

DE RAAD VAN STATE EN DE MILITAIREN.

Met er in dit verslag den nadruk op te leggen dat beroep op den Raad van State openstaat voor « elken betrokkene », hebben wij willen doen uitschijnen dat geen uitzondering den toegang tot dit nieuw rechtscollege moet beperken. Het zou niet opgaan dat burgers, dienaars en gewezen dienaars van den Staat, zouden verstoken blijven van de bescherming dezer hoogere administratieve rechtsmacht tengevolge van een verwarring tusschen de *militaire tucht* en de *administratieve rechten* van officieren, onder-officieren en soldaten. Men vraagt zich, bij voorbeeld, af waarom het hooger bestuur van het leger, zonder controle, een beroepsmilitair zou mogen weggagen of in zijn bevordering stremen, terwijl burgerlijke beambten een bijzondere bescherming zouden genieten met op den Raad van State beroep te kunnen doen.

De nieuwe Raad voor geschillen moet ten goede komen aan al de burgers, aan al de bedienden van de openbare besturen. Elke schending van de rechten der officieren of lagere militairen zal de tusschenkomst van den Raad van State wettigen. Onder officieren en militairen verstaan wij heel het personeel van het Moederlandsch en het koloniaal leger en van de Rijkswacht (personeel te land, te water en in de lucht).

* * *

Uit de Memorie van Toelichting bleek duidelijk de bedoeling van den Minister van Binnenlandsche Zaken tot de militairen met een tuchtstraf getroffen de weldaad niet uit te breiden van verplicht beroep op het advies van den Raad van State, dat het ontwerp ten gunste van het burgerlijk personeel voorzag (*Gedr. st.*, n^r 211, Kamer, blz. 10, lid 1).

Tijdens de openbare behandeling, op 6 April 1938 (zie *Handelingen der Kamer*, blz. 1370), legde de h. DE SCHRIJVER evenwel een verklaring af waaruit blijkt dat — met zijn stelsel — de militairen het advies van den Raad van State soms konden uitlokken, door een combinatie tusschen artikel 8 van het ontwerp en artikel 6, 7° en 8°. Dit was een eerste toegeving aan het algemeen beginsel van billijkheid dat wij bij den aanhef van dit hoofdstuk hebben vooropgezet.

Doch verder in zijn rede maakt de redenaar het volgende voorbehoud :

« *Ik meen tot de Kamer te moeten zeggen, daar ik deelnam aan het opstel van lid 8° van artikel 6, dat verstaan werd tusschen den Minister van Landsverdediging en mij zelf — alsdan Minister van Binnenlandsche Zaken — dat de woorden : « een reglement genomen door een aan hem (hem den Minister) ondergeschikt ambtenaar », niet slaan op de beslissingen genomen door de eigenlijke militaire overheden, ten aanzien van de leden van het leger in hun hoedanigheid van militairen.*

« *Al wat de tucht, de inrichting van het leger en zijn kaders betreft en de talrijke overige maatregelen van verschillenden aard waarvan de goede gang van den dienst afhankelijk is, blijft een zuiver militaire zaak.* »

Deze verklaring lokte rechtmatig verzet uit vanwege volksvertegenwoordiger VAN GLABBEKE, die verklaarde dat hij geen vrede kan hebben met de interpretatie van den h. DE SCHRIJVER, omdat de door hem gebezigde uitdrukking al te vaag is en beslist administratieve rechten in zich sluit.

Daarop antwoordde de h. DE SCHRIJVER :

« *Zoo het speciale vraagstukken betref in verband met militairen en die niet moeten worden beschouwd als behoorende tot de daareven door mij gedane opsomming, dan is het duidelijk dat artikel 8, dat toelaat aan al de betrokkenen een klacht in te dienen volgens de ingestelde procedure, van toepassing zou kunnen zijn, omdat het gaat noch over inwendige tucht noch over een zuiver militaire zaak.* »

En daar de h. Van Glabbeke deed gelden : « *Wat is een zuiver militaire zaak* »? antwoordde de h. De Schrijver dat de Raad van State zou verklaren of hij al dan niet bevoegd was.

Bij dergelijk besluit sluiten wij ons ook aan, binnen het verruimd kader der bevoegdheid van den Raad van State.

Er kunnen zich gewis gevallen voordoen dat de scheiding tusschen de zaken van zuivere tucht en die van administratieven aard op het eerste gezicht moeilijk te trekken schijnt; de Raad van State zal hen evenwel gemakkelijk oplossen, en niets laat veronderstellen dat zijn beslissingen de kracht zullen ontzenuwen van een commando dat des te meer eerbied afdwingt daar het naar behooren wettelijk wordt uitgeoefend.

*
*
*

De Minister van Landsverdediging wilde, ten behoeve van zijn Departement, een soort hoogere rechtsmacht voor advies instellen, een soort Raad van State voor militairen. Het lag zelfs in zijn bedoeling twee leden van den toekomstigen Raad van State in dit nieuw organisme te doen zetelen. Wij zijn daarentegen van meening dat het past zulk organisme uit te sparen : de Raad van State, eenige hoogere rechtsmacht, zal de administratieve wetten toepassen op al de burgers (ook de militairen) en op al de openbare besturen.

Het particularisme der militaire overheden gaat uit van een zeer begrijpelijk gevoel : het verlangen de cohæsie van het leger te verzekeren, tevens door de tucht en door de meening dat het een groote familie is, waar alles naar billijkheid wordt geregeld zonder inmenging van buiten.

Men moet ongelukkig vaststellen dat de goede bedoelingen niet steeds bestand zijn tegen rechterlijke dwalingen.

Wij zouden talrijke voorbeelden kunnen aanhalen, die wij echter voor de openbare bespreking aanhouden.

* * *

Wij zullen er ons bij bepalen hier, als voorbeeld, op enkele gevallen te wijzen, om het nut te doen uitschijnen van het toezicht door den Raad van State ten bate van de militairen en de gedemobiliseerden; zij vallen trouwens niet alle binnen de bevoegdheid van het Ministerie van Landsverdediging.

1. De onwettige toestand van de officieren, gewezen krijgsgevangenen, krachtens een ministerieel aanschrijven van 16 Maart 1929, als vervolg trouwens op andere betreffende dezelfde zaak. Dit aanschrijven heeft de belanghebbenden op willekeurige wijze beroofd van hun statutair recht op bevordering. Protest en beroep op een nieuw advies van het Comité voor Wetgeving dat beter was voorgelicht, niets mocht baten. De rechtbanken, bij wie in 1926 een typisch geval aanhangig werd gemaakt, eindigden met zich onbevoegd te verklaren (Hof van Verbreking, 30 April 1936) op grond van de overweging dat « het recht op bevordering geen burgerlijk recht is » — wat inderdaad juist is.

2. De willekeurige afhoudingen van de wedden der lagere militairen, onder-officieren of beroepssoldaten, wegens schade aan het materieel toegebracht. Ofschoon dergelijke afhoudingen in feiten rechtmatig kunnen zijn, toch moet men toegeven dat zij aan een juridictioneele controle moeten kunnen onderworpen worden, en dat het niet opgaat dat sancties van burgerlijken aard eenvoudig zouden kunnen worden opgelegd dank zij het almachtig gezag van de militaire tucht.

3. De even willekeurige afhoudingen ten laste van militairen die oorzaak van een ongeval zijn. Hoe rechtmatig deze afhoudingen ook mogen schijnen, toch mogen zij niet afhankelijk blijven van het oordeel der hiërarchische overheid.

4. De beslissingen krachtens dewelke het recht op frontstrepen aan sommige titularissen werd ontnomen, twintig jaar na de erkenning van dit recht door de divisiecommandanten. (De terugtrekkingen der dotati van den oudstrijder.)

5. De administratieve maatregelen waarbij oudstrijders en gelijkgestelden, alsmede de rechthebbenden of de oud-militairen, beroofd worden van een pensioen gewettigd door een ziekte of een kwetsuur in verband met den dienst. Deze uitdrukkelijke of stilzwijgende beslissing verwerpt een aanvraag, gene herziet een vroegere toekenning; zij kunnen beiden voor nietigverklaring worden aangebracht. Dit, wel te verstaan, onverminderd de bevoegdheid die de gewone rechtbanken hebben uitspraak te doen over schennis van verworven rechten op een pensioen of een vergoeding.

6. De beslissingen waarbij een militair of een oud-militair beroofd wordt van zijn eeretekens.

7. De (uitdrukkelijke of stilzwijgende) beslissingen waarbij de erkenning van de wettelijke rechten op deze eeretekens en voordeelen wordt geweigerd. De weigeringen tot militaire herstelling in eer en rechten.

8. De geschillen van interpretatie tusschen ministerieele departementen ten aanzien van de rechten der oud-strijders invaliden, op het stuk van gezinsvergoedingen.

9. De beslissingen van het centraal gezag, genomen krachtens de wetten van 3 Augustus 1919, van 21 Juli 1924 en van 28 December 1931. (Voorrecht van de verminkten, oudstrijders, gemobiliseerden, enz... inzake officieele bedieningen.)

* * *

De talrijke stappen die bij ons werden gedaan door de vereenigingen van oud-officieren, oorlogsinvaliden en lagere militairen, laten ons toe te bevestigen dat de toekenning van de algemeene bevoegdheid aan den Raad van State door het legerpersoneel met erkentelijkheid zal worden begroet.

Alvorens tot een ander onderwerp over te gaan, moeten wij in herinnering brengen dat wij bij een andere gelegenheid het particularisme de duimen hebben doen leggen : Bij de goedkeuring van de wet houdende oprichting van de Orde der Geneesheeren, hebben wij besloten dat de controle van haar tuchtraden zich zou uitstrekken tot al de praktizijns, zelfs zoo zij tot den militairen gezondheidsdienst behooren. Dergelijke interpretatie strookt tevens met het belang der militairen en met het algemeen karakter van de wetten. Dit moet thans ook het geval zijn.

INRICHTING VAN DEN RAAD VAN STATE.

De inrichting van den Franschen Raad van State, vrucht van een lange ervaring, kan den Belgischen wetgever tot voorbeeld strekken. Het spreekt vanzelf dat het hier niet om een slaafsche kopie gaat; onze tradities, onze wetten, onze terminologie zelf zullen ons ertoe brengen onzen Raad van State eenigszins van zijn model te doen afwijken.

In Frankrijk staat de hooge administratieve rechtspraak onder voorzitterschap van den Minister van Justitie. Een ondervoorzitter neemt er de werkelijke leiding van waar. De raadsheeren oordeelen en geven adviezen; de Regeeringscommissarissen vertegenwoordigen de wet; de auditeurs (die tot den graad van rekwestmeesters kunnen opklimmen) bereiden de bundels voor en brengen verslag uit. Onder den Raad van State staan de prefectureraden en de raden voor bestuurlijke geschillen in de koloniën. Er zijn verschillende administratieve afdelingen, die door de ministers herhaaldelijk geraadpleegd worden, al dan niet verbindend. De afdeling wetgeving — zooals wij reeds zegden — wordt haast nooit om advies gevraagd. Ten slotte spelen de afdeling betwiste zaken en haar onderafdeelingen een belangrijke rol (opperste administratieve rechtspraak). Het algemeen secretariaat is toevertrouwd aan een rekwestmeester daartoe afgevaardigd, die de bestuursdiensten en het werk van de secretarissen (of griffiers) der afdelingen leidt.

* * *

In België willen wij den Raad van State doen voorzitten door de raadsheeren. Het openbaar ministerie zal vertegenwoordigd worden door auditeurs, onder

leiding van een auditeur-generaal (deze benamingen, reeds gebruikt bij het militair gerecht, doen ons aan het Parket denken). Onze « Regeeringscommissarissen » zullen geen magistraten zijn, maar eenvoudig vertegenwoordigers aangeduid om namens den Staat op te treden in een bepaalde zaak, zoo de ministers dit noodig achten. De Staat zal zich ook kunnen doen verdedigen, zelfs vertegenwoordigen, door een advocaat. De Magistraten, belast met het opmaken van het dossier, het onderzoek der zaken en het uitbrengen van verslag, zullen de rekwestmeesters zijn en hun adjuncten. Zoolang de Koning zal oordeelen dat de noodwendigheden van den dienst de benoeming van rekwestmeesters niet vergen, zal dit werk uitgevoerd worden door de auditoren.

Een ploeg rechtsgeleerden zal tot taak hebben de teksten der vigeerende wetten te bewaren, samen te ordenen, bij te houden. Zij zal ingericht worden rekening houdend met het (reeds aangehaald) verslag van den Regeeringscommissaris voor de bestuurshervorming, en met de regelen die thans de werkzaamheden leiden van het Coördinatiecomité van den Raad voor Wetgeving, ingesteld bij het Ministère van Justitie.

*
* *

De Koning zal de regelen der procedure in hun bijzonderheden vastleggen; hij zal het tarief bepalen der onkosten en rechten.

De werking van den Raad van State zal groote uitgaven meebrengen; het is dus logisch zekere ontvangsten of bewaarestellingen te voorzien ten laste der aanleggers; dit stelsel zal er bovendien toe leiden het indienen van slechts zwak gegronde aanvragen te keer te gaan. Het is wel verstaan dat de gerechtelijke bijstand ten gunste der onvermogens zal blijven gelden.

BIJSTAND VANWEGE DE BALIE.

Tegenover de auditoren en de Regeeringscommissarissen, dient men leden der Balie te voorzien, in het belang eener goede administratieve rechtsbedeeling.

Het zal nuttig zijn, inzake geschillen van bestuur, advocaten te hebben die er zich een specialiteit zullen van maken en het auditoraat en den Raad zullen behulpzaam zijn bij het opbouwen der bestuurlijke rechtspraak. Zij zullen een schifting doen, ten einde de nieuwe rechtspraak niet te overlasten met eischen zonder juridischen grond of waarvan het voorwerp niet tot de bevoegdheid van den Raad hoort.

Men beeldt zich niet in dat gelijk wie het recht zou kunnen hebben, om het even hoe of voor wat, een zaak voor den Raad van State te brengen en dezen te verplichten een dossier te vormen, een debat te aanvaarden en een besluit, een advies of zelfs een eenvoudig antwoord te geven.

De instelling eener geschreven rechtspleging, beantwoordend aan regelen vastgelegd bij koninklijk besluit, zal van dien aard zijn dat het leger aanzokers ontmoedigd wordt.

Sommige lieden hadden gedacht den Raad van State te begiftigen met een bijzondere Balie, die het monopolium der procedure zou hebben. Dit voorstel werd door de Regeering bestreden en bij de stemming verworpen met twaalf

tegen acht stemmen, terwijl twee leden zich onthielden. Er werd beslist dat alleen zullen mogen pleiten vóór den Raad van State en de partijen vertegenwoordigen, de advocaten van Belgische nationaliteit die tien jaar in eenigerlei Belgische Balie ingeschreven zijn. Geen enkel « officieus » verdediger, geen enkel zakenagent, geen enkel procuratiehouder zal toegelaten worden tot het bijstaan of vertegenwoordigen van een partij.

* * *

WERVING.

De magistraten van den Raad van State zullen moeten aangeduid worden onder de rechtsgeleerden die het bewijs geleverd hebben van een onafhankelijk karakter en van gehechtheid aan de grondbeginselen onzer instellingen. Het is wenschelijk, vooral voor de werving der eerste raadsheeren, deze te kiezen niet alleen onder de rechters en advocaten die hun loopbaan zochten op het Paleis, maar ook onder de mannen die openbare ambten bekleed hebben en onder de groote beheerders in het Moederland en in de Kolonie.

De onafzetbaarheid en het voorrecht van rechtsmacht zullen hun onafhankelijkheid verzekeren.

Het bedrag der wedden en pensioenen, het emeritaat, de eerbewijzen zullen hun in den Staat de plaats verzekeren waarop de medewerkers van de hoogste bestuurlijke rechtsmacht aanspraak mogen maken.

* * *

Men voert aan dat de regelen door de Kamer aangenomen den toekomstigen Raad van State van sommige uitmuntende medewerkers zouden kunnen berooven.

Inderdaad, de pensioensleeftijd is, bij artikel 55, op 67 jaar bepaald, terwijl vijf en twintig jaren dienst vereischt zijn om recht op het emeritaat te geven.

Het is weinig waarschijnlijk dat sommige rechtskundigen welke tot de magistratuur en tot de Balie behooren, en den leeftijd van 50 jaar hebben bereikt, zich zullen aangetrokken gevoelen tot een beroep dat, hoe belangwekkend en eervol het ook weze, voor hen een vermindering van inkomsten zou meebrengen, vooral van die waarop zij voor hun oude dagen rekenen.

De oplossing zou kunnen liggen in de verhooging van den pensioensleeftijd. Men zou zich laten leiden door wat regel is voor de magistraten bij de Hoven van beroep.

Uw Commissiën stellen U bovendien voor, door een overgangsbepaling te beslissen dat het emeritaat zal kunnen verleend worden aan de eerste leden van den Raad van State, zelfs wanneer zij geen vijf en twintig dienstjaren zouden bereikt hebben.

Om in te gaan op den wensch van het Parlement dient deze instelling een hooge waarde te hebben, onder meer dank zij de hoedanigheden van ondervinding van wie er lid van is. De grondslagen zijner aanwerving moeten vooral aanvankelijk ruim opgemaakt zijn en zich niet feitelijk bij het

bestuur beperken, waarvan de ambtenaren wettelijk hun dienstjaren voor de berekening van het pensioen kunnen samentellen met deze welke zij bij de nieuwe rechtsmacht zouden vervullen.

Het past ook er aan te herinneren dat de Raad van State voor opdracht zal hebben met den wetgever mede te werken, wat ook bijzondere kennis vergt.

MOGELIJKE BEZUINIGINGEN.

Wanneer de Raad van State zal in werking treden, zal het mogelijk zijn bij eenvoudige koninklijke of ministerieele besluiten, een groot aantal raadplegende commissiën op te heffen, welke thans bij de ministerieele departementen zetelen. Het spreekt vanzelf, dat de *Raad voor wetgeving* in de Afdeeling Wetgeving een waardigen opvolger zal vinden. Hetzelfde zal zich wellicht voordoen voor het *Raadplegend comité voor betwiste bestuurszaken en voor algemeen bestuur*.

*
* *

Wat den *Mijnraad* betreft, zijn geval verdient een bijzonder onderzoek.

Een bijzondere wet ware noodig om hem te doen wegvallen. Sommigen zijn van oordeel dat de stichting van den Raad van State logischerwijze de ontbinding van den *Mijnraad* voor gevolg heeft, daar deze feitelijk een overblijfsel van den « *Conseil d'Etat napoléonien* » is.

De h. Carton de Wiart heeft bij de bespreking in de Kamer een amendement in dien zin neergelegd; hij billijkte het op begrootingsgronden. Het amendement werd verworpen.

Volgens ons verstrekte inlichtingen, zou de begroting van den *Mijnraad* 360,000 frank niet overschrijden.

Het ware stellig niet aannemelijk, indien men hem afschaft, zijn huidige leden van hun wedde te berooven.

Er ware dus slechts bezuiniging ingeval het personeel van den *Mijnraad* in *globo* in den Raad van State zou treden, hetgeen niet overwogen schijnt te kunnen worden.

De voorstanders van het behoud van den *Mijnraad* doen opmerken dat de stof waarover deze instelling advies uitbrengt zeer speciaal is en bijzondere voorbereiding en ondervinding vergt.

Men voegt er aan toe dat de *Mijnraad* een echte rechtsmacht uitoefent, in dien zin dat hij de geschillen regelt welke tusschen de onderscheiden aanzoekers om een vergunning rijzen. Bovendien kan de Regeering geen vergunning toekennen aan een aanzoeker welke haar niet door den *Mijnraad* zou aangeduid zijn. In geval van verklaring van openbaar nut voor het aanleggen van mijnverbindingswegen, beslist de *Mijnraad* of er aanleiding bestaat een dienstbaarheid aan een eigenaar van den bovengrond op te leggen (zie art. 7 der wet van 2 Mei 1837 en art. 14 der wet van 5 Juni 1911).

Een thans in behandeling zijnde wetsontwerp tot instelling van een Nationaal Waarborgfonds tot herstel der kolenmijnschade beoogt het verleenen van een juridictioneele rechtsmacht aan den Mijnraad (art. 9, al. 2).

De Mijnraad, ten slotte, wordt bij de wet gelast de... beroepsverenigingen te erkennen!

L. W. — Uit wat voorafgaat moet men besluiten dat, ingeval van handhaving van den Mijnraad en toekenning aan den Raad van State van geschillen aangebracht voor nietigverklaring, sommige beslissingen van den eerste aan de censuur van den tweede zullen kunnen onderworpen worden.

De Regeering heeft meermaals den Mijnraad opgedragen wetsontwerpen in zake ondergrondschen rijkdom op te maken.

Het spreekt vanzelf dat de Afdeeling Wetgeving van den Raad van State nuttigerwijze de leden van den Mijnraad (zoo deze voortbestaat) als vakkundigen zal kunnen raadplegen wanneer het wetten of reglementen betreft inzake mijnen, ontginningen en groeven, zelfs ondergrondsche wateren.

OPROEP TOT DE REGEERING EN TOT DE KAMER DER VOLKSVERTEGENWOORDIGERS.

Het blijkt ons onmogelijk dit verslag te sluiten zonder een oproep te richten tot degenen die met den Senaat moeten medewerken om België te voorzien van de Hooge bestuursinstelling welke het sedert al te lang verwacht.

De Raad van State zal — naast de gewone rechtbanken waarvan wij geenszins beperking van bevoegdheid voorstellen — de volle rechterlijke bescherming verzekeren, die het land verschuldigd is aan de burgers en aan de gemeenschappen.

Hij zal zijn toezicht kunnen uitoefenen over meest al de daden der openbare besturen, nu eens optredend als rechter, 'dan als raadgever, doch vooral met de bezorgdheid (dank zij de macht tot nietigverklaring welke wij voorstellen hem te verleenen) dat niets zou kunnen aangevangen worden dat strijdt met de wetten welke het land beheeren.

Ons tijdperk waarin de noodzakelijke Staatsbemoeiingen steeds toenemen, zal misschien België van een stevig bestuur voorzien, een uitvoerende macht met ruimere bevoegdheid dan wat haar traditioneel was toegekend. Het is een reden te meer om zonder aarzeling of halven maatregel een sterk juridictioneel toezicht in te richten dat in zijn beslissingen sterk staat.

Wij geven er ons stellig rekenschap van dat sommigen een inspanning zullen moeten doen om de rechtsvraagstukken, welke aan de hervorming ten grondslag liggen, opnieuw na te gaan. Doch wij willen niet gelooven dat zij, verstrikt in verouderde dwalingen, den Senaat de goedkeuring zullen ontzeggen die deze verwacht van hun gehechtheid aan de wettelijkheid.

(66)

Dit verslag, samen met de bijlagen en de nieuwe tekst door uw vereenigde Commissiën voorgesteld, werd bij eenparigheid der aanwezige leden goedgekeurd.

De Verslaggever,
WILLIAM VAN REMOORTEEL.

De Voorzitter,
EMILE VINCK.

BIJLAGE N^r I.

FRANSCH E RAAD VAN STATE :
VERTALING VAN EEN TERECHTZITTINGSROL.
 RAAD VAN STATE UITSpraak DOENDE IN BETWISTE ZAKEN.

Afdeeling Betwiste Zaken.

ROL DER OPENBARE TERECHTZITTING VAN VRIJDAG 13 JANUARI 1939, TE 13 U. 30.
Openbaar Ministerie : de heer RENAUDIN (Commissaire du Gouvernement).

Volg-nummer.	Rapporteurs en Advocaten.	Nummer van inschrijving. Ontleding der zaken.	Opmerkingen van d. h. Van Remoortel verslaggever over het ontwerp
1	M. Olivier de Sardan, rapporteur.	N ^o 57.029. — Verzoekschrift van den heer Barthélémy (Adolphe), oud-eerstazend directiecontroleur bij de Algemeene Directie der Financiën van Tunis, tegen een stilzwijgende beslissing voortspuitend uit het stilzwijgen van den Resident-Generaal van Frankrijk in Tunis nopens zijn verzoek van afwijzing van bonificatie wegens ancienniteit voor militaire diensten.	Er is geen advocaat, aangezien het verzoek een persoonlijk karakter heeft.
2	M. Olivier de Sardan, rapporteur.	N ^o 57.410. — Verzoekschrift van den heer Serra (Jacques), beheerder-econoom der sanitaire groepeerings, tegen twee beslissingen van den gevolmachtigden Minister afgevaardigd bij de Residentie-generaal van Frankrijk in Marokko, dd. 5 November en 14 December 1936, waarbij hem de overdracht geweigerd wordt, in zijn huidig kader, van de bonificaties en verhoogingen waarvan hij wegens militaire diensten houder was.	Persoonlijk belang van den aanzoeker. Het geldt de Betwiste Zaken van volle rechtsmacht (wedden, soldij, pensioenen).
4	M ^r Saint-Marc, advocaat van den aanlegger.	N ^r 57.411. — Zelfde verzoekschrift van den heer Delacour (Eugène). N ^r 58.314. — Verzoekschrift van den heer Cohen (Joseph), ontvanger-econoom van het gemengd burgerlijk Gasthuis van Port-Lyautey, tegen een beslissing van den gevolmachtigden Minister, afgevaardigd bij de Residentie-generaal van Frankrijk in Marokko, dd. 4 Januari 1937, waarbij hem de overdracht geweigerd wordt, in zijn huidig kader, van de bonificaties en verhoogingen waarvan hij wegens militaire diensten houder was.	Ambtenaar.
5	M. Olivier de Sardan. M ^r Nicolay, aanlegger.	N ^r 58.653. — Verzoekschrift van den heer Fournier (André), bevelhebber van het Luchtleger, van het vliegend personeel, met verlof, tegen een beslissing dd. 11 Februari 1937 van den Minister van Luchtvaart, die weigert zijn verzoek in aanmerking te nemen om in het sedentair kader opnieuw in actieven dienst geroepen te worden.	Militair.

Volgnummer.	Rapporteurs en Advocaten.	Nummer van inschrijving. Ontleding der zaken.	Opmerkingen van d. h. Van Remoortel verslaggever over het ontwerp
6	M. Join-Lambert. M ^r de Segogne, aanlegger. M ^r Hersant, verweerder.	N ^r 57.710. — Verzoekschrift der Kamer van Koophandel te Parijs tegen een besluit van den Raad der Prefecture van de Seine, dd. 16 December 1936, waarbij zij veroordeeld werd aan den heer Durif een vergoeding uit te keeren van 80,000 frank wegens schade die hij zou geleden hebben uit hoofde van zijn ontslag uit het ambt van technischen meester-gast in een vakschool.	Openbare instelling (Geschil inzake vergoeding).
7	M. Landron. M ^r Cartault, aanlegger.	N ^r 59.598. — Verzoekschrift van Mevr. Barailhe, majoor-verpleegster der « Cité d'Assistance » te Beni-Missions, tegen een besluit van den Raad der Prefecture van Alger, dd. 14 Mei 1937, tot handhaving van het principe der tuchtsanctie op 17 Juli 1935 door den Prefect van Alger tegen haar getroffen en waarbij zij gedurende twee jaren in beschikbaarheid gesteld wordt.	Verpleegster van den Onderstand (Misbruik van macht).
8	M. Landron.	N ^r 60.067. — Verzoekschrift van den heer Martin, inspecteur van den stedelijken dienst der reiniging en hygiëne te Pierrefitte, tegen een besluit van den meier van Pierrefitte dd. 25 Juni 1937 tot invoering van nieuwe weddeschalen voor het gemeentepersoneel.	Gemeentebeambte. (Geschil van objectieven aard, daar alleen verzet aange teekend wordt tegen de akte.)
9	M. Landron. M ^r Auger, aanlegger.	N ^r 62.631. — Verzoekschrift van den heer Chaput (Simon), eerstaanwezend militair beambte, houder van een ancienniteitspensioen, tegen een beslissing dd. 26 December 1937, waarbij de Minister van Landsverdediging en Oorlog voortgaat met op hem de regelen toe te passen van niet-cumulatie voorzien bij het decreet van 29 October 1936.	Gepensionneerd militair beambte. (Geschil van subjectieven aard).
10	M. Landron. M ^r Auger, aanlegger.	N ^r 62.910. — Verzoekschrift van den heer Renouf (Albert), geneesheer, tegen een besluit dd. 18 Februari 1938, waardoor de Interdepartementeele Raad der Prefecture van Rouen zijn beroep verwerpt tegen een beslissing van den Prefect van Eure, waarbij hij van den kosteloozen geneeskundigen bijstand uitgesloten wordt.	Privaat geneesheer tegen een Prefect die zijn belangen geschaad heeft, en misschien zijn recht (zoo het Bestuur niet te kiezen had).

BIJLAGE N^r II

EUROPEESCHE STATEN VAN HET VASTELAND, ANDERE DAN FRANKRIJK, WAAR EEN RAAD VAN STATE OF SOORTGE- LIJKE INSTELLING BESTAAT.

ALBANIE.

De **Raad van State** bestaat uit tien leden en twee plaatsvervangers door den Koning gekozen (art. 106 en volgende der Grondwet van 1 December 1928).

Hij heeft voor opdracht :

- a) de verplichte voorbereiding van de Wetboeken;
- b) advies uit te brengen over de overeenkomsten en concessies;
- c) te kunnen worden belast met de voorbereiding en het onderzoek van de wetsontwerpen en reglementen.

N. B. — Wij hebben niet kunnen nagaan of de nieuwe Grondwet, op 4 Juni 1939 afgekondigd wegens de aanhechting van Albanië bij Italië, voor gevolg zal hebben bovenstaand stelsel te wijzigen.

DUITSCHLAND.

In de Grondwet van Weimar van 1919 werd geen raadgevend organisme voor wetgeving of bestuurszaken voorzien, tenzij de « Economische Raad van het Reich », die bevoegd was om wetten voor te stellen op economisch gebied en om van advies te dienen over ontwerpen uitgaande van Regeerings- of parlementair initiatief.

De nieuwe « Wirtschaftskammer » zou dezelfde rol bij den autoritair wetgever spelen.

De Raad voor geschillen van bestuur, een uiterst ingewikkeld organisme, is gecentraliseerd gebleven in de « landen » waar hogere administratieve rechtscolleges zetelen, waarvan de leden door het centraal gezag worden benoemd. Op de sport van het « Reich », bestaan alleen de gespecialiseerde hogere administratieve rechtbanken, zooals het Hooger Hof voor Financiën.

De administratieve geschillen aangebracht voor nietigverklaring, nemen met den dag af : al de akten van politie ontsnappen daaraan.

OOSTENRIJKSCHE STAAT

(verdwenen in 1938).

De Grondwet van 1 Mei 1934, voorzag in haar artikel 46, een **Raad van State**, raadgevend organisme te zelfden titel als de Federale Cultuurraad, de Federale Economische Raad en de Landenraad.

Hij had voor opdracht :

a) **Deelneming aan de wetgevende macht :**

De Bondsregeering moest aan den Raad van State al de wetsontwerpen overmaken, met bepaling van een termijn voor het indienen van de aanmerkingen;

b) **Deelneming aan de uitvoerende macht :**

Verplichte goedkeuring door den Raad van State of door een door hem aangeduide Commissie « van de politieke verdragen die geen wijziging van de wetten voor gevolg hebben. »

Hij had geen bevoegdheid in geschillen.

De Administratieve Rechtspraak behoorde aan het Federaal Gerechtshof, dat in zijn bevoegdheid had :

- a) de controle over de grondwettelijkheid van de wetten (art. 163);
- b) de geschillen, aangebracht voor nietigverklaring wegens machtsmisbruik (art. 164);
- c) de geschillen inzake vergoeding.

BULGARIJE.

a) Administratieve rechtspraak :

Elke departementale rechtbank (1^e aanleg) telt, benevens de burgerlijke, handels- en boetstraffelijke kamers, een kamer belast met de toepassing der bestuurswetten. Hooger beroep tegen haar uitspraken wordt ingesteld bij het *Hooger Administratief Hof*, bevoegd voor de toepassing der bestuurswetten en om de geschillen betreffende de openbare macht te berechten.

b) **De voorbereiding der wetsteksten** bedraagt de verplichte raadpleging van de **Commissie voor Codificeering**, die zetelt in het Ministerie van Justitie, en die samengesteld is uit professoren rechtskundigen, magistraten en ambtenaren.

c) De stichting van een **Raad van State**, die een afdeling voor administratie en een afdeling voor wetgeving telt, ligt ter studie bij de universitaire en parlementaire kringen.

ZWITSERSCHE BONDSSTAAT.

Er bestaat geen enkel raadgevend korps naast de organismen van de Uitvoerende Macht (Bondsraad) en van de Wetgevende Macht (Bondsvergadering).

Administratieve rechtspraak.

A. Federale Raad voor administratieve geschillen.

De herziening van de Grondwet in 1914 had een administratief federaal Hof voorzien, dat nooit tot stand is gekomen.

De administratieve geschillen worden berecht door het actief bestuur en, in hoogsten aanleg, door den Bondsraad (behalve in sommige zaken waarvoor men in beroep kan komen bij de Bondsvergadering, tegen de beslissing van den Bondsraad.)

B. Kantonale Raad voor administratieve geschillen.

Princiep : Beheerder-rechter per verhaal voor de hogere overheid door de wet belast met het toezicht op de overheid waarvan de handeling wordt gewraakt.

Rechtspraak als in betwiste zaken : termijnen, indiening van memories, gemotiveerde beslissing.

Zeer breede uitwerking, vermits de bevoegdheid van de hogere administratieve overheid het recht omvat in de plaats te treden van de overheid die de gewraakte handeling heeft verricht (verbreking en hervorming).

Verhaal tegen de beslissingen van den beheerder-rechter in betwiste zaken :

a) voor de kantonale wetgevende macht (behalve in de kantons Geneve, Luzern, Neuchâtel, Schaffhausen, Schwyz, Waadt en Zurich) die uitspraak doet hetzij in voltallige vergadering, hetzij door bemiddeling van de ter zake deskundige parlementaire commissie;

b) Voor de **Bondsrechtbank**, zoo de kantonale beslissing (uitgaande van het hooger bestuur of van het wetgevend organisme) in strijd met de Bondswet is of zoo er rechtsweigerig was, of toepassing van het federaal Staatsrecht;

c) voor den Bondsraad of -vergadering (in uitzonderlijke gevallen).

Afwijkingen van het beginsel :

1. Sommige zaken behooren tot de bevoegdheid van de rechtbanken : geschillen naar aanleiding van contractuele verplichtingen voortvloeiend uit administratieve overeenkomsten; naar aanleiding van de uitoefening van openbare ambten, wedden of pensioenen van ambtenaren; geschillen betreffende de verantwoordelijkheid van den Staat of van zijn beambten wegens ongeoorloofde feiten.

2. Sommige andere geschillen, door de wet beperkend opgesomd, behooren, in een klein aantal antons, (Wallis, Bazél, Bern, Zurich...), tot de bevoegdheid der kantonale administratieve rechtbanken bestaande, hetzij uit magistraten van de rechterlijke orde, hetzij uit onafhankelijke

rechters. Deze rechtbanken nemen kennis van de geschillen betreffende de belastingen; de verplichte verzekering, de wedden en pensioenen, den openbaren onderstand; van de geschillen tusschen gemeenten of tusschen gemeenten en burgers; in Wallis nemen zij bovendien kennis van de betwistingen inzake koopcontracten voor openbare werken en onteigeningen te algemeenen nutte.

3. De Bondsrechtbank neemt in eersten en hoogsten aanleg kennis van de geschillen die mochten rijzen tusschen den kantonalen fiscus en de particulieren.

N. B. — De vonnissen in administratieve zaken uitgesproken door de gewone en door de administratieve rechtbanken vallen onder toezicht van de Bondsrechtbank in de hierboven uiteengezette omstandigheden.

SPANJE.

De Spaansche Raad van State is een Administratieve Raad waarbij een Hoogere Rechtbank voor geschillen van bestuur is aangesloten.

ESTLAND.

Hier bestaat geen Raad van State of raadgevend lichaam dat kan in de plaats gesteld worden.

Maar de Grondwet van de Estlandsche Republiek van 3 September 1937, voorziet in artikel 47, bij den Voorzitter van de Republiek, een persoon, benoemd en afgesteld door den Voorzitter, die den rang heeft van Minister en aangeduid wordt onder den naam van « Kanselier van Justitie ».

Hij heeft tot opdracht te waken over de wettelijkheid der akten van de Rijksinstellingen en andere instellingen van openbaar recht. Hij geeft aan den Voorzitter der Republiek verantwoording over zijn werkzaamheid en brengt verslag uit over de ontdekte fouten alsmede over de getroffen maatregelen; ten titel van inlichting verstrekt hij aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers en aan den Nationalen Raad een overzicht over zijn werkzaamheid.

De grondwet voorziet dat de wet het toezicht door de rechtbanken op de grondwettelijkheid der akten van de Uitvoerende Macht zal regelen.

FINLAND.

Er bestaat geen Raad van State. Maar de Grondwet van 17 Juli 1919 voorziet :

a) Volgens het geval kunnen het Hooger Hof of het Administratief Hof geraadpleegd worden door de uitvoerende macht over de wetsontwerpen die bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers moeten ingediend worden (art. 18), en door den Voorzitter der Republiek over de wetsontwerpen, goedgekeurd door de Kamer der Volksvertegenwoordigers, die moeten afgekondigd worden (art. 19).

Het Hooger Hof en het Hooger Administratief Hof moeten, wanneer zij een wijziging of een authentieke interpretatie van een wet of een decreet noodig achten, er het voorstel van doen aan den Voorzitter van de Republiek (art. 58).

b) De administratieve geschillen vallen onder de bevoegdheid van het Hooger Administratief Hof, bestaande uit een voorzitter, uit administratieve raadgevers en uit een openbaar ministerie uitgeoefend door den Kanselier van Justitie.

Het Hooger Administratief Hof doet uitspraak over het misbruik van macht voor alle administratieve akten, die het kan te niet doen; het doet eveneens uitspraak over de geschillen inzake vergoeding ingevolge de verantwoordelijkheid van den Staat.

c) De Kanselier van Justitie, hebbende rang van Minister, heeft tot plicht de onwettelijkheden aan te klagen begaan door den Voorzitter van de Republiek, den Ministerraad, de Ministers en andere overheden, maar hij treft zelf geen beslissing tot nietigverklaring.

KONINKRIJK GRIEKENLAND.

Raad van State.

Heringesteld door de Grondwet van 17 November 1864. Ingericht door de wetten van 16 September 1914 en 24 December 1928.

Onderverdeeld in twee afdeelingen : administratie en betwiste zaken.

ROL. — a) **Administratie.**

1. Verplichtend advies over de ontwerpen van reglementen van openbaar bestuur;
2. Vonnis over het beroep door ambtenaren aangeteekend tegen de beslissingen der geheimraden van de ministeriën.

b) **Betwiste zaken.**

1. Nietigverklaring wegens misbruik van macht van alle administratieve daden;
2. Verbreking van de beslissingen uitgevaardigd door alle administratieve rechtbanken;
3. Hervorming van gezegde beslissingen;
4. Geschillen inzake vergoeding.

HONGARIJE.

De organieke wetten van het naoorlogsch Hongarije bevatten geen enkele bepaling aangaande een Raad van State en voorzien geen enkel organisme belast met de consultatieve rol ervan (actieve administratie).

Daarentegen wordt de **Administratieve Rechtsmacht** toevertrouwd aan een Hooger Administratief Hof, opgericht in 1896 (er bestaan geen lagere rechtsmachten).

PERSONEEL. — De leden van het Hooger Administratief Hof worden benoemd door het Hoofd van den Staat, op voordracht van den Minister die een lijst aanlegt van kandidaten, gekozen voor de helft onder de magistraten die in aanmerking komen om tot rechter van de Koninklijke Curie benoemd te worden, en voor de andere helft onder de hogere ambtenaren.

ONDERVERDEELING. — Afdeling voor algemeene administratie; Financiële afdeling.

ROL. — Het beginsel is vastgelegd in de wet van 1896 : de bevoegdheid van het Hooger Hof wordt beperkt tot de betwistingen aangaande bijzondere zaken opgesomd door de wet : zaken die de gemeenten en steden aanbelangen, volksgezondheid, eerediensten, onderwijs, wegenis, douanen, spoorwegen, regime der waters, landbouw, bosschen, jacht, vischvangst, landbouw-arbeidskrachten, wedden en pensioenen der Rijksambtenaren, financiële betwistingen.

De daden van het Hooger Bestuur (ministers) mogen niet dan op verzoek der steden bestreden worden wegens misbruik van macht (wet van 1907).

De beroepen inzake geschillen zijn alleen mogelijk na hiërarchisch beroep bij twee actieve administratieve lichamen. (Aan te stippen dat sedert 1929 de aanzoeker niet meer tot bij den Minister moet opklimmen.)

Rechtbank voor geschillen (opgericht in 1907.)

PERSONEEL. — Magistraten van het Hooger Hof en van het Hooger Administratief Hof gedetacheerd voor drie jaar.

ROL. — Uitspraak te doen over al de geschillen die kunnen rijzen tusschen een gewone rechtbank en een bestuurlijke overheid.

VERBINDENDE RECHTSPRAAK. — Indien het niet gaat om beginselkwesties, die de bevoegdheid betreffen, spreekt de rechtbank in volledige terechtzitting een besluit uit hebbende kracht van wet.

IERLAND.

(Vrijstaat Eire.)

De nieuwe Grondwet (1 Juli 1937) voorziet een **Raad van State** (art. 31) die den Voorzitter van Eire ten raadgevenden titel bijstaat.

SAMENSTELLING. — Eerste Minister, Hoofd van Justitie, Voorzitter van het Hooger Hof, Voorzitter van de Dail Eireann (Kamer der Volksvertegenwoordigers), Voorzitter van den Senaat, Attorney-generaal.

Van rechtswege lid : De oud-Voorzitters van den Eire-Staat, de Oud-Eerste Ministers, de Oud-Voorzitters van het Hooger Hof, de Oud-Voorzitters van den Uitvoerenden Raad van den vroegeren Ierschen Vrijstaat (vervangen door den Eire-Staat), zoo deze personen bekwaam zijn en ermee instemmen.

Alle andere personen benoemd door den Voorzitter van Eire.

ROL. — De Voorzitter van Eire bij te staan en hem van (verplichtend ingewonnen) advies te dienen, in de volgende gevallen :

a) Bijeenroeping van de twee Kamers van het Parlement of van één enkele (art. 13, § 2, n° 3);

b) Het zenden van presidentieele boodschappen aan de Kamers (art. 13, § 7, n° 1);

c) Geschil tusschen den Voorzitter van Eire en den Senaat voor wat aangaat den financiëlen aard van een wetsontwerp. De Voorzitter kan niet beslissen zonder het advies in te winnen van den Raad van State, indien zijn eigen meening moet voorgaan of indien het geschil moet voorgelegd worden aan de Commissie der Privilegiën (art. 22, § 2, n^{rs} 2, 3, 4, 5);

d) Terugzending der door de beide Kamers goedgekeurde wetten naar het Hooger Hof voor onderzoek van de grondwettelijkheid (art. 26, § 1);

e) Verzoekschrift vanwege de meerderheid der leden van den Senaat en ten minste een derde der leden van de Kamer der Volksvertegenwoordigers tot den Voorzitter van Eire gericht, opdat hij zou weigeren een wet af te kondigen die van zulkdanig nationaal belang is dat de volkswil op dit punt zou dienen geraadpleegd te worden. De Voorzitter kan geen beslissing treffen zonder advies van den Raad van State (art. 27).

WERKING. — De Raad van State wordt door den Voorzitter van Eire bijeengeroepen waar en wanneer hij dit goed acht (art. 31).

ITALIE.

Raad van State.

SAMENSTELLING. — Ambtenaren.

ONDERVERDEELING. — 1° **Administratieve zaken (voorbereiding der decreten, raadplegingen).**

2° **Rechtspraak** : afdeeling betwiste zaken (hoogere administratieve rechtbank met macht van nietigverklaring der daden van bestuurders, tot en met de prefecten).

In Italië *moet* de Uitvoerende-wetgevende Macht den Raad van State raadplegen.

Zie de grondwettelijke wet, n° 100, van 31 Januari 1926 op de bevoegdheid van de uitvoerende macht rechtsvoorschriften uit te vaardigen (*Gazetta Ufficiale*, 1 Februari 1926) :

EERSTE ARTIKEL. — Worden uitgevaardigd bij koninklijk decreet na beraadslaging in Minister-raad en gunstig advies van den Raad van State, de rechtsvoorschriften vereischt om te bepalen : 1° de uitvoering der wetten ; 2° het gebruik der rechten die de uitvoerende macht bezit ; 3° de inrichting en de werking van de Staatsbesturen, het statuut van het daaraan gehecht personeel, het regime van de openbare instellingen en diensten, bij uitzondering van die der gemeenten, provinciën, openbare inrichtingen van liefdadigheid, universiteiten en instellingen van hooger onderwijs met rechtspersoonlijkheid, zelfs indien het zaken betreft die tot dusver bij de wet werden geregeld.

Blijft van kracht de noodzakelijkheid der goedkeuring van de uitgaven in de financiewet, en in elk geval van het bepalen door de wet van de voorschriften betreffende de inrichting en de rechtsmacht van den Raad van State en van het Rekenhof, en de waarborgen der magistraten en andere onafzetbare ambtenaren.

LETLAND.

Bij het ter perse leggen van dit verlag, waren de gevraagde inlichtingen nog niet toegekomen. Het bestuur van dit land wordt thans heringericht.

LITAUEN.

RAAD VAN STATE met wetgevende opdracht.

MONACO.

De Grondwet van 8 Januari 1911, gewijzigd op 18 November 1917, voorziet bij artikelen 19 en 20, het bestaan van een **RAAD VAN STATE**, voorgezeten door den bestuurder der rechterlijke diensten van het vorstendom, en die voor opdracht heeft :

- 1° ontwerpen van wetten en ordonnantiën op verzoek van den prins voor te bereiden;
- 2° het ontwerp van begrooting der uitgaven van het vorstendom, **ELK JAAR VAN AMBTSWEGE**, te onderzoeken, voor te bereiden en door den prins te doen goedkeuren;
- 3° rechtspraak in bestuurszaken.

GROOT HERTOGDOM LUXEMBURG.

Raad van State, opgericht in 1868 (Grondwet van 17 October).

PERSONEEL. — Vijftien leden benoemd door den Souverein, waarvan zeven — die in de afdeeling betwiste zaken zetelen — door de **Kamer der Volksvertegenwoordigers** aan den Groothertog voorgesteld worden ter benoeming.

ONDERVERDEELING. — Afdeling Administratie en Afdeling Betwiste Zaken.

ROL. — *a) Consultatieve bevoegdheid inzake wetgeving of bestuur.*

1. Verbindende raadpleging van den Raad van State door de **Kamer der Volksvertegenwoordigers**, die een tweede stemming over een wet komt te weigeren, om te weten of zij al dan niet tot deze tweede stemming moet overgaan (art. 59 van de Grondwet).

2. Vrije raadpleging door den Groot-hertog over de wetsontwerpen of amendementen, over alle andere zaken...

b) Bevoegdheid inzake geschillen :

1. Nietigverklaring der bestuurlijke daden waarin een machtsmisbruik voorkomt;

2° Geschillen inzake vergoeding (rechtsmacht voor advies).

KONINKRIJK NEDERLAND.

Er bestaat een **Raad van State** waarvan de samenstelling en de bevoegdheden geregeld worden bij de wet.

SAMENSTELLING. — De Koning, Voorzitter; de Prins van Oranje en de dochter des Konings, vermoedelijke troonopvolgster; een onder-voorzitter en veertien Staatsraadsleden, benoemd door den Koning. Een wisselend aantal Staatsraadsleden in buitengewonen dienst.

ONDERVERDEELING. — Negen afdelingen : acht administratieve afdelingen; een afdeling voor geschillen (waarin de raadsleden in buitengewonen dienst geen zitting mogen nemen).

ROL. — *a) Consultatieve bevoegdheid inzake wetgeving of bestuur :*

1. De Koning moet aan het advies van den Raad van State (verplichtende raadpleging) al de wetsontwerpen onderwerpen die hij aan de Staten-generaal wil voorleggen of die hem door de Staten-Generaal ter afkondiging voorgelegd worden; al de ontwerpen van reglement van openbaar bestuur van het Rijk, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao;

2. De Koning kan het advies van den Raad van State inwinnen in alle zaken waarin hij dit nuttig acht (vrije raadpleging).

b) Bevoegdheid van Regeering en uitvoerende macht : De Raad van State oefent de koninklijke macht uit :

1. Bij het overlijden des Konings, zoolang niet in de troonopvolging voorzien is, zoolang geen Regent benoemd werd of de troonopvolger of Regent afwezig is of ontbreekt;

2. Bij het overlijden van den Regent, zoolang zijn opvolger niet benoemd werd of het regentschap waarneemt;

3. Wanneer de troonopvolging onzeker is.

c) Bevoegdheid inzake geschillen :

De Raad van State (afdeeling geschillen) oordeelt over het machtsmisbruik wat betreft zekere daden der bestuurlijke overheden bepaald door de wetten (geschillen inzake nietigverklaring). Hij heeft geen opdracht van rechtsmacht, doch alleen adviseerende rechtsmacht.

POLEN.

De Grondwet van 23 April 1935 voorziet niet het bestaan van een Raad van State.

Maar een **Hoogere Administratieve Rechtbank** oordeelt over het machtsmisbruik (art. 70) en doet uitspraak over de wettelijkheid der bestuurlijke akten.

Bij de **gerechtelijke rechtbanken** worden de administratieve geschillen inzake vergoeding aanhangig gemaakt (art. 68, par. 1) en alle zaken waarin straffen uitgesproken werden door de bestuurlijke overheden (art. 68, par. 6).

Een **rechtbank van bevoegdheid** doet uitspraak over de geschillen tusschen de rechtbanken en de andere openbare organen.

PORTUGAL.

Naast den Voorzitter van de Republiek, is een **Raad van State** samengesteld uit de volgende leden :

- 1° De Voorzitter van den Ministerraad;
- 2° De Voorzitter van de Nationale Vergadering;
- 3° De Voorzitter van de Corporatieve Kamer;
- 4° De Voorzitter van het Opperste gerechtshof;
- 5° De Procureur-Generaal van de Republiek;
- 6° Vijf openbare personen, van uitzonderlijke bevoegdheid, levenslang door het Staatshoofd benoemd (art. 83 der Grondwet van 19 Maart 1933).

ROL. — Raadgevend lichaam van de Regeering :

a) De Voorzitter van de Republiek is **verplicht** zijn advies in te winnen :

1° om aan de Nationale Vergadering grondwetgevende macht te geven en aan een volksraadpleging de wijzigingen van de Grondwet te onderwerpen, die slaan op de wetgevende functie of haar organen;

2° om in geval van dringende openbare noodzakelijkheid de Nationale Vergadering buitengewoon bijeen te roepen en haar zittingen te verdagen, ongeacht den duur vastgesteld voor den jaarlijkschen wetgevendend zittijd;

3° om de Nationale Vergadering te ontbinden wanneer het hooger belang van de Natie dit vereischt;

4° om, in geval van ontbinding der Nationale Vergadering, den voorzienen termijn binnen denwelke de verkiezingen moeten plaats hebben, met zes maand te verlengen;

5° In alle ernstige oogenblikken van het leven van den Staat,

b) De Voorzitter van de Republiek **kan** het advies van den Raad van State inwinnen telkens hij het noodig acht.

* * *

De Portugeesche Raad van State heeft geen bevoegdheid inzake geschillen.

ROEMENIË.

De Grondwet van 28 Maart 1923 voorziet in artikel 76 een Wetgevend Raad die tot doel heeft adviseerend te helpen bij de redactie en de samenordering der wetten uitgaande ofwel van de uitvoerende macht, ofwel van parlementaire zijde, even goed als bij de redactie der algemeene reglementen tot toepassing der wetten.

De Wetgevende Raad moet verplichtend geraadpleegd worden voor al de wetsontwerpen, buiten deze slaande op de begrootingskredieten; indien evenwel binnen een termijn bepaald door de wet, de Wetgevende Raad geen advies uitbrengt, kunnen de Vergaderingen de ontwerpen behandelen en goedkeuren. Zelfde stelsel voor de reglementen tot toepassing der wetten.

De **administratieve geschillen** vallen onder de bevoegdheid der gerechtelijke rechtbanken :

Al wie geschaad wordt in zijn rechten hetzij door een bestuursdaad van gezagswege, hetzij door een daad van beheer in strijd met de wetten en reglementen begaan, hetzij door den slechten wil

vanwege de bestuursoverheden tegen de **inwilliging** van een verzoek om recht, kan, tot de rechterlijke colleges een enkwest richten om recht te verkrijgen.

De inrichtingen van de rechterlijke macht beoordeelen de onwettelijkheid van de daad; zij kunnen ze nietig verklaren of schadevergoeding toekennen voor het geleden onrecht; zij zijn insgelijks bevoegd om uitspraak te doen over het verzoek om schadevergoeding ingesteld hetzij tegen het in rechten gedaagd bestuurlijk gezag, hetzij tegen den schuldigen ambtenaar.

De rechterlijke macht is niet bevoegd om de daden der Regeering noch de daden van het leger-commando te vonnissen. (Volgens STRATIS ANDRÉADES : *Le Contentieux administratif des Etats modernes*, Parijs, SIREY, 1934, vermeld door B. PERRIN; *La situation juridique du pétrole roumain en 1937. Revue pétrolière*, 10 December 1937.)

De gewone rechtbanken nemen dus kennis van :

a) geschillen aangebracht voor nietigverklaring;

b) geschillen inzake vergoeding.

en de tenuitvoerlegging van hun vonnissen en arresten wordt gewaarborgd door de mogelijkheid die zij hebben de administratie te onderwerpen aan geldelijke verplichtingen per dag vertraging.

Gespecialiseerde bestuursrechtbanken : voorzien door de wetten en reglementen betreffende de zuiver technische bedrijvigheid van den Staat op gebied van nationale economie.

Bij voorbeeld : Mijncommissies;

Hooge Mynraad.

Al hun uitspraken echter, in betwiste zaken, zijn vatbaar voor verhaal bij het Opperste Hof van Verbreking.

RUSLAND.

Tsaristisch Rusland bezat een RIJKSRAAD (Gosoudorsvennyi Soviet) met verschillende opdrachten van wetgevenden en bestuurlijken aard en betwiste zaken; hij bracht advies uit bij den vorst wanneer deze hem raadpleegde.

(Cfr. *infra* U. S. S. R.).

KONINKRIJK ZWEDEN.

Grondwet van 6 Juni 1809 :

a) **Raad van State der Regeering**, samengesteld uit :

1° Raadsheeren titularis van portefeuilles (Ministers);

2° Drie Raadsheeren zonder portefeuille die voor « opdracht hebben te zorgen dat de beslissingen genomen worden volgens de bestuurstradities en overeenkomstig de van kracht zijnde wetten ».

De zaken worden voorbereid en gereed gemaakt vooraleer aan den Raad voorgelegd te worden door een voorbereidingscommissie bestaande uit drie raadgevende raadsleden, den secretaris-generaal van het betrokken Ministerie en een anderen ambtenaar.

De notulen van de beraadslagingen van den Raad van State, met de uitgebrachte meeningen (die al dan niet met het advies der meerderheid strooken) worden medegedeeld aan het Parlement, dat aldus op de Regeering een eigen parlementaire controle uitoefent.

b) **Raad van wetgeving van den Koning** : raadgevend orgaan bestaande uit drie leden van het Hooger Hof en een lid van de Administratieve Rechtbank waaraan, voor een bepaalde zaak, kan worden toegevoegd een specialist « bekend voor zijn bekwaamheid, zijn ondervinding en zijn onaanvechtbaarheid ». De Raad voor wetgeving wordt vrij door den Koning geraadpleegd « over de ontwerpen tot samenstelling, intrekking, wijziging of verklaring van de wetten en ordonnantiën ».

c) **Administratieve rechtbank van den Koning** : rechterlijk orgaan (opgedragen rechtsmacht) bestaande uit ten minste zeven raadsleden benoemd door den Koning (wijziging van 26 Mei 1909).

Bevoegdheid door de wet onder 18 rubrieken bepaald.

Geschillen aangebracht voor nietigverklaring (bestuursdaden en vonnissen) en in zake vergoeding.

TSJECHO-SLOWAKIJE. (Dit land hield in 1939 op te bestaan).

Geen Raad van State; geen enkele inrichting wordt voorzien om er de werkelijke bestuurlijke bedrijvigheid van te vervullen (administratieve adviezen).

De administratieve rechtsmacht hoort toe aan het Hooger Administratief Hof en aan bijzondere bestuursrechtbanken.

1. Hooger Administratief Hof (art. 88 der Grondwet van 29 Februari 1920).

Is alleen bevoegd voor de vorderingen tot **nietigverklaring**. Bij het Hof kan een zaak slechts aanhangig gemaakt worden na hiërarchisch beroep voor de hoogst mogelijke instantie van het actief bestuur en het is de door deze overheid getroffen beslissing die de belanghebbende burger aan het Hof overmaakt door de procedure van de machtoverschrijving.

Het besluit van het Hof is alleen vatbaar om desnoods de betwiste beslissing te doen verdwijnen, doch niet om haar te hervormen of te wijzigen.

Het Hof kan dus geen uitspraak doen wat den grond betreft van het geschil; dit recht is aan het actief bestuur voorbehouden.

Het Hof is eveneens werkzaam als rechtbank voor geschillen, om de geschillen van bevoegdheid tusschen de verschillende organen van het bestuur te beslechten.

2. Speciale administratieve rechtbanken.

Mijnoverheden : doen uitspraak over zaken die onder de bevoegdheid der mijnreglementeering vallen. De zaak wordt in beroep gebracht voor de **Scheidsrechtbank der mijnen**.

Dienst der brevetten : Vergunning of vernietiging der brevetten. In hooger beroep :

a) voor het weigeren van vergunning van brevetten, bij den **klachtendienst van het bureau voor brevetten**;

b) voor de vernietiging der brevetten, bij de **rechtbank der brevetten**.

Instellingen voor sociale verzekering, die in beroep kunnen gaan bij de rechtbanken voor verzekeringen.

Kiesrechtbank voor alle zaken betreffende de verkiezingen.

TURKSCH REPUBLIEK.

Raad van State voorzien bij artikel 51 der Grondwet van 20 April 1924 en naar Fransch model ingericht bij de wet van 23 November 1925.

VIJF AFDEELINGEN : Drie afdeelingen administratie of wetgeving; twee afdeelingen betwiste zaken.

PERSONEEL. — Een Voorzitter van den Raad van State, 5 voorzitters van afdeelingen, 25 raadsheeren. Allen verkozen door de Groote Nationale Vergadering in aanwezigheid der Ministers van Binnenlandsche Zaken en van Justitie, op een lijst, voorbereid door de Parlementaire Commissiën van Binnenlandsche Zaken en van Justitie, en behelzende driemaal meer candidaten dan er plaatsen te begeben zijn.

Een Secretaris-generaal wordt benoemd door den Voorzitter onder de raadsheeren.

Rekwestmeesters, auditeurs van eerste en tweede klasse, bureeldirecteurs en secretarissen, benoemd bij bestuursbeslissing.

Afdeelingen, wetgeving en administratie.

Zij brengen advies uit over :

- a) de wetsontwerpen opgemaakt en aan den Raad van State onderworpen door de Regeering;
- b) de ontwerpen van reglementen en verzoeken om interpretatie van de reglementen;
- c) de geschillen gerezen tusschen openbare besturen in verband met hun rol en bevoegdheid;
- d) de vraagstukken in verband met de departementen van Binnenlandsche Zaken, van Openbaar Onderwijs, van Volksgezondheid en van Sociale Voorzorg;
- e) de vraagstukken betreffende de wetgeving op de plaatselijke besturen;
- f) de financieele-, economische- en tol-vraagstukken;
- g) de mijnconcessies en andere.

Afdeelingen betwiste zaken.

1. Rechtsmacht van eersten en hoogsten aanleg :

a) Aanvragen om vergoeding gesteund op de verantwoordelijkheid van de openbare macht en die vallen buiten de bevoegdheid van de burgerlijke rechtbanken.

b) Geschillen gerezen tusschen de contracteerende partijen in verband met de uitvoering van contracten van openbaar nut.

c) Aanvragen tot tenietdoening van beslissingen of daden van het bestuur die worden geacht in strijd te zijn met de wetten en de reglementen.

d) Geschillen gerezen tusschen lagere administratieve rechtscolleges aangaande hun bevoegdheid.

2. Rechtsmacht in verbreking : Eindvonnis betreffende de beslissingen gewezen door de lagere administratieve rechtscolleges.

U. S. S. R.

(Unie der Socialistische Sovjetrepublieken.)

Het PRAESIDIUM VAN DEN OPPERRAAD die, eensdeels, « de verklaring geeft van de vigeerende wetten der U.S.S.R. en bevelschriften uitvaardigt », heeft ook voor opdracht de besluiten en beslissingen te vernietigen van den Raad der Volkscommissarissen van de U.S.S.R. en van den Raad der Volkscommissarissen van de GEFEDEREERDE REPUBLIEKEN, in geval zij niet zouden strooken met de wet.

(N. B. — De Opperraad is vooral een wetgevend orgaan. Hij benoemt evenwel de Volkscommissarissen van de Unie. Zijn praesidium is een hoofdzakelijk uitvoerend lichaam.)

* * *

De jongste hervorming van het statuut der Staatsbedrijven, die gansch het economisch leven van de U.S.S.R. monopoliseeren (vroegere « trusts »), voorziet commissiën belast met het beslechten der geschillen die deze bedrijven tegenover andere bedrijven kunnen stellen, tegenover leidende en uitvoerende organen der Unie of der gefedereerde republieken, of zelfs tegenover particulieren.

Deze scheidsrechterlijke commissiën, waarvoor een gansche rechtspleging in betwiste zaken werd opgesteld, zouden dus de macht hebben sommige bestuurlijke akten te vernietigen of vergoedingen toe te staan.

Maar buiten de geschillen die aldus een geëtatiseerd bedrijf aanbelangen, bestaat er geen ander middel dan het HIËRARCHISCH BEROEP om zich te voorzien tegen de openbare macht.

De procureur der U. S. S. R., belast met het waken over de REVOLUTIONNAIRE WETTELIJKHEID van alle bestuurlijke akten, schijnt veeleer bevoegd om in strafrecht den steller te vervolgen van een betwistbare beslissing dan om den maatregel zelf te hervormen, rol die (desnoods op eisch van den procureur) aan het hooger bestuur toebedeeld is.

VATICAANSTAD.

De Algemeene Raadgever der Vaticaanstad.

Bevoegdheid :

a) **Van raadgevenden aard** : de Algemeene Raadgever wordt **verplichtend** om advies verzocht door den Gouverneur :

1° voor het opmaken van het ontwerp van begrooting en van de rekeningenwet der Vaticaanstad die den Heiligen Vader ter goedkeuring moeten voorgelegd worden ;

2° In geval de Heilige Vader zijn wetgevende macht aan den Gouverneur overlaat ;

3° wanneer de Gouverneur reglementen en verordeningen uitschrijft ;

4° wanneer debetbesluiten tegen ambtenaren getroffen worden ;

5° wanneer een bestuursdaad de verantwoordelijkheid van een ambtenaar of bediende erkent.

De algemeene Raadgever zit den Centralen Raad voor, bestaande uit de drie Directeurs-generaal, hoofden der administratieve bureelen. Deze Centrale Raad staat den Gouverneur bij voor het bijwerken der zaken.

Ten slotte, moet de algemeene Raadgever zijn advies geven telkens de Heilige Vader of de Gouverneur hem daarom verzoeken voor het opmaken der wetten, reglementen, of alle andere zaken.

b) In zake betwistingen : de algemeene Raadgever ontvangt de verzoekschriften houdende kritiek op bestuursdaden, stelt er een onderzoek naar in, en legt aan den Heiligen Vader de ontwerpen van besluit ter goedkeuring voor (aangehouden justitie);

Bestuurlijke rechtsmacht :

a) De rechtbank van de Vaticaanstad (in beroep de Heilige Romeinsche Rota, in verbreking de Hoogere Rechtbank der Signaturen), is bevoegd om de gevolgen van een bestuursdaad te beoordeelen, doch niet om uitspraak te doen over de daad zelf;

b) Op elk oogenblik van de procedure kan de Heilige Vader het geschil aan de rechtbank en de Hoven onttrekken, en de zaak voor een bijzondere commissie brengen hebbende macht om naar billijkheid, zonder beroep, uitspraak te doen;

c) Van elke bestuursdaad kunnen twee soorten beroep aangeteekend worden bij den Heiligen Vader door tusschenkomst van den algemeenen Raadgever der Vaticaanstad, die de verzoekschriften uitgaande van de getroffen personen ontvangt en onderzoekt :

a) een vrijwillig beroep;

b) een beroep in zake betwisting, volgens een procedure die niet veel verschilt van deze in zwang voor de Fransche administratieve rechtsmachten.

(Zie M. TRICAUD en B. PERRIN, « Le Régime administratif de la Cité du Vatican », *Revue de droit international*, 1934, p. 508.)

JOEGOSLAVIE.

(Koninkrijk der Serviërs, Croaten en Slovenen.)

De instelling van een **Raad van State**, voorzien in het Koninkrijk Servië als orgaan van de actieve administratie lang vóór de Servische Grondwet van 1869, als rechter in zake machtsmisbruik vanaf de organieke wet van 5 October 1870, is behouden gebleven in al de volgende Grondwetten en bijzonderlijk in deze van het Koninkrijk Joegoslavie van 28 Juni 1911 en van 3 September 1931.

Inrichting en rol van den Joegoslavischen Raad van State.

PERSONEEL. — Door den Koning benoemd op voordracht van den Ministerraad : 1 voorzitter, 1 onder-voorzitter, 30 Staatsraadsleden, 1 secretaris-generaal, 6 vertegenwoordigers.

Bij decreet van den Voorzitter van den Raad benoemd : 6 secretarissen, 6 griffiers, 1 archivaris.

ONDERVERDEELING. — Afdelingen administratie en Afdelingen betwiste zaken (voor sommige zaken in algemeene vergadering vereenigd).

ROL. — Actieve administratie :

a) Goedkeuring door den Raad van State vereischt vóór de afkondiging door den Ban (provincie-gouverneur) van de decreten gestemd door den Raad van Banovine (Provincieraad). Indien de Raad van State geen uitspraak doet gedurende den reglementairen termijn van één maand waarover de Hooge Vergadering beschikt om uitspraak te doen, beteekent dit goedkeuring.

De weigering van goedkeuring vanwege den Raad van State maakt de afkondiging van het decreet onmogelijk (art. 91 en 92 der Grondwet van 1931);

b) Wanneer de Ban gebruik maakt van zijn macht om al de beslissingen in te trekken getroffen door den Raad van Banovine, het Comité van Banovine, de Stadsvergaderingen of de Stadsraden, beslissingen die hij in strijd acht met de Grondwet of met de van kracht zijnde wetgeving, is het mogelijk van deze intrekkingen in beroep te gaan bij den Raad van State (art. 93);

c) Wanneer de besluiten van den Raad van State en van de administratieve rechtbanken een nieuwe bestuursdaad eischen en wanneer de bestuursoverheid deze daad niet stelt binnen drie maand na kennisgeving van het vonnis, heeft de persoon te wiens gunste het vonnis uitgesproken werd, het recht beroep aan te teekenen bij den Raad van State. In dit geval zal de Raad van State een beslissing treffen waardoor de bestuursdaad heelemaal vervangen wordt (art. 43 der wet van 7 Januari 1929).

Bestuurlijke Rechtsmacht.

De Raad van State doet uitspraak :

a) **In hoogsten aanleg**, over al de beslissingen der lagere rechtsmachten (bestuurlijke rechtbanken van eersten aanleg, doch niet Rekenhof) die hij kan verbreken;

b) **In eersten en laatsten aanleg** :

Geschillen aangebracht voor nietigverklaring : de Raad van State oordeelt over het machtsmisbruik voor wat aangaat de daden van een minister of van een overheid die hiërarchisch onmiddellijk onder den minister staat (in dit geval inderdaad zal de macht gevormd worden tegen de beslissing van den minister, verplichtend vooraf betrokken door hiërarchisch verhaal).

Het verhaal tegen machtsmisbruik kan eveneens ingesteld worden tegen een bestuurlijk orgaan, bij voorbeeld het Rekenhof, voor den Raad van State, aangaande een bestuurlijke beslissing in strijd met de wet ten gunste van een particulier belang.

Geschillen inzake vergoeding : worden voor de gewone rechtbanken gebracht, behalve wanneer het gaat om de particulieren te vergoeden die rechten hebben verworven krachtens een bestuurlijke handeling in hoogsten aanleg door den Raad van State nietig verklaard of gewijzigd

Geschillen aangebracht voor wijziging : Na een besluit tot nietigverklaring van een bestuurlijke beslissing wanneer het bestuur zich niet wil schikken naar het advies van den Raad van State (zie hooger). Deze, op verzoek van den betrokkene, gaat dan zelf over tot de wijziging of de vervanging der aangeklaagde beslissing. Aldus trouwens stelt hij een daad van actief bestuur.

BIJLAGE N^r III.**BEVOEGDHEID VAN HET HOF VAN VERBREKING.**

I. W. — *Deze bevoegdheid omvat burgerlijke, politieke, tucht- en, in sommige gevallen, bestuurszaken.*

1. Het berechten van de Ministers. Grondwet, 93.
2. Geschillen van bevoegdheid. { Grondwet, 106.
Wet van 4 Augustus 1832, 15.
Wet van 18 Juni 1869, 132.
3. Verhaal op den rechter; reglementen van rechtsbevoegdheid en verzoeken van verwijzing van een rechtbank naar een andere. — Wet, 25 Maart 1876, 19.
4. Misdaden in hun ambt gepleegd door rechtscolleges of leden van de parketten in hooger beroep. — Strafvordering, 9, 12, 486, 500 en 502.
5. Misdrijven gepleegd door leden van de Hoven van beroep. — Strafvordering, 482.
6. Schorsing en afzetting van rechters. — Wet, 20 April 1810, 59.
7. Herzieningen.
8. *Verbreking* van de uitspraken gedaan door de rechtbanken van het moederland en van de kolonie, en van de uitspraken in laatste instantie gedaan door de consuls in de landen buiten de christenheid. — Zie wet van 25 Maart 1876, artikelen 19 en 20.

L. W. — De strafvonnissen van de Kolonie ontsnappen aan het verhaal.

Het Opperste Gerechtshof neemt kennis van de arresten en vonnissen in hoogsten aanleg uitgesproken, wanneer er wetsovertreding is of verzuim van hetzij wezensvormen, hetzij van die op straffe van nietigheid voorgeschreven. Het is dus bevoegd om al de volgende rechterlijke beslissingen te verbreken :

- a) Al de eindbeslissingen uitgesproken door de burgerlijke, straf- en handelsrechtbanken en door de werkrechtcrsraden;
- b) De arresten van het militair Gerechtshof en de uitspraken der Tuchtraden van de burgerwacht;
- c) De arresten van Hoven van beroep in kieszaken. (Herziening van de kiezerslijsten voor de Wetgevende Kamers, de provincie- en gemeenteraden, de handelsrechtbanken en de werkrechtcrsraden. — Geldigverklaring der verkiezingen van handelsrechters en werkrechtcrs);
- d) De arresten van de Hoven van beroep in fiskale zaken;
- e) De arresten van de Hoven van beroep in militiezaken;

- f) De arresten en uitspraken in hoogsten aanleg in tuchtzaken (rechters, advocaten, notarissen, deurwaarders, enz.) wanneer de beslissing niet eenvoudig een maatregel van inwendige orde is;
- g) Arresten die beslissen over de op ruststelling van onafzethbare rechters.

* * *

Daarbuiten is het Hof van Verbreking nog bevoegd om kennis te nemen van de volgende beslissingen :

9. Arresten van het Rekenhof. — Wet van 29 October 1846, art. 13;
10. Arresten van de Herzieningsraden in militiezaken;
11. Beslissingen van de Bestendige Deputatiën inzake aanwerving van de burgerwacht. — Wet van 8 Mei 1848 en 13 Juli 1853, art. 19.
12. Beslissingen der Bestendige Deputatiën inzake gemeentebelastingen.
13. Beslissingen der Raden van Beroep van de Orde der geneesheeren.

BIJLAGE IV

OVERZICHT VAN DE BESTAANDE ORGANEN VOOR ADMINISTRATIEVE GESCHILLEN.

In een andere bijlage hebben wij de geschillen opgesomd die tot de bevoegdheid van de gewone rechtbanken behooren. Wij geven hier een overzicht van die welke worden aanhangig gemaakt bij de door onze wetten voorziene organismen voor administratieve geschillen — geschillen die zullen worden voorgelegd aan de juridictioneele hoogere controle van den Raad van State.

De « *Revue de l'Administration et du Droit administratif de la Belgique* » (Brussel, 1935), heeft een verslag gegeven van den h. J. LESPÈS, hoogleeraar bij de Universiteit te Brussel, op een studiedag ingericht op 23 April 1934 door zijne Faculteit. Dit verslag draagt voor titel « *Situation actuelle du Contentieux administratif en Belgique* », en is een bijna volledig inventaris van den wettelijken chaos waarop wij elders hebben gewezen. Na de uiteenlopende procedures te hebben opgesomd waarbij administratieve geschillen worden voorgelegd dan eens aan overheden, dan aan politieke korpsen, dan nog aan bijzondere rechtsmachten, en ook aan gewone rechtbanken, doet de auteur opmerken dat er, in de meeste gevallen, geen werkelijk organisme voor geschillen bestaat. De administratieve procedure geschiedt zonder tegenspraak, zonder waarborg van bekendmaking en motiveering. De Bestendige Deputatie komt in de meeste instanties tusschenbeide... zij heeft noch de bevoegdheid, noch de onafhankelijkheid, noch het gezag van een ware rechtsmacht.

* * *

Als organen voor administratieve geschillen moet men eerst vermelden den burgemeester, het College van Burgemeester en Schepenen, den gemeenteraad, den arrondissementscommissaris, den provincieraad, zijn bestendige deputatie en tenslotte, de centrale macht (Koning, Regeering, Ministers al naar het geval.)

In zeer talrijke gevallen kreeg de bestendige deputatie van den Provincieraad juridictioneele bevoegdheid. Zie dienaangaande de provinciewet, artikel 106.

* * *

De arrondissementscommissarissen geven over het algemeen adviezen betreffende de door hen onderzochte zaken. Doch zij beslissen in sommige zaken : aflevering van jacht- en vogelvangstverloven, van paspoorten en leurderskaarten. Zie bovendien de provinciewet, titel X, artikelen 132 tot 140.

De daden van de gemeenteoverheden behooren, wat ons betreft, tot drie categorieën :

- 1° daden voor geen beroep vatbaar;
- 2° daden waarvan in beroep wordt gekomen;
- 3° daden waarvan tweemaal in beroep wordt gekomen.

Anderzijds vindt men een omstandige tabel opgemaakt door den bestuurder van den dienst voor betwiste zaken van een onzer groote steden. Hij wees uw verslaggever erop dat zijn tabel wellicht niet volledig was. De verschillende gevallen zijn over de wetgeving verspreid, en, bij gemis van elken stelselmatigen inventaris, konden sommige gevallen hem ontsnappen.

*
* *
*

Administratieve Centrale Rechtsmachten.

Uw verslaggever heeft gemeend aan al de Ministers de volgende parlementaire vraag te moeten stellen :

« Gelieve mij de volledige en omstandige lijst mede te deelen van de administratieve commissiën of rechtsmachten van elken aard die binnen het kader of onder de leiding van uw departement werken? Gelieve tevens hun bevoegdheid nader te bepalen; mij te zeggen of hun beslissingen voor beroep vatbaar zijn en zoo ja, voor wie of voor welk organisme; mij diegenen op te geven die beslissingen mogen nemen, alsook diegenen die slechts van advies mogen dienen; de gevallen op te sommen waarin hun raadpleging, door den Minister of door zijn ambtenaren, voorgeschreven wordt door een wet of een reglement; met een woord, mij de tabel over te maken van de kern van administratieve rechtsmacht waarover uw departement beschikt. »

Al de Ministers, met uitzondering van dien van Economische Zaken, hebben op deze vraag geantwoord. Op grond van hun gegevens — die wij bij gelegenheid zullen aanvullen — geven wij hier een opsomming van de betwiste zaken afhingende van georganiseerde administratieve rechtsmachten, die *bevoegd zijn om eindbeslissingen te nemen.*

I. — NEGATIEVE ANTWOORDEN.

LANDBOUW :

Het Departement heeft ons geantwoord dat in zijn bestuur geen enkele commissie bestaat waarvan de besluiten den Minister kunnen binden. In zijn hooger aangehaald verslag wijst de h. Lespès er evenwel op dat een bijzondere commissie bevoegd is op het stuk van verbod van abnormale of buitenmatige hakken in bosschen en wouden. (Wet van 28 December 1931.)

BUITENLANDSCHE ZAKEN :

Zelfde antwoord. Wij wijzen evenwel op de commissiën bevoegd inzake vreemde arbeidskrachten.

KOLONIËN :

Antwoord : Nihil, zoo min in Afrika als in den zetel van het Koloniaal bestuur in het moederland.

OPENBAAR ONDERWIJS :

Negatief antwoord.

JUSTITIE :

Zelfde antwoord. Wij wijzen evenwel op het bestaan van de commissiën voor filmkeuring (eerste aanleg en beroep).

OPENBARE WERKEN EN WERKVERSCHAFFING :

Negatief antwoord.

* * *

II. — BEVESTIGENDE ANTWOORDEN.

LANDSVERDEDIGING :

a) Commissie in hooger beroep voor het « Vuurkruis », koninklijk besluit n^r 1275 van 13 Mei 1936;

b) Administratieve Commissie ingesteld krachtens artikel 57 der wet op de militie, de aanwerving en de dienstverplichtingen.

Deze commissie wordt belast met de bepaling van de categorieën miliciens die van actieven dienst worden vrijgesteld in geval van overvloedig contingent;

c) Hoogere Commissie voor beroep inzake pensioenen en militaire tegemoetkomingen;

d) Bijzondere commissie voor de toepassing der wet van 13 Mei 1929;

e) Bijzondere commissie voor de toepassing der wet van 21 Juli 1930.

Deze bijzondere commissiën hebben alleen opdracht, overeenkomstig de onderscheidene wetten waarbij zij worden opgericht, uitspraak te doen in geval van twijfel of betwisting inzake rechten op pensioensverhoogen bij deze wetten voorzien.

FINANCIËN :

Provinciale commissiën voor burgerlijke pensioenen, opgericht bij de wet van 17 Februari 1849, artikel 3. In hoogsten aanleg doen zij uitspraak over de ziekten en lichaamsgebreken der verschijnenden.

* * *

Uw verslaggever meent het antwoord van het Departement te moeten aanvullen door de vermelding van de *Bankcommissie* opgericht bij koninklijk besluit n^r 185 van 9 Juli 1935, op de controle der banken en het regime der uitgften van titels en waarden (artikelen 35 en volgende).

* * *

Blijkens een ministerieel besluit van 22 November 1935, is het de Bankcommissie die de revisors aanneemt en oppermachtig uitspraak doet over de titels, de ervaring en de moraliteit van de kandidaten (beslissingen zonder beroep en die niet moeten worden beredeneerd).

Het is ook zij die op ieder oogenblik de aanneming kan intrekken wanneer zij oordeelt dat de bij het reglement vereischte voorwaarden niet meer vervuld zijn.

De Bankcommissie maakt de lijst op van de als dusdanig erkende banken. Zij machtigt op straffe van nietigheid de versmelting van de banken. Inzake inschrijvingen op de lijst bestaat er recht van beroep bij den Minister van Financiën ten bate der uitgeschakelde instellingen.

BINNENLANDSCHE ZAKEN EN VOLKSGEZONDHEID :

Antwoord : hogere militieraad; militieraden; herzieningsraden.

N. B. — Daar de beslissingen van deze administratieve rechtscolleges krachtens de wet worden onderworpen aan de controle van het Hof van Verbreking, zullen zij natuurlijk ontsnappen aan de controle van den Raad van State. Hetzelfde geldt voor de vonnissen van den Raad van Beroep van de Orde der geneesheeren, die niet vermeld was in het antwoord.

VERKEERSWEZEN, P. T. T. EN N. I. R. :

Raad van bestuur (inzake signalement van het personeel).

N. B. — Dit rechtscollege bestaat in al de departementen krachtens het statuut van het Staatspersoneel :

Beheerscommissie van de Kas der Arbeiders;

Administratieve gezondheidsdienst;

Keurraad van P. T. T.;

Commissie van beroep voor het vervoer van zaken door middel van auto-voertuigen (dienst van het vervoer langs de baan);

De beslissingen van dit organisme die strooken met deze van den dienst van het vervoer langs de baan, zijn uitvoerbaar;

Commissie voor oplevering van papier, drukwerk, kantoorbehoeften, enz.

Raad voor maritiem onderzoek;

Beheerraad van de rol der marine;

Commissie van beroep der hulp- en verzorgingskas ten bate der zeelieden varende onder Belgische vlag;

Bestendig Comité van de Schelde;

Commissie voor schadeloosstelling inzake luchtvaartdienstbaarheden.

* *

Wij wijzen er op dat de Commissie van beroep bij den dienst van het vervoer langs de baan uitspraak doet op bescheiden (zooals vele administratieve rechtscolleges). Zij hoort den persoon die beroep aantekent *indien zij het goedvindt* en in dit geval mag hij zich laten bijstaan. Het recht van verdediging is dus niet behoorlijk ingericht.

* *

Ter aanvulling van de door het Departement verstrekte inlichtingen, voegen wij er bij dat er te Antwerpen een *Prijsgerecht* bestaat dat uitspraak doet zonder beroep, indien de waarde van het geschil niet méér bedraagt dan 20,000 frank. Boven dit bedrag wordt het beroep aanhangig gemaakt bij het Hof van beroep te Brussel dat uitspraak doet alle Kamers vereenigd.

Indien het Internationaal Prijzenhof ingesteld bij artikel 3 der Overeenkomst van Den Haag, van 18 October 1907, tot stand komt, dan is het bij dit Hof dat de beroepen aanhangig zullen gemaakt worden. Uit hetgeen voorafgaat blijkt dat de Raad van State geen controle zal hebben over de beslissingen van het Prijsgerecht, ofschoon het een administratief rechtscollege geldt, en ofschoon het Hof van Verbreking niet bevoegd is om de arresten ervan te censureren. Er zou een bijzondere wet noodig zijn om er anders over te beslissen.

ARBEID EN SOCIALE VOORZORG :

Voorzorgsfonds ten bate der slachtoffers van beroepsziekten.

N. B. — Verhaal bij den vrederechter en derhalve onbevoegdheid van den Raad van State.

Algemeene Raad van den Nationalen Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkverschaffing;

Klachtencommissiën en provinciale commissiën van beroep inzake werkloosheid;

Commissie voor verhaal (zelfde zaken).

N. B. — Dit rechtscollege doet uitspraak in rechte en zijn beslissingen zijn definitief behoudens herziening wegens een nieuw feit; maar het spreekt vanzelf dat na de oprichting van den Raad van State, deze zijn hoogere controle zal kunnen uitoefenen over bedoelde beslissingen;

Commissie voor de thuisarbeiders;

Vaste commissie der werklozenkassen;

Commissie voor invorderingen (inzake werklozensteun);

Geneeskundige commissiën (verzekerde werklozen).

N. B. — Wijzen wij erop dat de Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling soms uitspraak doet zonder beroep; dit is o.m. het geval inzake uitsluiting van de diamantbewerkers van het voordeel der vergoedingen wegens werkloosheid en van den werklozensteun. (Zie koninklijk besluit van 10 December 1938, artikel 3). Dit sluit natuurlijk niet de controle van den Raad van State uit;

Paritaire medisch-mutualistische provinciale commissiën;

Sub-Commissie belast met het vaststellen van de normale prijzen der pharmaceutische producten te leveren aan de mutualiteiten en met het nagaan van de toepassing daarvan;

Commissie belast met het toezicht over de uitgifte van het gezondheidsboekje door den Nationalen Bond voor Preventieve Geneeskunde alsmede over de andere bedrijvigheden toevertrouwd aan deze vereeniging zonder winstoogmerken bij artikel 2 van het ministerieel besluit van 27 November 1936;

Klachtencommissie bij de werklozenfondsen, provinciale commissiën van beroep, met verhaal bij den Raad van Beheer van het Nationaal Crisisfonds;

Hoogere Raad der Pensioenen voor Bedienden;

Commissiën gelast uitspraak te doen over de toekenning, de wijziging, en de intrekking van den ouderdomsrentebijslag, enz. (Gewestelijke commissiën van beroep, hogere commissie van beroep voor ouderdomspensioenen).

N. B. — Merken wij op dat bij de Hoogere Commissie enkel een verhaal van den Minister aanhangig kan worden gemaakt en dat zij uitspraak doet op bescheiden.

*
* *

MIJNRAAD :

De Ministerieele antwoorden maakten er geen melding van. Het geldt evenwel een administratief korps dat in zekere zaken rechtsbevoegdheid bezit.

Hij regelt de geschillen die bestaan tusschen de onderscheidene aanspraakmakers op een concessie.

De Regeering kan geen concessie verleenen aan een aanvrager die aan de Regeering niet zou zijn aangeduid geworden door den Mynraad.

In geval van verklaring van openbaar nut voor het aanleggen van verkeerswegen voor de mijnen, beslist de Mynraad of er aanleiding toe bestaat een dienstbaarheid op te leggen aan een eigenaar van den bovengrond.

Ten slotte, een zonderlinge toestand die moeilijk kan worden uitgelegd : De Mynraad is het rechtscollege, ingesteld bij de wetten van 31 Maart 1898 en van 3 Augustus 1924, om uitspraak te doen over de geldigheid van de oprichting der beroepsverenigingen.

BIJLAGE N^r V.

DADEN VAN DE GEMEENTEOVERHEDEN, GERANGSCHIKT IN DRIE REEKSEN, IN VERBAND MET HET THANS DOOR DE WETTEN VOORZIEN HOOGER BEROEP.

Het valt op te merken dat de bevoegde hoogere overheden veranderlijk zijn in geval van hooger beroep. Meestal moeten Koning of Bestendige Deputatie optreden. Soms zijn het de rechtbanken of nog andere instellingen. De wetten op de tabel aangeduid zullen, voor elk geval, toelaten de bevoegde overheid te bepalen.

I.— *Daden zonder beroep.*

1. Politiedaden van den burgemeester (namelijk slooping van gebouwen die dreigen in te storten) : Gemeentewet, art. 90 (slot).
Politieverordeningen voor dringende gevallen : Gemeentewet, art. 94.
2. Politiereglementen (van den gemeenteraad) : Gemeentewet, art. 78.
3. Ontucht (huizen, personen) : Gemeentewet, art. 96.
4. Politie van de vertooningen : Gemeentewet, art. 97.

L. W. — Op te merken valt dat bedoelde daden *nochtans door den Koning nietig verklaard kunnen worden*, zoo de voorwaarden van *artikel 87* der Gemeentewet vervuld zijn.

II. — *Daden vatbaar voor een enkel verhaal.*

1. Genot van gemeentegoederen : Gemeentewet, art. 77, 1°.
2. Vruchten en houthak der gemeente : Gemeentewet, art. 77, 2°.
3. Verkoopingen, ruilingen en dadingen betreffende zekere roerende zaken : Gemeentewet, art. 77, 3°.
4. Klauwengang en stoppelweide : Gemeentewet, art. 77, 4°.
5. Vergeldingstaxes : Gemeentewet, art. 77, 5°.
6. Buurtwegen : Gemeentewet, art. 77, 6°.
7. Gemeentegebouwen : Gemeentewet, art. 77, 7°.
8. Begrootingen : Gemeentewet, art. 77, 8°.
9. Rekeningen : Gemeentewet, art. 77, 9°.
10. Kwijtscheldingen aan de pachters en aannemers *op gronden van billijkheid* Gemeentewet, art. 82.
11. Rooilijnen (zie tabel III, n^r 15). (Het betreft hier de kleine wegen) : Gemeentewet, art. 90, 7°.

12. Schorsing van politiecommissarissen : Gemeentewet, art. 123.
13. Schorsing en afzetting van adjunct-commissarissen : Gemeentewet, art. 124/127bis.
14. Schorsing en afzetting van veldwachters : Gemeentewet, art. 129.
15. Dringende uitgaven : Gemeentewet, art. 143/147.
16. Bijzondere geschillen : Gemeentewet, art. 149/152.
17. Kiezerslijsten : koninklijk besluit 12-8-1928, art. 32s, 46s, 71s.
18. Militie : Koninklijk besluit 5-3-1929, art. 70, 19s, 22s, 44s.

L. W. — Bij weigering van goedkeuring in de gevallen 1 tot 9 kunnen d gemeenten echter in beroep gaan bij den Koning. (Zie Gemeentewet, art. 77, na n^r 10).

III. — *Daden vatbaar voor twee verhalen.*

1. Vervreemding, dading, ruiling van onroerende goederen (meer dan 50,000 frank waard) : Gemeentewet, art. 76, 1°.
2. Erfpachten : Gemeentewet, art. 76, 1°.
3. Leeningen en vestiging van hypotheken. (Leeningen : koninklijk besluit 9-3-1935) : Gemeentewet, art. 76, 1°.
4. Verdeeling van onverdeelde onroerende goederen : Gemeentewet, art. 76, 1°.
5. Bepaling van in de gemeente te heffen tol- en doorgangsrechten : Gemeentewet, art. 76, 2°.
6. Aanneming van schenkingen en legaten : Gemeentewet, art. 76, 3°.
7. Aankopen van onroerende goederen : Gemeentewet, art. 76, 4°.
8. Gemeentebelastingen. (Enkele taxes : koninklijk besluit 9-3-1935) : Gemeentewet, art. 76, 5°.
9. Verkoop van onbebouwd land en bosschen : Gemeentewet, art. 76, 6°.
10. Hoofdwegen en algemeene rooiplannen : Gemeentewet, art. 76, 7°.
11. Bepaling van de wedden der gemeentebedienden : Wet van 21-12-1927, art. 13.
12. Afzetting en schorsing van gemeentebedienden. (Wet van 30-7-1903) : Gemeentewet, art. 85.
13. Afschaffing van bedieningen. (Wet van 30-7-1903) : Gemeentewet, art. 86, 93.
14. Akten « die buiten de bevoegdheid vallen of het algemeen belang krenken » : Gemeentewet, art. 87, 94.
15. Rooilijnen (hoofdwegen) : Gemeentewet, art. 90, 7°.
16. Toelating om te bouwen : Gemeentewet, art. 90, 8°.
17. Benoeming, schorsing, ontslag van den gemeentesecretaris : (Wet van 30-7-1903) : Gemeentewet, art. 109.
18. Benoeming, schorsing, ontslag van den gemeenteontvanger : Gemeentewet : art. 114 tot 116, 122.
19. Benoeming, schorsing, ontslag van de onderwijzers : koninklijk besluit 25-10-1921, art. 25.

20. Verplichte uitgaven die verschillende gemeenten aanbelangen : Gemeentewet, art. 132.
21. Verplichte uitgaven. (Inschrijving van ambtswege door de B. D.) : Gemeentewet, art. 133.
22. Inning van de gemeentebelastingen : (Wet van 29-4-1819) : Gemeentewet, art. 138.
23. Begrotingen en rekeningen : Gemeentewet, art. 141.
24. Gevaarlijke, hinderlijke, ongezonde inrichtingen : koninklijk besluit 10-8-1933, art. 15, 26.
25. Niet bevaarbare waterlopen : wet van 7-5-1877, art. 19 tot 23.
26. Domicilie van onderstand en terugbetalingen : wet van 27-11-1891, art. 23.
27. Intercommunale ziekenhuizen : wet van 6-8-1897, art. 9.
28. Nieuwe of verbreedde openbare wegen : wetten 1844/1897/1914, art. 8.
29. Buurtwegen : wet van 10-4-1841, art. 23s.
30. Krankzinnigen : Wetten 1850/1873, art. 1 en 25 : Gemeentewet, art. 95.
31. Gebouwen en landschappen : Wet van 7-8-1931, art. 1 tot 7.
32. Schouwburgzalen : Koninklijk besluit van 30-7-1935, art. 59 tot 62.
33. Stoomketels en -machines : Koninklijke besluiten van 28-3-1919 en 1-3-1926, art. 3 tot 8.
34. Tramwegen : Wet van 9-7-1875, art. 2.
35. Autobussen en trolleybussen : wet van 21-3-1932, art. 3.
36. Mijnen : Koninklijk besluit van 15-9-1919, art. 25.
37. Electriciteitsvergunningen : Wet van 10-3-1925, art. 8.

L. W. — Nochtans, voor de gevallen 1 tot 10, volstaat de goedkeuring door de Bestendige Deputatie in sommige voorwaarden, d. w. z. wanneer een zekere waarde of bedrag niet overschreden wordt (zie Gemeentewet, art. 76).

BIBLIOGRAPHIE.

Lijst van de juridische studiën en werken die de verslaggever geraadpleegd heeft en die de grondige studie van het ontwerp kunnen vergemakkelijken.

1° ALGEMEENE WERKEN.

- BOURQUIN (M.). — *La protection des droits individuels contre les abus de pouvoir de l'autorité administrative en Belgique.* — Bruxelles, Bruylant, 1912.
- CENTRE D'ÉTUDES POUR LA RÉFORME DE L'ÉTAT. — *La réforme de l'Etat.* — Bruxelles, 1937, rue Ravenstein, 60.
- COLIN (J.-P.). — *Répertoire général de la jurisprudence congolaise.*
- DE BEYRE (G.). — *La responsabilité de la puissance publique en France et en Belgique.* — Paris, SIREY, 1936.
- DUEZ (P.). — *La responsabilité de la puissance publique (en dehors du contrat).* Paris, Dalloz, 1938.
- DUGUIT (L.). — *Traité de droit constitutionnel.* — 1re édition, Paris, Fontemoing, 1911, 2 vol.; 2e édition, Paris, Boccard, 1921-1925, 5 volumes.
- ERRERA (P.). — *Traité de droit public.* — Paris, Giard et Brière, 1re édition, 1909; 2e édition, 1918.
- GIRON (A.). — *Du contentieux administratif en Belgique.* — Bruxelles, Weissenbruch, 1857.
- HAURIOU (M.). — *Précis de droit administratif et de droit public.* — 10e édition, Paris, SIREY, 1921; 11e édition, Paris, SIREY, 1927.
- JÈZE. — *Les principes généraux du droit administratif.* — Paris, Giard, 3e édition, 1926-1934.
- LAFERRIÈRE (J.). — *Cours de contentieux administratif* : 1° Droit administratif (contentieux), 1931-1932; 2° Droit administratif (recours contentieux), 1932-1933.
- MARCO (R.). — *La responsabilité de la puissance publique.* — Paris, SIREY, et Bruxelles, Veuve Ferdinand Larcier, 1911.
- MOUREAU (Léon). — *L'institution du recours pour excès de pouvoir en Belgique.* — Bruxelles, Bruylant, 1938.
- OCKRENT (Roger). — *Concours universitaire 1936-1938.* Mémoire sur la possibilité d'utiliser en Belgique la jurisprudence du Conseil d'Etat français.
- ORBAN (O.). — *Manuel de Droit administratif notarial,* 2e édition. — Namur, Godenne, 1913.
- ORBAN (P.-M.). — *La responsabilité des pouvoirs publics devant la doctrine et la jurisprudence belges.* — Paris, de Boccard, 1931.
- PICARD (E.). — *Pandectes belges. — Les juridictions administratives.* — Tome IV, 1880. — *De la confection vicieuse des lois en Belgique et des moyens d'y remédier.* — Bruxelles, Larcier, 1881, 2e édition.
- SIAO (King-Fang). — *L'évolution constitutionnelle de la Chine.* (Dissertation présentée à l'Université de Bruxelles pour l'obtention du doctorat spécial en Droit,) 1938.

- SPEYER (H.). — *La réforme de l'Etat en Belgique*. — Bruylant, 1927, Bruxelles.
- SPEYER (H.). — *Corporatisme ou parlementarisme réformé ?* — Bruxelles, Bruylant, 1935.
- VAUTHIER (M.). — *Précis de droit administratif de la Belgique*. — Bruxelles, Larcier, 1928. — Nouvelle édition, complétée par Marcel VAUTHIER, 1937.
- VELGE (H.). — *L'Institution d'un Conseil d'Etat en Belgique*. — Société d'études morales, sociales et juridiques, 1930.
- VELGE (H.). — *Y a-t-il lieu de créer une Cour de Contentieux en Belgique ?* — Mémoire couronné par l'Académie royale de Belgique. — Bruxelles, 1935.
- WODON (L.). — *Le contrôle juridictionnel de l'Administration et la responsabilité des services publics en Belgique*. — Bruxelles, Lamertin, et Paris, Rivière, 1920.
- WODON (L.). — *Du recours pour excès de pouvoir devant la Constitution belge*. — Communication à l'Académie royale, en séance du 5 décembre 1938. (Bulletin.)

2° BROCHURES, ARTIKELLEN, NOTA'S OVER RECHTSPRAAK.

- BAAR (A.). — *Réforme du Contentieux en matière fiscale*. (*Revue de l'Administration*, 1935).
- CUVELIER (F.). — *Technique de l'arbitraire, ou le « Statut » des étrangers en Belgique*. — Larcier, 1939.
- DE COSTER (H.). — *De oprichting van een rechterlijke Raad van State*. — Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel, 1935.
- ERRERA (P.). — « Pour nos libertés ». — *Journal des Tribunaux*, 1910.
- ERRERA (P.). — « L'indépendance des pouvoirs en Belgique ». — *Revue de l'Institut belge de droit comparé*, 1936, pp. 99 et ss.
- HOMMEL (L.). — « Le Conseil d'Etat luxembourgeois ». — *Journal des Tribunaux*, 12 décembre 1937.
- LAFERRIÈRE (J.). — « Le recours contre le silence de l'Administration ». — *Revista de Drept public*, 5e année, n°s 3-4, Bucarest, 1931.
- LAFERRIÈRE (J.). — « Le régime administratif français. » — *Revista de Drept public*, Bucarest, 1933.
- LECLERCQ (M.). — « Un chapitre du droit constitutionnel des Belges ». — *Mémoire de l'Académie de Belgique*, t. XXVII et XXXI; *Belgique Judiciaire*, 1889.
- LECLERCQ (P.). Procureur général. — Avis, *Pasic.*, 1920, I, 193.
- LECLERCQ (P.). — « Propos constitutionnels ». — *Belgique Judiciaire*, 1929, col. 161.
- LESPEL (J.). — « Situation actuelle du Contentieux administratif en Belgique ». — *Revue de l'Administration*, 1935.
- MATTON. — « La Cour des Comptes et le problème du Contentieux administratif ». — *Revue de l'Administration*, 1935.

- MEYERS (Baron A.), Procureur général honoraire. — « La Compétence des tribunaux et l'Administration ». — Discours prononcé à la rentrée de la Cour d'appel de Liège, 1er octobre 1921. — Bruxelles, 1921.
- MOUREAU (L.). — « Deux incidents montrant les dangers de la pratique du Ministre-juge ». — *Belgique judiciaire*, 1934, col. 161.
- MOUREAU (L.). — « La position de la doctrine belge à l'égard du principe de la séparation des pouvoirs. — *Mélanges Mahaim*, t. II, page 207, 1935.
- MOUREAU (L.). — « L'article 108, 5°, de la Constitution et la proposition de loi portant création d'une Cour du Contentieux administratif. — *Revue de l'Administration et du Droit administratif de la Belgique*, 1935.
- MOUREAU (L.). — « Le Statut des Fonctionnaires ». — Extrait de la *Belgique judiciaire*. — 1 brochure, éditée par Bruylant, à Bruxelles.
- REMY (F.). — « L'Institution d'un Conseil d'Etat en Belgique ». (Extrait de la revue *Le Flambeau* (Bruxelles) de Noël 1930). — Etude traitant des droits administratifs des officiers de l'armée.
- Revue de l'Administration et du Droit administratif de la Belgique*. — Bruxelles, 1935. Le Contentieux administratif, Journée d'études de l'Université de Bruxelles, 23 avril 1934.
- SIAO (King-Fang), Doctor. Secretaris van de Chineesche Ambassade in België. — « Exposé historique et analytique de la théorie des Cinq Pouvoirs en Chine. » — *Revue de l'Université de Bruxelles*, n° 2, décembre 1938-janvier 1939.
- Union interparlementaire, XXXIVe Conférence, La Haye, 1938. — Documents et résolutions. — Genève, Bureau interparlementaire, 6, rue Constantin.
- VELGE (H.). — « L'octroi d'une compétence juridictionnelle au Conseil d'Etat est-il contraire à notre Constitution ? » — *Annales de droit et de sciences politiques*. — Louvain, 1937.

WETSONTWERP TOT INSTELLING VAN EEN RAAD VAN STATE.

Tekst overgemaakt door de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

EERSTE ARTIKEL.

Voor België en Belgisch-Congo bestaat een Raad van State, omvattende een Afdeling voor Wetgeving (Afdeling Wetgeving) en een Afdeling voor Administratieve Zaken (Afdeling Administratie).

EERSTE TITEL.

Afdeling Wetgeving.

ART. 2.

De Afdeling Wetgeving dient van gemotiveerd advies over den tekst van alle ontwerpen, voorstellen van wet en amendementen op deze ontwerpen en voorstellen, die bij haar door den Voorzitter van een der Wetgevende Kamers of door den Eerste-Minister zijn aanhangig gemaakt.

Zij dient eveneens van advies over den tekst van alle voorontwerpen, ontwerpen van decreten, van besluiten en van reglementen, die bij haar door den Eerste-Minister zijn aanhangig gemaakt.

Tekst voorgesteld door de Commissiën van Justitie en van Binnenlandsche Zaken van den Senaat.

EERSTE ARTIKEL.

Als hiernaast.

EERSTE TITEL.

Afdeling Wetgeving.

ART. 2.

De Afdeling Wetgeving dient van gemotiveerd advies over den tekst van alle ontwerpen, voorstellen van wet en amendementen op deze ontwerpen en voorstellen, die bij haar door den Voorzitter van een der Wetgevende Kamers zijn aanhangig gemaakt.

Buiten de gevallen van hoogdringendheid en de ontwerpen van begrotingswetten uitgezonderd, onderwerpen de Ministers aan het gemotiveerd advies van de afdeling den tekst van alle voorontwerpen van wetten, ontwerpen van decreten of van

Toelichting en aanvullende opmerkingen.

Onder Belgisch-Congo verstaat men in dezen tekst niet alleen onze kolonie in Afrika maar ook de gebieden onder ons mandaat.

De Ministers moeten het advies van den Raad van State inwinnen, maar zij zijn niet verplicht het te volgen. Trouwens, wat de wetten betreft, blijven de Kamers natuurlijk vrij de teksten die hun voorkeur wegdragen, aan te nemen.

Onder besluiten verstaat men de koninklijke en ministerieele besluiten. De koninklijke besluiten getroffen krachtens bijzondere machten of kaderwetten vallen onder de toepassing van het artikel.

De Raad van State heeft dus geen-
lei recht van initiatief.

Deze tekst houdt rekening met de wijzigingen die verder zullen worden voorgesteld alsook met de mogelijke latere uitbreiding van de bevoegdheid van den Raad van State, zoowel op het stuk van advies als van administratieve geschillen.

organieke en reglementaire uitvoeringsbesluiten. Het advies wordt gehecht aan de memorie van toelichting van de wetsontwerpen alsmede aan de verslagen aan den Koning.

De Ministers mogen het gemotiveerd advies van de afdeling aanvragen over alle wetsvoorstellen alsmede over alle amendementen op ontwerpen of voorstellen van wet.

ART. 3.

De Eerste-Minister, enz...
(ongewijzigd).

TITEL II.

Afdeling Administratie.

ART. 4.

De Afdeling Administratie dient van gemotiveerd advies of doet uitspraak bij wijze van arresten in de gevallen voorzien bij deze wet en de bijzondere wetten.

ART. 3.

De Eerste-Minister kan de Afdeling Wetgeving belasten met het opmaken van den tekst van voorontwerpen van wetten, van decreten, van besluiten, van reglementen of van amendementen, waarvan de stof en het voorwerp door hem worden vastgesteld.

TITEL II.

Afdeling Administratie.

ART. 4.

De Afdeling Administratie dient van gemotiveerd advies in de bij hoofdstuk I van dezen titel voorziene gevallen. Zij doet uitspraak bij wijze van arresten in de gevallen voorzien bij hoofdstuk II.

EERSTE HOOFDSTUK.

Gemotiveerde adviezen.

ART. 5.

De afdeling wordt enkel geraadpleegd en dient slechts van advies over de moeilijkheden en geschillen, waarvan de oplossing of de beslechting tot de bevoegdheid der uitvoerende macht behoort.

ART. 6.

De ministers mogen aan het advies der Afdeling Administratie onderwerpen alle zaken en aangelegenheden van administratieve aard, met uitzondering van deze bedoeld bij artikel 15.

Zij mogen, onder meer, dit advies inwinnen omtrent :

1° De beroepen, welke de gemeenten bij den Koning openstaan krachtens artikel 77 der gemeentewet, voor zover het gaat over onthouding van goedkeuring aan de beslissingen over de punten, bedoeld bij 2°, 4° en 6° van genoemd artikel;

2° De beroepen en beslissingen aan den Koning onderworpen krachtens de artikelen 88, 132, 150, 151 en 152 van de Gemeentewet;

EERSTE HOOFDSTUK.

Gemotiveerde adviezen.

ART. 5.

De Afdeling, enz...
(Ongewijzigd.)

ART. 6.

De ministers, enz..., van administratieve aard welke niet betwist worden.

Het overige van artikel 6 moet wegvallen.

Zoo ook artikel 7.

Eveneens de artikelen 8 tot en met 14.

Onder betwiste zaken dienen voor de toepassing van artikel 6 verstaan de zaken die hangende zijn bij den Raad van State, of bij een lager administratief rechtscollege.

De handhaving van het stelsel der adviezen, zooals was voorzien bij de artikelen 6 en 7 ware onlogisch van het oogeblik dat de dienst van betwiste zaken, aangebracht voor vernietiging, wordt ingesteld. Men kan de beroepen voor betwiste zaken, die in België bestaan, laten voortbestaan, onder voorbehoud dat zij worden verbeterd en samengeordend, in de toekomst, door partikuliere wetten, op voorwaarde dat er een hooger rechtscollege, een soort Hof van Verbreking voor administratieve zaken, worde ingesteld, dat het recht zal hebben censuur uit te

3° De aanvragen aan de Regeering gedaan krachtens artikel 16, alinea 2, van de wet van 10 Maart 1925 betreffende de electriciteitsvoorziening, en over de beroepen bij den Koning en de beslissingen door den Koning te nemen krachtens de artikelen 7, alinea 3; 8, alinea's 4 en 5, en artikel 11, alinea 1, van gezegde wet;

4° De vorderingen om vergoeding tot den Staat, de Provinciën en de Gemeenten gericht wegens bestuurlijke dienstfouten, telkens de Grondwet en de wetten den eischer geen rechtsingang verleenend;

5° De klaag- of bezwaarschriften, gesteund op het uitblijven of de laattijdigheid der beslissing, welke een administratieve overheid krachtens de wetten en reglementen te nemen heeft;

6° De moeilijkheden betreffende de onderscheidenlijke bevoegdheid van de ministerieele departementen of deze van de overheden der provinciën, gemeenten of openbare instellingen;

7° De aanvragen tot intrekking, wegens onbevoegdheid, overschrijding of afwending van macht, of wegens niet-nakoming der wettelijke vormen, van een door den Koning genomen besluit of reglement;

8° Op de aanvragen tot vernietiging, door den Koning, wegens onbevoegdheid, overschrijding of afwending van

oefenen op al de beslissingen van betwiste administratieve zaken krachtens zijn recht van nietigverklaring. Dit laatste zal verder in het ontwerp worden omschreven.

De afschaffing van het grootste gedeelte van artikel 6 en van artikel 7 in zijn geheel, geeft aanleiding tot het wegvallen van de artikelen 8 tot en met 14. Deze artikelen richten het stelsel in van de « adviezen » van hetwelk wij oordeelen dat moet worden afgezien ten bate van den dienst voor geschillen aangebracht voor nietigverklaring.

Het 6° van artikel 6 was toepasselijk op de geschillen van bevoegdheid onder besturen, welke geschillen wij verder zullen voorstellen te doen *bestechten* door den Raad van State. (Art. 8 nieuw.)

Ten slotte, zal de dienst der betwiste zaken aangebracht voor vergoeding, die was ingericht onder den uitsluitenden vorm van advies door het 4° van artikel 6, anders worden geregeld door de nieuwe artikelen 7 en 9, al. 2.

macht of wegens niet-naleving van de door de wet, een decreet of een koninklijk besluit vastgestelde vormen, van een besluit of een reglement, genomen door een Minister, door een hem hiërarchisch ondergeschikt ambtenaar of door een provinciegouverneur;

9° Op de aanvragen tot vernietiging, door den Koning, wegens onbevoegdheid, overschrijding of afwending van macht of wegens niet-naleving van de door de wet, een decreet, een koninklijk besluit, een ministerieel besluit of een verordening vastgestelde vormen, van een verordening, een besluit of een reglement genomen door den Gouverneur-Generaal der Kolonie of een ander koloniaal gezag;

10° Op de beroepen of aanvragen tot vernietiging, door den Koning, wegens onbevoegdheid, overschrijding of afwending van macht of wegens niet-nakoming van de wettelijke vormen, van een besluit of een reglement genomen door een provinciale of gemeentelijke overheid of door de onder de provinciën en gemeenten ressorteerende inrichtingen.

ART. 7.

De bevoegde Minister moet het advies der Afdeling Administratie inwinnen omtrent :

ART. 7.

De afdeling administratie neemt kennis, in de gevallen dat er geen ander bevoegd rechtscollege bestaat, van de

Artikel 7 (nieuw) stelt den dienst voor geschillen inzake vergoeding in. Zooals men weet zijn de gewone rechtbanken enkel bevoegd om de betwis-

1° De beroepen op den Koning, voorzien bij artikel 13 van de wet van 21 December 1927, betreffende de beroepsklerken, technici, agenten van politie en over 't algemeen al de bedienden der gemeenten en daaraan ondergeschikte besturen;

2° De beroepen op den Koning en de voorstellen van door den Koning te nemen beslissingen, voorzien bij artikel 25 der wet tot inrichting van het lager onderwijs;

3° Alle ontwerpen van beslissingen tot terugstelling in graad, ongevraagd ontslag of afzetting van Rijksambtenaren;

4° De ontwerpen van beslissingen, betreffende de Rijksambtenaren, tot inhouding van wedde, overplaatsing, disciplinaire schorsing, weddeverlaging of als tuchtstraf beschouwde geldelijke schadeloosstelling, telkens wanneer bij het definitieve ontwerp van beslissing een zwaardere straf voorzien is dan die in het advies van den Raad van Beroep aangegeven;

5° De voordrachten tot het stellen op non-activiteit van de Rijksambtenaren wegens ambtsopheffing of wegens ambtsontheffing in het belang van den dienst, wanneer deze maatregelen een individueel karakter dragen en de voordrachten tot ambtsneerlegging door Rijksambtenaren wegens

aanvragen om vergoeding betreffende het herstel van een buitengewone schade voortvloeiende uit een maatregel getroffen of gelast door den Staat, de provincie of de gemeente, hetzij dat de uitvoering er van normaal is geweest hetzij dat zij gebrekkig is geweest, of werd vertraagd. De afdeling administratie doet in billijkheid uitspraak bij wijze van bereendeerd advies, met inachtneming van al de omstandigheden van openbaar en privaat belang.

De vraag om advies is enkel ontvankelijk nadat de Staat, de provincie of de gemeente geheel of gedeeltelijk een verzoekschrift om vergoeding heeft verworpen of heeft verwaarloosd gedurende zestig dagen daarover uitspraak te doen.

Het advies wordt gegeven binnen den termijn die zal worden bepaald bij koninklijk besluit. Het wordt openbaar gemaakt en aan de belanghebbers medegedeeld. Evenwel kan de afdeling administratie beslissen enkel het beschikkend gedeelte van het advies openbaar te maken en mede te deelen, bijaldien zij mocht oordeelen dat het algemeen belang zulks gebiedt. De beslissingen der overheden, betreffende de zaken omtrent dewelke de afdeling administratie advies heeft uitgebracht bij toepassing van dit artikel, slaan uitdrukkelijk op dit

tingen te beslechten in verband met de burgerlijke en de politieke rechten. Zij zelf interpreteren in dit opzicht de grondwet en de wetten en bepalen aldus den kring hunner bevoegdheid. Deze van den Raad van State op gebied van vergoeding, zal dus van residuair aard zijn. Dit hoogerrechtcollege zal enkel adviezen uitbrengen, behoudens in de gevallen die zullen voorzien worden in de 2de alinea van artikel 9 (nieuw).

advies en geven er de beteekenis van aan.

onherroepelijk vastgestelde beroeps-onbekwaamheid;

6° De beroepen op den Koning, voorzien bij artikel 11 van de wet van 3 Augustus 1919, aangevuld bij de wetten van 21 Juli 1924 en 28 December 1931, waarbij den verminkten, strijders, gemobiliseerden, enz., de toegang tot de openbare ambten en betrekkingen vergemakkelijkt wordt;

7° De beslissingen te nemen door den Koning krachtens artikel 87 der Gemeentewet wegens overschrijding van macht of schending der wet;

8° Alle gevallen waarin deze verplichting bij een decreet aan den Minister van Koloniën is opgelegd.

ART. 8.

Ieder belanghebbende mag, bij verzoekschrift aan den Raad van State, gesteld onder de voorwaarden, in de vormen en binnen de tijdsbestekken bij koninklijk besluit te bepalen, bij de Afdeling Administratie aanhangig maken, de moeilijkheden, aanvragen, reclamaties, klachten en beroepen, bedoeld bij lid 2 en volgende van artikel 6, zoomede bij artikel 7.

ART. 9.

Tenzij de Regeering haar de zaak reeds heeft aanhangig gemaakt, deelt

Wel te verstaan moeten de overheden er zich bij bepalen het advies van den Raad van State weer te geven, *zonder het te interpreteeren*, door de strekking ervan in herinnering te brengen.

de Afdeling Administratie, na de ontvankelijkheid van het verzoekschrift te hebben geconstateerd, voor kennisgeving afschrift daarvan mede aan den bevoegden Minister; deze onderwerpt het dossier der zaak aan de Afdeling, binnen den tijd bij koninklijk besluit te bepalen.

ART. 10.

De belanghebbenden die, hetzij een aanvraag of een bezwaarschrift bij de Regeering, hetzij het verzoekschrift voorzien bij artikel 8 ingediend hebben, worden door de Afdeling Administratie, naar de vormen en binnen den tijd bij Koninklijk besluit te bepalen, aangezocht de middelen tot staving hunner aanvraag schriftelijk voor te brengen; zij mag elken belanghebbende oproepen en hooren; zij mag de bevoegde ministers om inlichtingen verzoeken; zij hoort, op verzoek van laatstgenoemden, deze afgevaardigden, in welk geval zij de belanghebbenden er van verwittigt, dat zij het recht hebben door haar te worden gehoord.

De belanghebbenden mogen bijgestaan worden onder de voorwaarden bij Koninklijk besluit te bepalen.

ART. 11.

De Afdeling Administratie brengt hare adviezen uit, binnen den tijd bij

Koninklijk besluit te bepalen. Na verloop van dezen tijd, behoeft niet langer op deze adviezen te worden gewacht.

De adviezen worden publiek gemaakt en medegedeeld aan de belanghebbenden die, hetzij een aanvraag of een bezwaarschrift volgens artikel 8 ingediend hebben, tenzij de Afdeeling oordeelt dat zulks strijdt met het algemeen belang.

Aan die bevoegde overheden wordt ten spoedigste van de adviezen schriftelijk kennis gegeven.

ART. 12.

In de beslissingen betreffende alle aangelegenheden, waartrent de Afdeeling Administratie haar advies heeft uitgebracht, wordt uitdrukkelijk melding gemaakt van dit advies, onder aanduiding van den zin waarin het luidt.

ART. 13.

Alle beslissing omtrent een der bij artikel 7 opgesomde aangelegenheden, die niet overeenkomt met het advies der Afdeeling Administratie, moet in den Ministerraad behandeld worden; zij wordt behoorlijk met redenen omkleed en *in extenso* in den *Moniteur* bekendgemaakt, voorafgegaan van een

verslag aan den Koning, waarin de tekst van het beschikkend gedeelte van het advies der Afdeeling voorkomt.

Wanneer de Afdeeling Administratie, bij wie de zaak krachtens artikel 8 is ahangig gemaakt, omtrent de aangelegenheden voorzien onder 7°, 8°, 9° van artikel 6, een advies tot intrekking of vernietiging van een beslissing heeft uitgebracht, wordt binnen twee maanden, nadat de bevoegde Minister het advies heeft ontvangen, bij Koninklijk besluit over de aanvraag uitspraak gedaan. Ieder Koninklijk besluit dat bij toepassing van dit lid is genomen en niet strookt met het advies der Afdeeling Administratie, is onderworpen aan de bepalingen van het eerste lid van dit artikel.

ART. 14.

Wanneer op de zaken die aan de Afdeeling Administratie voor advies zijn medegedeeld, een wettelijke of reglementaire beslissingstermijn is gesteld, wordt deze termijn amtsshalve verlengd met zooveel dagen als er verstreken zijn tusschen den datum waarop het administratief dossier naar den Raad van State werd opgezonden en dezen waarop het advies van de Afdeeling Administratie bij den bevoegden Minister is ingekomen.

HOOFDSTUK II.

Arresten.

HOOFDSTUK II.

Arresten.

ART. 8.

De Afdeling Administratie beslecht bij wijze van arresten de moeilijkheden betreffende de respectieve bevoegdheid van de provinciale en gemeentelijke overheden of van de openbare instellingen.

Deze moeilijkheden mogen bij bedoelde sectie ahangig worden gemaakt door iedere betrokken administratieve overheid.

Het is logisch het hoogste administratief rechtscollege, bewaarder van het administratief recht, te belasten met het beslechten der geschillen van bevoegdheid onder besturen. De regeling der geschillen die mochten rijzen onder ministerieele departementen zal verder aan de Regeering behooren.

Het verhaal ingesteld bij artikel 8 nieuw, moet worden voorbehouden aan de besturen, daar de partikulieren beschikken over het verhaal tot vernietiging (art. 9 nieuw) wanneer zij oordeelen dat eenige bestuursoverheid, handelende te hunnen nadeele, haar bevoegdheid is te buiten gegaan of zich ten onrechte onbevoegd heeft verklaard door een uitdrukkelijke beslissing of impliciter. Trouwens, wanneer daarentegen een overheid nalaat een beslissing te treffen of eenige daad te stellen, zullen de betrokken partikulieren ook kunnen handelen op grond van artikel 7 of van artikel 9, al. 2.

ART. 9.
De Afdeling Administratie doet uitspraak, bij wijze van arresten, over de beroepen tot nietigverklaring wegens

Het geldt een algemeen verhaal waarvan het toepassingsveld zich uitbreidt tot al de daden, reglementen

overtreding van de hetzij substantieele hetzij op straffe van nietigheid voor geschreven vormen, overschrijding of afwending van macht, ingesteld tegen de akten en reglementen van de onderscheidene administratieve overheden of tegen de administratieve beslissingen in betwiste zaken.

De afdeling administratie doet uitspraak bij wijze van arresten over de aanvragen om vergoeding die verband houden met een verhaal tot nietigverklaring in overweging genomen door den Raad van State, op voorwaarde dat deze aanvragen niet behoren tot de bevoegdheid van een ander rechtscollege en dat zij werden ingediend door een van partijen of door een derde, uiterlijk binnen de zes maanden van het besluit tot nietigverklaring. De afdeling doet uitspraak in billijkheid, met inachtneming van al de omstandigheden van openbaar en privaats belang.

en beslissingen van al de administratieve overheden en rechtscolleges. Dit verhaal staat open voor al wie een persoonlijk belang heeft bij de vernietiging van een geheele of gedeeltelijke akte, reglement of beslissing; de lichamelijke en de rechtspersonen alsmede de bestuurders, de besturen en de openbare instellingen mogen dit verhaal nemen zoodra zij er belang bij hebben.

Het verhaal zal slaan op de daden en reglementen waarvoor wetten het bestuur in de toekomst bevoegd mochten hebben verklaard; eveneens op de beslissingen van de administratieve rechters en rechtscolleges, die de wet later mocht aanstellen.

Onder daden, dient verstaan, in de meest algemeene beteekenis, de daden van de besturen, hetzij dat zij slaan op een of meer onderhoorigen, op de algemeenheid der onderhoorigen, of wel nog op een of meer ondergeschikte besturen of openbare instellingen.

De Raad van State zal evenwel zelf te beslissen hebben of een bepaalde gewraakte daad geen daad van de Regering is; want in dit geval zou hij zich klaarblijkelijk onbevoegd moeten verklaren.

Merken wij evenwel op dat de tenuitvoerlegging der Regeeringsdaden van administratieven aard kan zijn waarvoor het verhaal ontvankelijk wordt.

De koninklijke, de reglementaire of organieke besluiten, de decreten, de besluiten genomen krachtens bijzondere machten verleend door de wetgevende Kamers ofwel nog in uitvoering van een «kaderwet», mogen, krachtens artikel 9, nietig worden verklaard.

Ieder beheerder moet, bij het beoordeelen als bij het besturen, de wetten, de koninklijke besluiten, de decreten, de ministerieele besluiten, de verordeningen, de besluiten en reglementen eerbiedigen. Zooniet stelt hij zich bloot aan nietigverklaring door den Raad van State. Evenzoo voor de bestuurlijke lichamen.

(107)

[N° 80.]

* *

De nietigverklaring van een be-
stuursdaad kan in billijkheid de toe-
kenning van een vergoeding wettigen.
Het is logisch — buiten de gevallen
dat er een ander verhaal bestaat —
met deze taak te belasten het rechts-
college bij hetwelk het verhaal tot
nietigverklaring werd aanhangig ge-
maakt en dat het betwiste geval heeft
onderzocht.

De klagers die niet mochten ver-
keeren in de voorwaarden voorzien bij
de 2^e alinea van artikel 9, kunnen zich
voorzien, hetzij bij het bevoegde rechts-
college, hetzij bij den Raad van State op
grond van artikel 7 der wet, wel te ver-
staan buiten het geval van uitsluiting.

ART. 10.

De afdeling Administratie doet uitspraak bij wijze van arresten op :

1° de beroepen voorzien bij de titels V en VI van de gemeentekieswet;

2° De verzoekschriften voorzien bij artikel 7 van de wet van 11 October 1919, gewijzigd bij de wet van 23 Juli 1924, met betrekking tot het verbreken en het herzien van sommige vóór of tijdens den oorlog afgesloten contracten;

3° de beroepen voorzien bij lid 4 en lid 5 van artikel 19 en bij het eerste lid van artikel 33 van de wet van 27 November 1891 op den openbaren onderstand, zoomede de geschillen bedoeld bij het 2^e lid van voornoemd artikel 33;

4° de beslissingen, beroepen, geschillen en moeilijkheden voorzien bij het laatste lid van artikel 19, zoomede bij de artikelen 20, 22 en 88 der wet van 10 Maart 1925 tot inrichting van den openbaren onderstand.

ART. 15.

De Afdeling Administratie doet uitspraak bij wijze van arresten op :

1° De beroepen voorzien bij de artikelen 85, 85bis, 93, 109, 114bis en 122 der Gemeentewet;

De tekst van dit artikel, die gedeeltelijk werd ontleend aan artikel 15 van het door de Kamer aangenomen ontwerp, heeft ten doel aan den Raad van State sommige zaken op te dragen die thans behooren tot de juridictioneële bevoegdheid van den Koning of van de Regeering.

Dit artikel gaf volledige rechtsbevoegdheid aan den Raad van State (afdeeling administratie) ten opzichte van enkele administratieve geschillen die worden onttrokken aan hun huidige rechter. Men wou aldus een proefnemingswagen door aan het nieuw

2° De beroepen voorzien bij artikel 7 der wet van 21 December 1927, betreffende de beroepsklerken, beambten, technici, agenten van politie en, over 't algemeen, al de bedienden der gemeenten en daaraan ondergeschikte besturen;

3° De beroepen voorzien bij de artikelen 1, 3 en 4 van de wet van 6 Augustus 1909, omtrent de stabiliteit der gemeentebedieningen afhangelende van de openbare instellingen van weldadigheid en van de bergen van barmhartigheid;

4° De beroepen voorzien bij de titels V en VI der gemeentekieswet;

5° De verzoekschriften voorzien bij artikel 7 van de wet van 11 October 1919, gewijzigd bij de wet van 23 Juli 1924, met betrekking tot het verbreken en het herzien van sommige vóór of tijdens den oorlog afgesloten contracten;

6° De hoogere beroepen voorzien bij het tweede lid van artikel 15 en bij het laatste lid van artikel 26 van het koninklijk besluit van 10 Augustus 1933, betreffende de politie op de als gevaarlijk, schadelijk of hinderlijk ingedeelde inrichtingen;

7° De beroepen voorzien bij lid 4 en lid 5 van artikel 19 en bij het eerste lid van artikel 33, zoomede de geschillen bedoeld bij het tweede lid van

organisme een geringe rechtsmacht te verleen, mits deze later uit te breiden tot de zeer talrijke administratieve verhalen verspreid in onze wetten. Wij geven er de voorkeur aan, met artikel 15 te doen wegvallen, bevoegdheid te laten aan de huidige administratieve rechters en rechtscolleges, vermits krachtens het verhaal tot nietigverklaring de Raad van State zijn hooge censuur zal uitoefenen over al de betwiste administratieve beslissingen zonder uitzondering.

¶ Evenwel hebben wij ons aangesloten bij het voorstel der Regeering door den tekst aan te nemen van het nieuwe artikel 10, dat het vroeger artikel 15 gedeeltelijk overneemt, zocals wij hooger hebben gezegd.

voornoemd artikel 33 van de wet van 27 November 1891 op den openbaren onderstand;

80 De beslissingen, beroepen en geschillen voorzien bij het laatste lid van artikel 19, zoomede bij de artikelen 22 en 88 van de wet van 10 Maart 1925, tot inrichting van den openbaren onderstand.

ART. 16.

De beroepen, hoogere beroepen en verzoekschriften, bedoeld bij artikel 15, worden bij den Raad van State schriftelijk ingediend in de vormen en binnen den tijd bij koninklijk besluit bepaald.

ART. 17.

De Afdeling Administratie stelt den bevoegden Minister in kennis met alle beroepen, hoogere beroepen en verzoekschriften die bij haar zijn ingediend en waarover zij krachtens artikel 15 moet uitspraak doen.

Het administratief dossier der zaak wordt door den Minister aan de Afdeling onderworpen, binnen den termijn bij koninklijk besluit te bepalen.

HOOFDSTUK III.

De procedure bij de afdeling administratie.

ART. 11.

De aanvragen, moeilijkheden en beroepen bedoeld bij de artikelen 7, 8, 9 en 10 worden bij de Afdeling Administratie schriftelijk ingediend in de vormen en binnen den tijd door den Koning bepaald.

ART. 12.

De Regeering heeft het recht te worden gehoord bij monde van door haar aangewezen commissarissen. De auditeur-generaal wijst den Eersten Minister op ieder beroep gesteund op artikel 9, en op iedere aanvraag gesteund op artikel 7, wanneer zij den Staat betreft.

De artikelen van hoofdstuk III van het ontwerp der vereenigde commissiën, zijn gesteund op artikelen verschildende van den tekst overgemaakt door de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

Evenwel moesten daaraan enkele wijzigingen worden toegebracht, naar aanleiding van de wijzigingen voorgesteld op de regelen die de rol van de Afdeling Administratie bepalen.

Bovendien, is de slotbepaling van artikel 12 nuttig om aan de Regeering toe te laten deel te nemen aan de meest belangrijke debatten voor den Raad van State.

De Regeering heeft het recht te worden gehoord bij monde van door haar aangewezen commissarissen.

ART. 13.

De termijnen binnen dewelke de bevoegde Minister aan de sectie het administratief dossier betreffende het geschil waarop zij hem heeft gewezen, moet overmaken, worden bij koninklijk besluit bepaald.

ART. 18.

De behandeling geschiedt schriftelijk.

De Afdeeling kan echter de partijen oproepen en hooren. Is een commissaris der Regeering aangewezen, zoo laat de Afdeeling dit weten aan partijen en verwittigt deze dat zij er toe gerechtigd zijn te worden gehoord.

De partijen mogen bijgestaan worden onder voorwaarden bij koninklijk besluit te bepalen.

ART. 14.

De behandeling geschiedt schriftelijk.

De Afdeeling kan echter de partijen oproepen en hooren. Is een commissaris der Regeering aangewezen, zoo laat de Afdeeling dit weten aan partijen, en verwittigt deze dat zij het recht hebben te worden gehoord.

De partijen mogen zich laten vertegenwoordigen of bijstaan door advocaten van Belgische nationaliteit die tien jaren inschrijving bij de balie tellen.

ART. 19.

De Afdeeling Administratie correspondeert rechtstreeks met de Ministers, de provinciegouverneurs, de gemeentelijke overheden en de ondergeschikte openbare besturen.

Zij is er toe gerechtigd om zich alle bescheiden en inlichtingen omtrent de zaken waarover zij zich uit te spreken heeft, door deze overheden en besturen te doen verstrekken.

ART. 15.

Als hiernaast.

Het schijnt dat het misschien zal nuttig zijn een sanctie uit te vaardigen voor het geval dat men zich zou verzetten tegen de toepassing van dit artikel. De ervaring zal aan den wetgever de te volgen gedragslijn voorschrijven.

ART. 20.

Bestaat er aanleiding tot onderzoek, dan beveelt de Afdeeling Administratie dat daartoe, hetzij op hare terechtzitting, hetzij door den door haar gecommitteerden raadsheer of auditeur wordt overgegaan.

ART. 21.

Wanneer een zaak, na afloop van den wettelijken of reglementairen beslissingstermijn, niet in staat van wijzen is, kan de Afdeeling Administratie, bij gemotiveerd arrest, dezen termijn voor den benoodigden tijd verlengen. Zoo noodig, kan deze verlenging vernieuwd worden, zonder dat evenwel de totale duur der verleningen het dubbele van den organieken termijn mag overtreffen.

ART. 22.

De terechtzittingen van de Afdeeling Administratie, zetelende krachtens artikel 15, zijn publiek, tenware zulks voor de orde en de zeden gevaar mocht opleveren; in dat geval wordt zulks door de Afdeeling bij berekeneerde beslissing verklaard.

ART. 23.

Elk arrest is gemotiveerd; het wordt uitgesproken in publieke terechtzitting. Alle interlocutoir of eindarrest

ART. 16.

Als hiernaast.

De gecommitteerde Raadsheer of auditeur kan eventueel zijn onderzoek doen buiten den zetel van den Raad van State, en desnoods zelfs in de Kolonie.

ART. 17.

Wanneer een zaak, na afloop van den reglementairen termijn binnen denwelke het arrest of het advies moet tusschenbeide komen, niet in staat van wijzen is, kan de Afdeeling Administratie, bij gemotiveerd arrest... (enz., als hiernaast).

Het woord « wettelijken » moet wegvallen vermits de beslissingstermijn zal worden bepaald bij koninklijk besluit.

ART. 18.

De terechtzittingen van de Afdeeling Administratie, zetelende krachtens de artikelen 7, 9 en 10, zijn publiek,... (enz., als hiernaast).

Wijziging van nummering ten gevolge van de hooger voorgestelde wijzigingen.

Wij hebben de woorden « een berekeneerde beslissing » in de plaats gesteld van « arrest » vermits in betwiste zaken, aangebracht voor vergoeding, de Raad van State soms uitspraak doet bij wijze van advies.

ART. 19.

Als hiernaast.

wordt den partijen zoome de den bevoegden minister schriftelijk ter kennis gebracht.

ART. 24.

De arresten der Afdeeling Administratie worden in hoogsten aanleg gezezen.

Zij kunnen slechts wegens vormgebrek of onbevoegdheid bij het Hof van Verbreking aangebracht worden.

ART. 25.

Wanneer de zaak, na verbreking, naar de uit andere leden samengestelde Afdeeling Administratie is verwezen, schikt zich dit rechtcollege naar de beslissing van het Hof van Verbreking, wat het rechtspunt betreft waarover dit Hof heeft gevonnist.

ART. 26.

De procedure welke in de bij artikel 15 bedoelde gevallen voor de Afdeeling Administratie dient in acht genomen, wordt vastgesteld bij in Ministerraad overlegde koninklijke besluiten. Deze

ART. 20.

De arresten der Afdeeling Administratie zijn niet vatbaar voor beroep.

Evenwel zullen de geschillen van bevoegdheid voorzien bij artikel 106 van de Grondwet, worden beslecht door het Hof van Verbreking op verzoekschrift ingediend bij zijn griffie door ieder belanghebbende, in de vormen en binnen de termijnen bepaald door den Koning.

Te doen wegvallen.

ART. 21.

De procedure welke in de bij de artikelen 7, 8, 9 en 10, bedoelde gevallen voor de Afdeeling Administratie dient in acht genomen, ... (enz. als hiernaast).

De tekst van artikel 25 van het aan den Senaat overgemaakt ontwerp heeft geen reden van bestaan meer, ten gevolge van de goedkeuring van ons artikel 20.

Daar het cijfer 15 niet strookt met den tekst der vereenigde commissiën, moet het worden vervangen door de cijfers 7, 8, 9 en 10.

procedure moet overeenstemmen met de in dit hoofdstuk gestelde regelen; aan de belanghebbenden moet zij de noodige waarborgen voor de verdediging hunner rechten bieden; ten aanzien van den meestal spoedeischeden aard der arresten, zal zij zich gedragen naar de bepalingen toepasselijk op de vonnissen welke door de rechtbanken van eersten aanleg in sommaire behandeling worden gewezen.

ART. 27.

ART. 258 van het Strafwetboek, betreffende de rechtsweigeringszake van de bij artikel 15 voorziene aangelegenheden, toepasselijk op de leden van den Raad van State.

De koninklijke besluiten bepalen onder meer de termijnen van verjaring voor de indiening der aanvragen en beroepen voorzien bij de artikelen 7 en 9; deze termijnen moeten minstens zestig dagen bedragen. Bedoelde besluiten regelen de voorwaarden van uitoefening van het verzet en van het deden-verzet; zij bepalen het tarief der kosten en uitgaven alsmede de rechten van zegel en registratie; zij voorzien het verleen van het voordeel van het *Pro Deo* aan de onvermogens.

ART. 22.

Artikel 258, enz...

... ter zake van de bij de artikelen 7, 8, 9 en 10 voorziene enz...

De beginselen die de wraking van rechters en raadsleden van de rechterlijke orde regelen zijn toepasselijk op de leden van de Afdeling Administratie. Bovendien mogen deze geen kennis nemen van de aanvragen tot nietigverklaring van besluit, decreet en reglement, over den tekst waarvan zij hun advies hebben uitgebracht als leden van de Afdeling Wetgeving.

Wijzen wij erop dat in sommige gevallen het indienen van een verhaal tot vernietiging de uitvoering van de aangevatte beslissing kan schorsen. Een vlugge procedure gelijk aan deze van de burgerlijke kortgedingen is in deze gevallen geboden. Aan den Raad van State zal het behooren de schorsing te bevelen

Wijzen wij er ook op dat eventueel de verwijzing naar de lagere administratieve rechtscolleges zou dienen ingericht na tenietdoening van sommige hunner vonnissen door den Raad van State.

Zelfde rechtvaardiging als voor den aanhef van het vorig artikel.

TITEL III.

Taalgebruik in den Raad van State.

ART. 28.

De teksten welke, bij toepassing van artikel 2, aan de Afdeeling Wetgeving worden onderworpen, zijn in de Nederlandsche en de Fransche taal gesteld. Het onderzoek der Afdeeling loopt zoowel over de in ieder der twee talen gestelde teksten als over dezer overeenstemming.

Het advies van de Afdeeling wordt in de twee talen gesteld.

ART. 29.

Wanneer de Afdeeling Wetgeving belast is met het opstellen van een der bij artikel 3 bedoelde voorontwerpen, wordt de tekst er van in de Nederlandsche en in de Fransche taal gesteld.

ART. 30.

De adviezen die door de Afdeeling Administratie, krachtens het bepaalde in hoofdstuk I van titel II, worden uitgebracht, dienen gesteld in de taal waarvan artikel 4, paragraaf I, van de wet van 28 Juni 1932 het gebruik oplegt.

TITEL III.

Taalgebruik in den Raad van State.

ART. 23.

(Zonder andere wijziging dan het nummer van het artikel).

ART. 24.

Idem.

ART. 25.

De adviezen aan de Ministers gegeven door de Afdeeling Administratie, worden gesteld in de taal waarvan artikel 4, paragraaf I van de wet van 28 Juni 1932, het gebruik oplegt.

Het geldt de taal waarvan de wet van 1932 het gebruik oplegt voor het voorafgaand onderzoek van de zaak.

ART. 31.

De arresten welke door de Afdeling Administratie krachtens artikel 15 worden gewezen, dienen in het Nederlandsch en in het Fransch gesteld.

Zij worden uitgesproken in de taal waarin de in eersten aanleg gewezen beslissing is gesteld of, wanneer de Afdeling in eersten en hoogsten aanleg beschikt, in de taal waarvan artikel 4, paragraaf 1, van de wet van 28 Juni 1932 het gebruik oplegt.

De arresten worden in de Duitsche taal opgesteld, telkens de zaak een belanghebbende betreft van de kantons Eupen, Malmedy of Saint-Vith, die daartoe een aanvraag zal hebben gedaan.

ART. 32.

Bij een in den Ministerraad overlegd koninklijk besluit wordt, overeenkomstig de bepalingen van dezen titel en met inachtneming van de principes van de wet van 28 Juni 1932, betreffende het gebruik der talen in bestuurszaken, zoomede van de wet van 15 Juni 1935, betreffende het gebruik der talen in gerechtszaken, het complex van de regelen met betrekking tot het gebruik der talen in den Raad van State vastgesteld.

ART. 26.

De arresten gewezen door de Afdeling Administratie, worden gesteld in de taal of in de talen van de akte, van het reglement, of van de beslissing, waarvan de tenuitdoening wordt gevraagd.

De arresten en adviezen worden uitgesproken in de taal van het beroep, het verzoekschrift of de aanvraag in de gevallen voorzien bij de artikelen 7, 8 en 10.

De arresten en adviezen worden in de Duitsche taal opgesteld, voor de zaken betreffende een inwoner van de kantons Eupen, Malmedy of Saint-Vith, of van de gemeenten Membach, Gemmenich, Moresnet en Kelmis, die daartoe een aanvraag zou hebben gedaan.

ART. 27.

Als hiernaast.

De koninklijke besluiten zijn verplicht tweetalig. Derhalve zullen sommige arresten het eveneens moeten zijn.

Hebben recht op de procedure in de Duitsche taal voor de gewone rechtbanken, niet alleen de inwoners van de kantons Eupen, Malmedy en Saint-Vith, maar ook nog deze van de gemeenten Membach, Gemmenich, Moresnet en Kelmis. Het is logisch dat een soortgelijke regel worde aangenomen voor den Raad van State.

TITEL IV.

Organisatie van den Raad van State.

EERSTE HOOFDSTUK.

Algemeene bepalingen.

ART. 33.

De Raad van State is samengesteld uit ten minste dertien en ten hoogste vijftien leden, die zijn één eerste-voorzitter, één voorzitter, ten minste elf en ten hoogste dertien raadsheeren.

Bovendien, telt hij ten minste zeven en ten hoogste tien auditeurs, één griffier en ten minste twee adjunct-griffiers.

ART. 34.

Daarenboven, telt de Afdeeling Wetgeving bijzitters, doch niet meer dan tien.

ART. 35.

Niemand kan tot lid van den Raad van State of tot bijzitter van de Afdeeling Wetgeving benoemd worden, tenzij hij volle 35 jaar oud en doctor in de rechten is, mitgaders hij gedurende ten minste tien jaren bij de balie is ingeschreven geweest, bedieningen van algemeen bestuur of

TITEL IV.

Organisatie van den Raad van State.

EERSTE HOOFDSTUK.

Algemeene bepalingen.

ART. 28.

Als hiernaast.

ART. 29.

Idem.

ART. 30.

Niemand kan tot lid van den Raad van State of tot bijzitter van de Afdeeling Wetgeving benoemd worden, *tenzij hij Belg is door geboorte of door Staatsburgerschap*, tenzij hij volle 35 jaar oud... (enz., als hiernaast).

Men zou niet kunnen begrijpen dat een dergelijk ambt worde toevertrouwd aan een vreemdeling. Artikel 6, alinea 2 van de Grondwet zou, in dit verband, de goedkeuring van een bijzondere wet eischen. Dergelijke wet ware onaanneembaar te dezer zake.

rechterlijke ambten heeft bekleed of het recht in een Belgische Universiteit heeft gedooceerd.

ART. 36.

Niemand kan tot auditeur benoemd worden, tenzij hij volle 28 jaar oud en doctor in de rechten is, mitsgaders gedurende ten minste vijf jaren vol-
daan heeft aan een der andere vereisch-
ten, bij artikel 35 gesteld.

De auditeurs worden aangeworven uit een vergelijkend examen, waar-
van de toelatingsvoorwaarden en het
programma bij koninklijk besluit, op
advies van den Ministerraad en den
Raad van State, worden vastgesteld.

ART. 37.

Niemand kan tot griffier benoemd worden, tenzij hij volle 27 jaar oud en doctor in de rechten is.

Niemand kan tot adjunct-griffier benoemd worden, tenzij hij volle 25 jaar oud en doctor in de rechten is.

ART. 38.

Een voorzitter, ten minste twee raadsheeren, ten minste drie en ten hoogste vier auditeurs, zoomede de griffier moeten het bewijs leveren dat zij de twee landstalen kennen; ten

• ART. 31.

Zelfde opmerking.

Zelfde toevoeging als bij vorig arti-
kel na den eersten regel.

... bij artikel 30 gesteld.

De tweede alinea te doen wegvallen.

ART. 32.

Zelfde opmerking.

Zelfde toevoeging als bij artikel 29,
na de woorden « tot griffier benoemd
worden » en « tot adjunct-griffier
benoemd worden » in de twee alinea's.

ART. 33.

Als hiernaast.

minste vijf of ten hoogste zes raadsheeren, ten minste twee en ten hoogste drie auditeurs en ten minste één adjunct-griffier dat zij de Fransche taal kennen; ten minste vijf of ten hoogste zes raadsheeren, ten minste twee en ten hoogste drie auditeurs, ten minste één adjunct-griffier dat zij de Nederlandsche taal machtig zijn.

Deze bewijzen worden geleverd overeenkomstig het bepaalde bij artikel 40 van de wet van 21 Mei 1929 op de begeving der academische graden, gewijzigd bij artikel 43, paragraaf 8, lid 2 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, of, in voorkomend geval, overeenkomstig artikel 60, paragraaf 1 van dezelfde wet.

Bij de benoemingen van de bijzitters der Afdeling Wetgeving wordt, in taalopzicht, een billijk evenwicht in acht genomen.

Een raadsheer, een auditeur, een griffier of adjunct-griffier moeten het bewijs leveren van een voldoende kennis van de Duitsche taal en van een der twee andere landstalen.

Een koninklijk besluit bepaalt de wijze waarop het bewijs van de kennis der Duitsche taal moet geleverd worden.

De derde alinea te vervangen door den volgende tekst.

« Bij de benoemingen van de bijzitters der Afdeling Wetgeving, de rekwestmeesters, adjunct-rekwestmeesters en leden van het bureau voor samenordering wordt, in taalopzicht, een billijk evenwicht in acht genomen ».

Het overige van het artikel als hier-naast.

ART. 39.

De eerste-voorzitter, de voorzitter en de raadsheeren worden, onder voorbehoud van het bepaalde bij artikel 55, door den Koning voor het leven benoemd.

ART. 40.

De Koning benoemt de bijzitters van de Afdeling Wetgeving voor een vernieuwbaren termijn van vijf jaren of voor den tijd die nog te loopen blijft totdat zij hun zeven en zestigste jaar hebben volbracht, uit een drievoudige lijst van door de vergadering der leden van den Raad van State voorgedragen candidaten.

De candidaatsstellingen geschieden met inachtneming van de regelen gesteld bij lid 1, lid 3 en lid 4 van artikel 221 van de wet van 18 Juni 1869.

ART. 41.

De Koning benoemt de auditeurs uit een lijst opgemaakt naar de orde hunner rangschikking in het vergelijkend examen. Zij kunnen, den Raad van State gehoord, door den Koning ontslagen worden.

De auditeurs verleen, in de twee Afdelingen, hun medewerking bij de behandeling der zaken; zij kunnen

ART. 34.

Zelfde tekst als hiernaast, mits op den derden regel 55 te vervangen door 51.

ART. 35.

Als hiernaast.

ART. 36.

De auditeurs worden door den Koning benoemd: zij kunnen door hem afgezet worden, den Raad van State gehoord. De 2^e alinea behouden. Er een derde bijvoegen, luidende:

Een der auditeurs, aan denwelke de Koning den titel van auditeur-generaal bij den Raad van State verleent, leidt

Het is noodig de leiding van de auditeurs toe te vertrouwen aan een auditeur-generaal.

belast worden met de onderzoeken waartoe de Afdeling Administratie heeft besloten.

de werkzaamheden van de leden van het auditoraat en verdeelt de zaken onder hen. De Koning kan, ingeval van noodzakelijkheid, rekwestmeesters en adjunct-rekwestmeesters benoemen, geplaatst onder het gezag van den auditeur-generaal, en belast met het samenstellen van de dossiers der aan de Afdeling Administratie voorgelegde zaken en met het opmaken van verslag. De auditeur-generaal oefent toezicht op de bedrijvigheid der leden van het bureau voor samenordering, die, ten getale van drie, tot opdracht hebben de wetten, de organieke koninklijke besluiten en de onderscheidene algemeene reglementaire teksten, van kracht in België en in de Kolonie, te bewaren, bij te houden en samen te ordenen, deze documentatie ter beschikking zijnde van beide afdelingen van den Raad van State.

De Koning bepaalt het aantal rekwestmeesters en hun adjuncten.

De rekwestmeesters, hun adjuncten en de leden van het Bureau voor samenordering worden benoemd bij koninklijk besluit; zij worden gekozen onder de doctors in de rechten, van Belgische nationaliteit, meer dan 25 jaar oud. De Koning kan ze afzetten, den Raad van State gehoord.

Men moet ook aan den Raad van State de helpers toevoegen die onontbeerlijk zijn voor het degelijk volbrengen van zijn dubbele en belangrijke opdracht.

ART. 42.

De Koning benoemt en ontslaat den griffier en de adjunct-griffiers.

ART. 43.

De eerste-voorzitter legt, in handen van den Koning, persoonlijk of schriftelijk, den bij decreet van 20 Juli 1831 voorgeschreven eed af.

De voorzitter, de raadsheeren, de bijzitters van de Afdeeling Wetgeving, de auditeurs, de griffier en de adjunct-griffiers leggen dezen eed af in handen van den Eerste-Voorzitter.

Zij zijn tot de eedaflegging gehouden binnen de maand ingaande met den dag waarop hun benoeming hun werd bekendgemaakt, zooniet kan in hun vervanging worden voorzien.

ART. 44.

De algemeene vergadering van den Raad van State is samengesteld uit den eerste-voorzitter, den voorzitter en de raadsheeren. Zij wordt voorgezeten door den eerste-voorzitter, den voorzitter of den oudsten der aanwezige raadsheeren.

De bijzitters van de Afdeeling Wetgeving wonen de algemeene vergaderingen bij, telkens wanneer onderwerpen met betrekking tot genoemde Afdeeling op de agenda voorkomen.

ART. 37.

Als hiernaast.

ART. 38.

Idem.

Na de woorden « de auditeurs » toevoegen : de rekwestmeesters en de adjunct-rekwestmeesters, de leden van het bureau voor samenordering... (enz. als hiernaast).

ART. 39.

Als hiernaast.

Wat deze onderwerpen betreft, hebben zij beraadslagende stem.

ART. 45.

De werkzaamheden van de Afdelingen, het beleggen van de vergaderingen, de bevoegdheden van de auditeurs en de ambtsbezigheden van den griffier en van de adjunct-griffiers worden geregeld en bepaald bij een reglement van inwendige orde, dat door de algemeene vergadering van den Raad van State vastgesteld en bij Koninklijk besluit wordt goedgekeurd.

De bijzitters van de Afdeling Wetgeving hebben beraadslagende stem bij de voorbereiding van voornoemde reglements-bepalingen welke voornoemde Afdeling betreffen.

ART. 46.

De beambten worden benoemd en ontslagen door de algemeene vergadering van den Raad van State, die deze bevoegdheid geheel of gedeeltelijk aan den eerste-voorzitter kan opdragen.

ART. 40.

Idem.

ART. 41.

Idem.

ART. 42.

Bij koninklijk besluit wordt voorgeschreven de ambtskleedij bij de terechtzittingen en op de officieele plechtigheden gedragen door de leden van den Raad van State, van het Auditoraat, van de Griffie, door de rekwestmeesters en de adjunct-rekwestmeesters.

Het Hof van Verbreking, door de Grondwet (art. 106) gelast uitspraak te doen over de geschillen van bevoegdheid, zal logisch den voorrang hebben op den Raad van State.

De Koning regelt den voorrang en de eerbewijzen.

HOOFDSTUK II.

Organisatie der Afdeeling Wetgeving.

ART. 43.

De Afdeeling Wetgeving is samengesteld uit zes leden van den Raad van State en uit de bij artikel 29 bedoelde bijzitters. Worden door den Koning aangewezen om voor *drie* jaar van de Afdeeling Wetgeving deel uit te maken (enz... als hiernaast).

Een 2^e alinea toe te voegen, luidende:

De vernieuwing van de leden der afdeeling Wetgeving geschiedt jaarlijks per derde. De Koning bepaalt de modaliteiten daarvan en treft de vereischte overgangsmaatregelen van aanpassing.

ART. 44.

De Afdeeling Wetgeving zetelt ten getale van drie leden van den Raad van State en van twee bijzitters.

Tweede alinea : ongewijzigd.

HOOFDSTUK II.

Organisatie der Afdeeling Wetgeving.

ART. 47.

De Afdeeling Wetgeving is samengesteld uit zes leden van den Raad van State en uit de bij artikel 34 bedoelde bijzitters. Worden door den Koning aangewezen om voor één jaar van de Afdeeling Wetgeving deel uit te maken, de voorzitter en een der raadsheeren die de twee landstalen kennen, twee raadsheeren die de Fransche, twee raadsheeren die de Nederlandsche taal kennen. Hij duidt, voor denzelfden duur en ter vervanging van de titularissen, bij verhindering, een raadsheer aan, die de twee landstalen machtig is, een raadsheer die de Fransche en een raadsheer die de Nederlandsche taal kent.

ART. 48.

De Afdeeling Wetgeving zetelt ten getale van vijf leden, die zijn : de drie leden van den Raad van State of hun plaatsvervangers, en twee bijzitters.

De gewone vergaderingen van de Afdeeling Wetgeving worden voorge-

Het komt er op aan, aan de raadsheeren aangeduid voor de Afdeeling Wetgeving den noodigen tijd te geven om de noodige ervaring en bevoegdheid op te doen.

De tweetalige voorzitter en raadsheer moeten natuurlijk beide van deze hoedanigheid doen blijken.

De weglating van het woord « de » aan het einde van den tweeden regel is geboden. Zooniet, zou er tegenstrijdigheid bestaan met het vorig artikel krachtens hetwelk de Koning zes titelvoerende leden en drie opvol-

zeten door den eerste-voorzitter of den voorzitter, die er deel van uitmaakt, of, bij dezes ontstentenis, door den oudsten der aanwezige raadsheeren.

De Afdeling kan, bij uitzondering, over speciale kwesties bijzonder bevoegde rechtskundigen ter raadpleging oproepen.

De Afdeling Wetgeving is onderverdeeld in twee Kamers waarvan de eene den voorzitter en de andere den tweetaligen raadsheer, of hun plaatsvervanger bevat. Een der beide Kamers is bovendien samengesteld uit twee raadsheeren die de Fransche taal kennen of uit hun plaatsvervanger en uit twee bijzitters die dezelfde taal machtig zijn. De andere Kamer wordt bovendien gevormd uit twee raadsheeren die de Nederlandsche taal kennen of uit hun plaatsvervanger en uit twee bijzitters die dezelfde taal machtig zijn.

De Eerste-Voorzitter van den Raad van State ontvangt de vragen om advies waarvan spraak in artikel 2 en onderwerpt ze om de beurt aan de eene of de andere der beide Kamers. Ieder dezer beraadslaagt in de taal die haar eigen is. De aldus in een van beide talen gestelde teksten worden in de andere vertaald en de overeenstemming tusschen den Franschen en Nederlandschen tekst wordt door de auditeurs geverifieerd

gers aanduidt. Aan den anderen kant is het overbodig den tekst te bezwaren door de vermelding van de opvolgers.

In de derde alinea doen wij het bijwoord wegvallen en laten wij aan den Raad van State de zorg over te beslissen wanneer er aanleiding bestaat tot raadpleging niet alleen van gespecialiseerde rechtskundigen maar ook van niet-rechtskundigen. Een bepaalde bijzondere wet zal, om goed te worden opgemaakt, de raadpleging vergen van sommige technici. Bij voorbeeld een wet op de beursverrichtingen. In andere gevallen zal het nuttig zijn hogere ambtenaren te hooren, enz.

Derde alinea : te wijzigen als volgt :

De Afdeling kan over speciale kwesties bijzonder bevoegde personen ter raadpleging oproepen.

Het overige van het artikel als hiernaast.

onder het toezicht van het lid der Kamer dat de twee landstalen kent.

ART. 49.

Wanneer, in spoedeisende gevallen, de overheid die ze voor de Afdeeling Wetgeving aanhangig maakt, binnen een tijdsbestek van ten hoogste drie dagen mededeeling van het advies of van het voorontwerp vraagt, mag de Kamer waaraan die zaak wordt toevertrouwd, zetelen ten getale van drie leden van den Raad van State of van hun plaatsvervanger, zonder de aanwezigheid der bijzitters.

ART. 50.

De Afdeeling Wetgeving zetelt in algemeene vergadering, telkens als de Voorzitter van een der Wetgevende Kamers of de Eerste-Minister, door wien zij wordt geraadpleegd, haar dit verzoekt.

De algemeene vergadering wordt voorgezeten door den Eerste-Voorzitter of, bij dezès ontstentenis, door den Voorzitter van den Raad van State; bij beider ontstentenis, wordt het voorzitterschap waargenomen door den oudsten der krachtens artikel 47 aangewezen raadsheeren. De Voorzitter der algemeene vergadering heeft meerder beslissende stem, zelfs indien hij van

ART. 45.

In den tekst hiernaast op den voorlaatsten regel de woorden « of van hun plaatsvervanger » te doen wegvallen.

Deze woorden bezwaren nutteloos den tekst.

ART. 46.

Als hiernaast, behoudens het woord « Eerste » te laten wegvallen op den vierden regel, en het cijfer 47 te wijzigen in 43 op den dertienden regel.

Wijziging opgelegd door het nieuw stellen van art. 2 en door de nieuwe nummering van de teksten.

de Afdeling Wetgeving geen deel uitmaakt.

HOOFDSTUK III.

Organisatie der Afdeling Administratie.

ART. 51.

De Afdeling Administratie bestaat uit drie Kamers : een Vlaamsche Kamer, een Fransche Kamer, een tweetalige Kamer.

De Vlaamsche Kamer, samengesteld uit raadsheeren die de Nederlandsche taal kennen, zal kennis nemen van al de zaken welke, bij toepassing van de wet van 28 Juni 1932, in 't Nederlandisch moeten ingediend worden.

De Fransche Kamer, samengesteld uit de raadsheeren die de Fransche taal machtig zijn, zal kennis nemen van al de zaken welke, bij toepassing van dezelfde wet, in het Fransch moeten ingediend worden.

De tweetalige Kamer, bestaande uit den voorzitter en de twee raadsheeren die de beide landstalen kennen, vergadert telkens het indienen van een tweetalige zaak zulks noodzakelijk maakt.

HOOFDSTUK III.

Organisatie der Afdeling Administratie.

ART. 47.

Als hiernaast.

De Kamer, waarvan de raadsheer die de Duitsche taal machtig is deel uitmaakt, zetelt iedermaal dat het instellen van een Duitsche zaak of van een tweetalige zaak waarin gebruik wordt gemaakt van de Duitsche taal en van een van de twee andere landstalen dit noodig maken.

De voorzitter en de raadsheeren, aangewezen om deel uit te maken van de Afdeeling Wetgeving, kunnen er toe geroepen worden in de Afdeeling Administratie te zetelen, telkens hier aanleiding toe bestaat, hetzij om de tweetalige Kamer te vormen, hetzij om een lid van de Vlaamsche of van de Fransche Kamer in geval van verhindering te vervangen, hetzij om aanvullende Kamers tot stand te brengen, zoo dit in verband met het getal ingediende zaken noodig blijkt.

ART. 52.

De Kamers der Afdeeling Administratie zetelen, zoo voor de adviezen als voor de arresten, ten getale van drie leden, wie voorzit daaronder begrepen.

Iedere advieszaak kan bij meerderheid van stemmen naar de algemeene vergadering der Afdeeling verwezen worden.

ART. 48.

De eerste twee alinea's van den tekst hiernaast blijven behouden.

Deze verwijzing is uitgesloten voor de zaken waaromtrent de Afdeling bij wijze van arrest moet uitspraak doen.

ART. 53.

De algemeene vergadering, de terechtzittingen en andere samenkomsten der Afdeling Administratie worden voorgezeten door den Eerste Voorzitter, den Voorzitter of den oudsten der aanwezige raadsheeren.

HOOFDSTUK IV.

Bezoldiging en pensioenen.

ART. 54.

De wedden, verhoogingen en vergoedingen van de leden van den Raad van State en de auditeurs, zoomede de vergoedingen van de bijzitters der Afdeling Wetgeving, worden vastgesteld bij een in den Ministerraad overlegd koninklijk besluit, dat naderhand niet mag gewijzigd worden, tenzij krachtens een wet.

De magistraten die tot bijzitters van de Afdeling Wetgeving benoemd zijn, trekken de vergoedingen zoowel als de overige bijzitters.

De derde alinea te doen wegvallen.

ART. 49.

Als hiernaast.

HOOFDSTUK IV.

Bezoldiging en pensioenen.

ART. 50.

Als hiernaast.

De derde alinea moet wegvallen. Zij bezwaart nutteloos den tekst vermits de tweede alinea op zichzelf reeds de verwijzing uitsluit waarvan sprake in de derde alinea.

ART. 55.

De leden van den Raad van State worden op pensioen gesteld, wanneer zij wegens zware en blijvende gebrekkelijkheid niet meer in staat zijn hun ambt naar behooren te vervullen of wanneer zij volle zeven-en-zestig jaar oud zijn.

ART. 56.

De leden die uit hoofde van den bij artikel 55 bepaalden leeftijd in ruste zijn gesteld en vijf-en-twintig pensioengerechtigde dienstjaren tellen, waarvan ten minste tien als lid van den Raad van State, worden tot het emeritaat toegelaten. Het emeritaatspensioen is gelijk aan de gemiddelde wedde der laatste vijf jaren.

Zoo het lid dat als zoodanig sedert ten minste tien jaren fungeert en den leeftijd van *twee-en-zeventig* jaar bereikt heeft, nog geen vijf-en-twintig pensioengerechtigde dienstjaren telt, wordt zijn pensioen met één vijf-en-twintigste voor ieder ontbrekend jaar verminderd.

Zoo het lid dat bovenvermelden leeftijd bereikt heeft en vijf-en-twintig pensioengerechtigde dienstjaren telt, niet gedurende tien jaar lid van den Raad van State was, wordt zijn pensioen, op den voet der gemiddelde

ART. 51.

Als hiernaast, behoudens op den laatsten regel den leeftijd van *zeven-en-zestig* jaar te vervangen door *twee-en-zeventig* jaar.

ART. 52.

Als hiernaast behoudens 55 te vervangen door 51 op den tweeden regel.

In de overgangsbepalingen zullen wij een uitzonderingsmaatregel voorstellen op gebied van emeritaat ten bate der eerst-aanwezende raadsleden.

Wij hebben *zeven-en-zestig* door *twee-en-zeventig* vervangen.

wedde van de laatste vijf jaren, berekend tegen één vijf-en-twintigste per jaar dienst als lid van den Raad van State, tegen één drie-en-dertigste per jaar academischen dienst, zooals voorzien bij de wet van 30 Juli 1879 op het hoogleeraarsemeritaat, tegen één vijf-en-dertigste per jaar dienst in de magistratuur en tegen één zestigste per jaar andere pensioengerechtigde diensten.

Het lid dat wegens gebrekkelijkheid niet meer bekwaam wordt bevonden om zijn functie verder uit te oefenen, doch den leeftijd van *tweeen-seventig* jaar niet bereikt heeft, kan gepensionneerd worden, om het even hoe oud hij is, na vijf jaren welkdanige pensioengerechtigde diensten. Het pensioen wordt dan, op den voet der gemiddelde wedde van de laatste vijf jaren, berekend tegen één vijf-en-twintigste per jaar dienst als lid van den Raad van State, tegen één drie-en-dertigste per jaar academischen dienst, zooals voorzien bij de wet van 30 Juli 1879 op het hoogleeraarsemeritaat, tegen één vijf-en-dertigste per jaar dienst in de magistratuur en tegen één zestigste per jaar andere pensioengerechtigde diensten.

De algemeene wet op de burgerlijke pensioenen blijft toepasselijk, telkens wanneer de bepalingen van dit artikel niet kunnen ingeroepen worden.

Wij hebben *seven-en-zestig* door *tweeen-seventig* vervangen.

ART. 57.

De auditeurs, griffier en adjunct-griffiers, evenals de beambten worden op pensioen gesteld, wanneer zij wegens zware en blijvende gebrekkelijkheid niet meer in staat zijn hun ambt naar behooren te vervullen of wanneer zij volle vijf-en-zestig jaar oud zijn.

De algemeene wet op de burgerlijke pensioenen is op hen toepasselijk.

HOOFDSTUK V.

Onvereenigbaarheid en Tucht.

ART. 58.

Het lidmaatschap van den Raad van State is onvereenigbaar met de rechterlijke ambten, met die van provincieraadslid, burgemeester, gemeenteraadslid, met alle bezoldigde openbare of private ambten en bedieningen, met elk openbaar ambt dat geldelijk rekenplichtig is, met de ambten van pleitbezorger, notaris en deurwaarder, met het beroep van advocaat, met den militairen en den geestelijken staat.

De Koning kan, in bijzondere gevallen, leden van den Raad van State bij gemotiveerd besluit er toe machtigen de betrekking van hoogleeraar of van docent aan het hooger onderwijs te blijven vervullen.

ART. 53.

De auditeurs, rekwestmeesters, adjunct-rekwestmeesters, leden van het bureau voor samenordering, griffier en adjunct-griffiers, evenals enz..... (als hiernaast).

HOOFDSTUK V.

Onvereenigbaarheid en Tucht.

ART. 54.

Als hiernaast, behalve wat betreft de laatste alinea die moet luiden als volgt : « De voorgaande bepalingen vinden toepassing op de auditeurs, de rekwestmeesters, de adjunct-rekwestmeesters, de leden van het bureau voor samenordering, den griffier, de adjunct-griffiers, zoomede op de beambten. »

Het is den leden van den Raad van State en den bijzitters van de Afdeling Wetgeving verboden zich, bij mondeling of schriftelijk en zelfs bij wijze van raadgeving, met de verdediging der belanghebbenden te belasten.

Het is den leden van den Raad van State verboden als bezoldigd scheidsrechter op te treden, zelf of ten name van hun echtgenoot of van eenig ander tusssenpersoon, eenigen handel te drijven, zaakwaarnemer te zijn of deel te nemen aan het bestuur, het beheer of het toezicht over eender welke handelsvennootschap of nijverheids- en handelsinrichting.

In bijzondere gevallen, kan de Koning, bij gemotiveerd besluit, de leden van den Raad van State toelaten aan het toezicht over nijverheidsvennootschappen of -inrichtingen deel te nemen.

De voorgaande bepalingen vinden toepassing op de auditeurs, de griffiers en de adjunct-griffiers zoomede op de beambten.

ART. 59.

De bloed- en aanverwanten, tot en met den graad van oom en neef, mogen, tenzij de Koning dit verbod heeft opgeheven, niet tegelijkertijd van den Raad van State deel uitmaken; zij

ART. 55.

Als hiernaast.

mogen niet tegelijkertijd zetelen, behalve op de algemeene vergaderingen.

ART. 60.

Ieder lid van den Raad van State dat het aanzien van zijn hoedanigheid in opspraak heeft gebracht of aan de plichten van zijn staat is tekort gekomen, kan, volgens het geval, van zijn functie vervallen verklaard of daarin geschorst worden, bij een arrest dat door het Hof van Verbreking, in algemeene vergadering, op vordering van den Procureur-generaal bij dit Hof, wordt uitgesproken.

ART. 61.

Het bepaalde in hoofdstuk III van titel IV van boek II van het Wetboek van Strafvordering omtrent de misdaden en wanbedrijven, zoomede artikel 10 van de wet van 20 April 1810, zijn op de leden van den Raad van State toepasselijk.

Overgangsbepalingen.

ART. 62.

In afwijking van de bepalingen van hoofdstuk I van titel II, kunnen niet naar het advies van de Afdeeling Administratie van den Raad van State verwezen worden :

ART. 56.

Ieder lid van den Raad van State die is te kort gekomen aan de waardigheid van zijn ambt, of aan de plichten van zijn staat, kan... enz... (als hiernaast).

ART. 57.

Als hiernaast.

Overgangsbepalingen.

ART. 58.

Te doen wegvallen alsmede het volgende artikel (n° 63).

Beide teksten te vervangen als volgt :

De formule die wij voorstellen schijnt, wat het opstel betreft, te verkiezen boven den tekst van het oorspronkelijk ontwerp. Wijzen wij er evenwel op dat dit laatste was ingegeven door de bewoordingen van artikel 49 der wet van 20 April 1810 op de rechterlijke inrichting.

1° De beroepen, aanvragen en beslissingen, voorzien onder 1°, 2°, 7°, 8°, 9° en 10° van artikel 6, zoomede onder 1°, 2°, 6° en 7° van artikel 7 en betrekking hebbende, hetzij op de handelingen van den Koning, van de Ministers, van de aan laatstgenoemden hiërarchisch ondergeschikte ambtenaren, van de provinciegouverneurs, de provinciale overheden, van den Gouverneur-Generaal der Kolonie of van een andere koloniale overheid, die vóór den datum van algeheele inwerkingtreding dezer wet werden bekendgemaakt of genotificeerd, hetzij op de handelingen der gemeentelijke overheden of van de onder de gemeenten ressorteerende inrichtingen, die vóór bovenvermelden datum op het provinciaal gouvernement of op het arrondissementcommissariaat zijn ingekomen;

2° De aanvragen bedoeld onder 3° van artikel 6 en die, vóór den datum der algemeene inwerkingtreding dezer wet, bij de Regeering werden ingediend;

3° De vorderingen om vergoeding, bedoeld bij 4° van artikel 6, zoomede de voordrachten voorzien onder 3°, 4° en 5° van artikel 7 en waaraan vóór bovenvermelden datum gebeurde feiten ten grondslag liggen.

De beroepen, verzoekschriften of aanvragen voorzien bij de art. 7, 9 en 10 worden niet in aanmerking genomen indien debetwisting dagteekent van vóór de bekendmaking dezer wet.

De oprichting van een Raad van State mag de oude geschillen niet terug doen opduiken.

De datum van 24 Maart 1937 is deze van de indiening van het wetsontwerp tot instelling van een Raad van State.

ART. 63.

In afwijking van artikel 15, blijven aan de toepassing van de op den datum dezer wet van kracht zijnde wetsbepalingen onderworpen en vallen buiten de bevoegdheid bij dit artikel aan de Afdeling Administratie van den Raad van State toegekend :

1° De beroepen en hoogere beroepen tegen alle beslissingen welke vóór den datum van inwerkingtreden dezer wet werden genotificeerd;

2° De bij 5° van artikel 15 voorziene verzoekschriften en de bij 8° van hetzelfde artikel bedoelde geschillen tusschen bestendige deputaties, welke vóór den onder 1° van dit artikel aangeduiden datum bij de Regeering zijn aanhangig gemaakt.

ART. 64.

Bij de instelling van den Raad van State :

1° Zullen de eerste vijf benoemingen tot bijzitter van de Afdeling Wetgeving niet onderworpen zijn aan de candidaatsstellingsvoorwaarden voorzien bij artikel 40;

2° Zal lid 2 van artikel 36 niet toegepast worden op de drie het eerst benoemde auditteurs; dezen zullen gekozen worden uit de doctors in de rech-

ART. 59.

Als hiernaast, behoudens in de tweede alinea, *in fine* 40 te vervangen door 35.

In de derde alinea 36 te vervangen door 31, en de woorden « lid 2 van » te doen wegvallen.

ART. 60.

De Koning kan het emeritaat verleen aan de eerste vijftien leden van den Raad van State, zelfs indien zij

Wij hebben artikel 31 beperkt tot zijn eerste alinea,

Het is wenschelijk in de ruimste maat het aanwervingsgebied van de eerste raadsleden uit te breiden.

ten, die van een speciale bevoegdheid in publiek en administratief recht doen blijken, inzonderheid de laureaten van de wedstrijden voor reisbeurzen der Regeering en de geaggregeerden van het hooger onderwijs.

ART. 65.

Bij in Ministerraad overlegde koninklijke besluiten, worden al de noodige aanvullende organieke maatregelen genomen, welke ter uitvoering van deze wet noodig zijn.

ART. 66.

De Regeering zal, in den loop der gewone zitting 1938-1939, aan de Wetgevende Kamers verslag uitbrengen omtrent de werkzaamheden van den Raad van State.

Additioneele bepalingen.

ART. 67.

Volgende wijzigingen worden in de hierna bedoelde bepalingen van de Gemeentewet aangebracht :

In het 3^e lid van artikel 85, het 2^e lid van artikel 85*bis*, het 5^e lid van artikel 93, het 6^e lid van artikel 109, het 3^e lid van artikel 114*bis* en het 3^e lid van artikel 122, wordt het woord « Ko-

niet in de bij de eerste alinea van artikel 52 vastgestelde voorwaarden mochten verkeeren.

ART. 61.

Als hiernaast.

ART. 62.

1938-1939 te vervangen door 1940-1941.

Additioneele bepalingen.

De artikelen 67 tot en met 73 te doen wegvallen.

Deze zullen een bijzonder belangrijke, besloimmerende en kiesche taak te vervullen hebben.

Men kan aannemen dat de Raad van State rond het einde van het jaar 1939 in werking zal kunnen treden.

Deze artikelen waren het gevolg van artikel 15 van het ontwerp van de Kamer.

ning » vervangen door « Raad van State ».

ART. 68.

Artikel 7 van de wet van 21 December 1927 betreffende de beroepsklerken, beambten, technici, agenten van politie en in 't algemeen al de bedienden der gemeenten en daaraan ondergeschikte besturen, wordt gewijzigd als volgt :

In lid 5, lid 6 en lid 7, wordt het woord « Koning » vervangen door « Raad van State ».

ART. 69.

Volgende wijzigingen worden in de bepalingen van de wet van 6 Augustus 1909 betreffende de stabiliteit der betrekkingen ahangende van de instellingen van weldadigheid en van de bergen van barmhartigheid aangebracht :

In het 2^e lid van artikel 1, in artikel 3 en in het 2^e lid van artikel 4, wordt het woord « Koning » vervangen door « Raad van State ».

ART. 70.

De volgende wijzigingen worden in navermelde bepalingen van titels V en VI van de gemeentekieswet aangebracht :

ART. 63.

De Koning wordt gemachtigd, door middel van besluiten waarover in den Ministerraad werd beraadslaagd, den tekst te wijzigen of aan te vullen van de wetten bedoeld bij art. 10, ten einde hem in overeenstemming te brengen met de bepalingen van dit artikel.

Deze bepaling moet de inrichting mogelijk maken van de verhalen ingesteld bij art. 10 op voorstel van de Regeering. Deze zal tevens moeten rekening houden met de overige bepalingen van deze wet inzake procedure, alsmede met de noodzakelijkheid de gelijkheid van partijen te verzekeren op gebied van gemeenteverkiezingen. Aldus zal er verhaal dienen verleend aan de personen die in verzet komen tegen de beslissingen van de Bestendige Deputatie waardoor een einde wordt gemaakt aan het regime van ongelijkheid dat alleen aan den Gouverneur het recht toekende in beroep te komen bij den Koning.

In de artikelen 73, 76 en 82, wordt het woord « Koning » vervangen door « Raad van State ».

ART. 71.

De wet van 11 October 1919, aangevuld bij de wet van 23 Juli 1924 en betreffende de verbreking en de herziening van sommige vóór of tijdens den oorlog afgesloten contracten, wordt gewijzigd als volgt :

In het 5^e lid van artikel 7, wordt het woord « Regeering » vervangen door « Raad van State ».

ART. 72.

De wet van 27 November 1891 op den openbaren onderstand wordt gewijzigd als volgt :

In lid 4 en lid 5 van artikel 19, in lid 1 en lid 2 van artikel 33, wordt het woord « Koning » vervangen door « Raad van State ».

ART. 73.

De wet van 10 Maart 1925 tot inrichting van den openbaren onderstand wordt gewijzigd als volgt :

In het laatste lid van artikel 19, zoomede in de artikelen 22 en 88, wordt het woord « Koning » vervangen door « Raad van State ».

ART. 74.

De tegenwoordige wet treedt in werking op den datum bij koninklijk besluit te bepalen.

Dit besluit mag de inwerkingstelling van de bepalingen van artikel 1, van hoofdstuk I van titel IV en van artikel 64 vaststellen op een datum voorafgaande aan dezen die voor de algeheele inwerkingtreding der wet bepaald wordt.

ART. 75.

De Koninklijke uitvoeringsbesluiten op deze wet worden op de voordracht van den Minister van Binnenlandsche Zaken genomen.

ART. 64.

De tegenwoordige wet enz... (de eerste alinea als hiernaast).

Dit besluit mag de inwerkingstelling van de bepalingen van artikel 28 en van artikel 59 vaststellen op een datum voorafgaande... (enz. als hiernaast).

ART. 65.

Als hiernaast.

Het geldt in deze tweede alinea het inwerking brengen van de nieuwe instelling. De benoemingen van raadsheeren en van auditeurs zouden nuttig voorafgaan aan sommige andere maatregelen, met het oog op dewelke deze magistraten zullen kunnen worden geraadpleegd door den Minister van Binnenlandsche Zaken.